

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

Katedra občanského práva

Diplomová práce

JINÉ ZPŮSOBY ZÁNIKU ZÁVAZKŮ

Aneta Schwarzová

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Aneta SCHWARZOVÁ**
Osobní číslo: **R15M0262P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Téma práce: **Jiné způsoby zániku závazků**
Zadávající katedra: **Katedra občanského práva**

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Obecně k závazkům
3. Zánik závazků
4. Vybrané způsoby zániku závazků
5. Závěr

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:
viz příloha

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Kristýna Spurná**
Katedra občanského práva

Datum zadání diplomové práce: **30. ledna 2019**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2020**

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
děkan

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
pověřená osoba

V Plzni dne 1. července 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma *Jiné způsoby zániku závazků* vypracovala samostatně, a že jsem řádně vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Plzni dne 15. 4. 2020

Aneta Schwarzová

Poděkování

Ráda bych poděkovala své vedoucí diplomové práce, paní JUDr. Kristýně Spurné, advokátce, za velice cenné a užitečné rady, podnětné připomínky a odbornou pomoc. Dále bych ráda poděkovala paní Mgr. Vlastě Mládkové za ochotu a čas, který věnovala jazykovým korekturám.

Obsah

Úvod.....	1
1 Obecně k závazkům.....	3
1. 1 Zásady závazkového práva.....	3
1. 2 Právní zakotvení závazkového práva.....	5
1. 3 Vymezení pojmu závazek a s ním souvisejících pojmů.....	6
1. 4 Obecně ke vzniku, změně a zániku závazků	8
2 Zánik závazků	10
2. 1 Zánik závazku splněním.....	10
2. 2 Zánik závazku jiným způsobem	11
3 Vybrané způsoby zániku závazku	13
3. 1 Započtení.....	13
3. 1. 1 Přípustnost.....	14
3. 1. 2 Realizace	17
3. 1. 3 Účinky.....	20
3. 1. 4 Blíže o „jistotě“ a „určitosti“ pohledávek.....	20
3. 1. 4. 1 § 1987 odst. 2 ObčZ	21
3. 1. 4. 2 Judikatura.....	22
3. 1. 4. 3 Právní a jazykový výklad	27
3. 1. 4. 4 Zjištění jistoty a určitosti v. nejistoty a neurčitosti	30
3. 1. 4. 5 Shrnutí	31
3. 2 Odstoupení od smlouvy.....	33
3. 2. 1 Přípustnost.....	34
3. 2. 2 Realizace	37
3. 2. 3 Účinky.....	38
3. 2. 4 Některé výklady soudů v případě odstoupení od smlouvy pro porušení podstatným způsobem	39
3. 2. 4. 1 Shrnutí	42
3. 3 Výpověď.....	42
3. 3. 1 Přípustnost.....	43
3. 3. 2 Realizace	43
3. 3. 3 Účinky.....	44
3. 3. 4 Problematika tzv. „šněrovacích smluv“	46
3. 3. 4. 1 Shrnutí	49

3. 4 Následná nemožnost plnění	51
3. 4. 1 Přípustnost.....	51
3. 4. 2 Realizace	53
3. 4. 3 Účinky.....	53
3. 4. 4 Pohled judikatury na aplikaci a výklad institutu následné nemožnosti plnění.....	54
3. 4. 4. 1 Shrnutí	58
4 Komparativní pohled na vliv pandemie COVID-19 na závazkové vztahy a jejich zánik v České a v Italské republice.....	61
4. 1 Úvodem	61
4. 2 Česká právní úprava.....	64
4. 2. 1 Institut vyšší moci.....	64
4. 2. 2 Hardship	66
4. 2. 3 Možnosti postupu v případě změny okolností způsobenou pandemií COVID-19	68
4. 3 Italská právní úprava	69
4. 3. 1 Obecný úvod do závazkových vztahů a jejich zániku	69
4. 3. 2 Institut vyšší moci.....	70
4. 3. 3 Následná nemožnost plnění	71
4. 3. 3. 1 Judikatura.....	72
4. 3. 4 Hardship	75
4. 3. 5 Možnosti postupu v případě změny okolností způsobenou pandemií COVID-19	76
4. 4 Shrnutí.....	78
Závěr.....	81
Resumé.....	85
Resumé.....	88
Riassunto	91
Klíčová slova.....	94
Zdroje	95
Prameny	95
České	95
Cizojazyčné.....	95
Literatura.....	96
Česká	96

Cizojazyčná.....	97
Odborné články	97
Judikatura	98
Česká	98
Cizojazyčná.....	100
Jiné zdroje	100
České	100
Cizojazyčné.....	103
Přílohy – vzory smluv a petitů	I
Seznam příloh.....	I
Příloha č. 1 – Vzor smlouvy: Jednostranný zápočet (§ 1982 a násl. ObčZ)	II
Příloha č. 2 – Vzor smlouvy: Dohoda o započtení (§ 1982 a násl. ObčZ)	III
Příloha č. 3 – Vzor smlouvy: Odstoupení od smlouvy (§ 2001 a násl. ObčZ).....	IV
Příloha č. 4 – Vzor petitu: Odstoupení od smlouvy (§ 2001 a násl. ObčZ)	V
Příloha č. 5 – Vzor smlouvy: Výpověď závazku (§ 1998 ObčZ)	VI
Příloha č. 6 – Vzor petitu: Výpověď závazku (§ 2000 ObčZ).....	VII
Příloha č. 7 Vzor smlouvy: Žádost o obnovení jednání o smlouvě (§ 1765 ObčZ).....	VIII

Seznam použitých zkratek

CEC	Návrh evropského zákoníku smluvního práva
DCFR	Návrh společného referenčního rámce
ICC	Regio decreto č. 262 ze dne 16. 3. 1942, Codice civile (italský občanský zákoník)
Listina	Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
ObčZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (občanský zákoník)
ObčZ64	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
ObchZ	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
PECL	Principy evropského smluvního práva
Ústava	Ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Sliby se mají plnit. To je obecná pravda, kterou většina z nás slyšela poprvé již v útlém dětství. S postupem času však začne člověk zjišťovat, že dostát svému slovu nemusí být vždy jednoduché, někdy dokonce ani možné. A ke splnění nemusí v některých případech ani dojít. S trochou nadsázky se tato potřeba reagovat na vyvstalé okolnosti, životní události, změny atd. promítla do právní úpravy vytvořením „pravidel“ upravujících celou řadu situací, kdy není možné dosáhnout onoho ideálního stavu – splnění svého závazku.

Bez závazkových vztahů si lze život dnes jen těžko představit. S některými druhy závazků se setkáváme téměř denně. Do jisté míry nám poskytují nezbytnou jistotu v podobě práv a povinností, které pro zavázané strany vyplývají. Závazkové vztahy jsou tak poměrně stále aktuálním a řešeným tématem. Naproti uzavírání závazků a jejich plnění však stojí i možnost se ze závazkového vztahu vyvázat.

Právní úprava některých institutů způsobů zániku závazků s účinností nového občanského zákoníku¹ (dále také jako „ObčZ“ nebo „občanský zákoník“) doznala jistých změn. Důvodová zpráva k občanskému zákoníku na řadě míst uvádí, že čerpala inspiraci především v quebecké úpravě. Objevilo se ale také několik zcela nových ustanovení, se kterými dosud nebylo pracováno, a to ani v zahraničí, např. ustanovení o nejistých a neurčitých pohledávkách zániku závazku započtení, či ustanovení týkající se šňěrovacích smluv, a je tak pro ně velice náročné hledat oporu v doktríně. V souvislosti s novými instituty tak postupně napovrch vyplývá řada otázek, které je třeba vyjasnit. I z tohoto důvodu bude věnována zvýšená pozornost judikatuře a zhodnocení, jakým způsobem je s instituty operováno v praxi a zda se od účinnosti stávající úpravy podařilo nalézt alespoň částečný konsenzus.

Tato práce by měla poskytnout základní vhled do dané problematiky zániku závazků a pokud možno zaměřit se na některé konkrétní zajímavé aspekty. Jedním z cílů je nastínění současného stavu a základní seznámení s relevantní právní úpravou. Kromě právní úpravy práce čerpá také mj. z komentářové literatury, odborných článků, judikatury. Vzhledem k tomu, že se jedná o poměrně širokou materii, je namístě zmínit, že si práce rozhodně neklade tak smělý cíl, jakým by bylo vyčerpat tuto problematiku.

¹ Zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Vnitřní struktura práce je koncipována od obecného ke zvláštnímu. Práce má poskytnout nejprve obecný vhled do závazkového práva. V první části se zaměřím na zásady závazkového práva, vymezení souvisejících pojmů, právní zakotvení a v neposlední řadě v obecné rovině na vznik, změnu a zánik závazku. V druhé kapitole bude věnován prostor zániku závazků – splnění a jiným způsobům zániku závazků. Následně se zaměřím na vybrané způsoby zániku závazků. Podrobněji budou rozebrány tyto instituty – započtení, odstoupení od smlouvy, výpověď a následná nemožnost plnění. Jednotlivé instituty jsou pro přehlednost textu zpracovány podle stejné osnovy. Jednotlivé body osnovy jsou následující – obecný úvod, přípustnost, realizace, účinky a závěrečná podkapitola. V této podkapitole se zaměřím na některá specifika, která se v souvislosti s institutem zmiňují, jakým způsobem se v konkrétních situacích s instituty pracuje při jejich výkladu, aplikaci apod. Cílem této podkapitoly je mimo jiné uvést zajímavé informace především z rozhodovací praxe soudů.

Práce má také upozornit na některá úskalí, která přináší aplikační praxe. Kromě nastínění problému se pokusíme, tam kde to bude možné, nalézt řešení, případně se pokusím zhodnotit, jakým způsobem se daný problém může vyvinout do budoucna.

S trochou nadsázky lze právo označit za *živoucí organismus*, který se neustále mění pod tíhou vyvstalých okolností. Vzhledem k vývoji březnových událostí v České republice i ve světě jsem se rozhodla po předchozí konzultaci s vedoucí diplomové práce jít nad rámec původního zadání. Práce je nyní rozšířena o kapitolu č. 4 *Komparativní pohled na vliv pandemie COVID-19 na závazkové vztahy a jejich zánik v České a Italské republice*. Pandemie COVID-19 je událost globálního rozsahu, která zásadním způsobem doléhá na celou řadu osob a s jejíž se budeme potýkat i v budoucnu, proto je na místě na ni zareagovat. V době zadávání a schvalování obsahu práce nebylo ani v nejmenším možné tyto významné události roku 2020 předvídat. Okolnosti se samozřejmě mohou dále vyvíjet. Proto v této souvislosti upozorňuji, že práce vychází z platné právní úpravy a stavu okolností ke dni 15. dubna 2020.

1 Obecně k závazkům

Závazky, resp. závazkové vztahy, jsou upraveny v rámci závazkového, neboli obligačního, práva. Jedná se o část práva soukromého, jež se věnuje tzv. relativním majetkovým právům. Pro tento druh majetkových práv jsou typické účinky *inter partes*² a výrazně se zde uplatňují zásady autonomie vůle subjektů a smluvní volnosti. V právní úpravě závazkových vztahů převažují normy dispozitivního charakteru.³ Na rozdíl od majetkových práv absolutních,⁴ jejichž okruh je zákonem přesně vymezen a představuje tak tzv. *numerus clausus*,⁵ mohou závazková práva vznikat nejen, podobně jako práva věcná, ve vztahu k věci existující, individuálně určené nebo věci jako celku.⁶ Dále se také mohou vázat k věci dosud neexistující, věci genericky určené nebo k její části.⁷ V neposlední řadě bychom měli zmínit, že lze sjednat i tzv. závazek *inominátní*, neboli závazek, pro který není dána konkrétní zákonná úprava.⁸ Z těchto zmíněných skutečností plyne, že závazkové právo upravuje mnohem větší množinu právních vztahů, než právo věcné.

1. 1 Zásady závazkového práva

Závazkové právo vychází z řady zásad, primárně ze zásad obecných, obsažených v prvních čtrnácti paragrafech občanského zákoníku, které dále prostupují celým zákoníkem. Zásady představují jedno z velice širokých a těžko vyčerpitelných témat. Cílem této práce je především poskytnout ucelený přehled informací korelující s danou problematikou, a proto budu věnovat pozornost jen některým vybraným zásadám, jimiž jsou

- *pacta sunt servanda*,
- ochrana dobré víry,

² Neboli mezi stranami. Na rozdíl od věcných práv, pro která jsou typické účinky *erga omnes*.

³ V některých případech však zákon jasně stanoví, co není možné na vůli stran ponechat. Takovým příkladem je absolutně kogentní ustanovení § 1988 odst. 1 ObčZ: „Zakazuje se započtení proti pohledávce výživného pro nezletilého, který není plně svéprávný.“ Mnohem častěji se můžeme setkat s relativně kogentními normami, jako například § 1988 odst. 2 ObčZ: „Zakazuje se započtení proti pohledávce na náhradu újmy způsobené na zdraví, ledaže se jedná o vzájemnou pohledávku na náhradu téhož druhu.“

⁴ Absolutními majetkovými právy jsou práva věcná.

⁵ Neboli uzavřený výčet.

⁶ TINTĚRA, T. In.: TINTĚRA, T., PODRAZIL, P., a PETR, P. *Základy závazkového práva*. 1. díl. 1. vydání. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). s. 19.

⁷ Tamtéž.

⁸ § 1746 odst. ObčZ: „Strany mohou uzavřít i takovou smlouvu, která není zvláště jako typ smlouvy upravena.“

- ochrana poctivého jednání,
- ochrana slabší strany,
- *nemo dat quo non habet*,
- zásada autonomie vůle,
- zásada rovnosti subjektů.

Z první zmiňované zásady, *pacta sunt servanda*,⁹ plyne závaznost jednání smluvních stran a povinnost chovat se podle sjednané smlouvy. Dalšími významnými zásadami jsou ochrana dobré víry (§ 7 ObčZ) a poctivého jednání (§ 6 ObčZ). Tyto zásady se, oproti předchozí úpravě občanského zákoníku,¹⁰ do současného zákona širěji promítají a lépe chrání dobrověrného nabyvatele.¹¹

Ochrana slabší strany, jež se v občanském zákoníku objevuje hned na několika místech, je obecně upravena v § 3 odst. 2 písm. c) ObčZ. Výslovně je dále také zmíněna například v souvislosti s výkonem podnikatelské činnosti,¹² která do značné míry souvisí s ochranou spotřebitele (§ 1810 a násl. ObčZ).

Další zásadou, která stojí za zmínku, je *nemo dat quo non habet*, neboli nikdo nemůže na jiného převést více práv, než má sám.¹³ Jedná se o poměrně logickou zásadu, která se ovšem často dostává na misky vah s dvěma posledně zmíněnými zásadami, a to v kontextu vlastnického práva. V případě, kdy je zásada *nemo dat quo non habet* porušena a je disponováno se zcizenou věcí, nemusí toto jednání automaticky znamenat neplatnost. Toto ostatně jasně vyplývá z ustanovení § 1760 ObčZ, v němž je řečeno, že „skutečnost, že strana nebyla při uzavření smlouvy oprávněna nakládat s tím, co má být podle smlouvy plněno, sama o sobě neplatnost smlouvy nevyvolává“.

V neposlední řadě věnuji prostor již dříve zmíněným zásadám – autonomie vůle a rovnost subjektů. Zásada autonomie vůle, neboli vše, co není zákonem zakázáno, je dovoleno, poskytuje subjektům možnost volby.¹⁴ Subjekty díky tomu mají značný prostor pro smluvní volnost. Tato volnost je však omezena některými

⁹ § 3 odst. 2 písm. d) ObčZ: „daný slib zavazuje a smlouvy mají být plněny“

¹⁰ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

¹¹ TINTĚRA, T. In.: TINTĚRA, T., PODRAZIL, P., a PETR, P. *Základy závazkového práva*. 1. díl. 1. vydání. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). s. 42.

¹² § 433 odst. 1 ObčZ: „Kdo jako podnikatel vystupuje vůči dalším osobám v hospodářském styku, nesmí svou kvalitu odborníka ani své hospodářské postavení zneužít k vytváření nebo k využití závislosti slabší strany a k dosažení zřejmé a nedůvodné nerovnováhy ve vzájemných právech a povinnostech stran.“

¹³ TINTĚRA, T. In.: TINTĚRA, T., PODRAZIL, P., a PETR, P. *Základy závazkového práva*. 1. díl. 1. vydání. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). s. 42.

¹⁴ LAVICKÝ, P. In.: LAVICKÝ, P., PODRAZIL, P., PETR, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 – 654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 51 – 65.

kogentními ustanoveními. To se mimo jiné projevuje i v možnosti uzavřít nepojmenovanou smlouvu (§ 1746 odst. 2 ObčZ). Obsahem smlouvy může být téměř cokoliv, co není v rozporu se soukromoprávními zásadami, resp. zákonem. Rovnost subjektů naopak do jisté míry představuje omezení smluvní volnosti. Toto se projevuje tak, že nelze jednostranně ukládat povinnosti a převádět práva na druhého. Dále také v situaci, kdy dojde k nutnosti řešení sporu, není možné, aby o svém sporu rozhodla sama jedna ze stran vztahu, ale je stanoven subjekt, jež je oprávněn spor řešit.¹⁵

Je nutné zmínit, že tento výčet zásad není zdaleka konečný. Dokonce i zákon poskytuje pouze demonstrativní výčet zásad a uvádí, že se v soukromém právu vyskytují další zásady, které nemusí být výslovně upraveny.¹⁶

1. 2 Právní zakotvení závazkového práva

Zásady závazkového práva se promítají i v ústavněprávní úrovni. V Listině základních práv a svobod¹⁷ (dále také jako „Listina“) bychom zásadu autonomie vůle našli v čl. 2 odst. 3: „*Každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.*“ Ustanovení týkající se majetkových práv jsou upravena v čl. 11. Vedle zaručení práva vlastnit majetek je pro vlastníky velice významné i zajištění stejného zákonného obsahu jejich vlastnických práv na ústavní úrovni. Listinou je vlastnickým právům dále garantována také jejich ochrana. S obligačními vztahy však souvisí mimo jiné také čl. 9: „*Nikdo nesmí být podroben nuceným pracím nebo službám.*“

Jádro závazkového práva ovšem tvoří občanský zákoník, který přinesl sjednocení předchozí „dvoukolejně“ právní úpravy.¹⁸ Především, avšak ne výlučně, jsou závazkové vztahy upraveny v občanském zákoníku v části čtvrté – relativní majetková práva, která je dále rozdělena do 4 hlav, a to všeobecná ustanovení o závazcích, závazky z právních jednání, závazky z deliktů a závazky z jiných právních důvodů, kupř. bezdůvodné obohacení (§ 2991 a násl. ObčZ).

¹⁵ Např. soud, rozhodčí sudiště.

¹⁶ § 3 odst. 3 ObčZ: „*Soukromé právo vychází také z dalších obecně uznaných zásad spravedlnosti a práva.*“

¹⁷ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁸ Vzhledem ke zdvojeným úpravám některých institutů ObčZ64 a ObchZ mohlo docházet k nejednoznačným a komplikovaným situacím, v jakém právním režimu se závazkový vztah nachází. Rekodifikací se také sjednotila i terminologie.

Vnitřní uspořádání čtvrté části čerpá z členění římskoprávního, dle rozhodných skutečností pro vznik závazku.¹⁹

Dále najdeme ustanovení související se závazkovými vztahy například v insolvenčním zákoně,²⁰ v zákoníku práce,²¹ v zákoně o myslivosti²² aj.

1. 3 Vymezení pojmu závazek a s ním souvisejících pojmů

Se závazkovým právem je provázáno několik souvisejících pojmů, které si je vhodné, pro získání komplexního vhledu do dané problematiky, nejprve vymežit. Prvním z pojmů je závazek, neboli *obligatio*. Závazek představuje právní vztah, který je uskutečněn mezi minimálně dvěma stranami, a v němž na straně jedné stojí věřitel, který představuje oprávněný subjekt a na straně druhé dlužník, jenž je subjektem povinným.²³ Tento zmíněný stav představuje možné schéma v rámci tzv. *jednoduchého závazku*, ovšem v praxi velice běžně dochází k realizaci tzv. *závazků složitých*, kdy jedna strana má současně jak postavení věřitele, tak i dlužníka.

Obsahem závazku je pohledávka, respektive dluh. Oba tyto pojmy shodně představují nehmotnou movitou věc konkrétní hodnoty.²⁴ Rozdíl je v tom, že pohledávka je hodnotou kladnou a váže se k ní právo na určité plnění, kdežto dluh je naopak hodnotou zápornou, s níž souvisí povinnost uspokojit právo věřitele.²⁵ Je však nutné zmínit, že závazkový vztah bývá často mnohem komplikovanější a obě strany vůči sobě mají jak práva (např. právo žádat určité informace, právo na plnění), tak povinnosti (např. povinnost informace poskytnout, přijmout plnění apod.). Některá práva se dokonce týkají závazku jako celku a mohou tak sama o

¹⁹ HULMÁK, M. In.: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 – 2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 12 – 15.

²⁰ Zákon č. 182/2006 Sb., zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).

²¹ Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce.

²² Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti.

²³ „*obligatio est iuris vinculum, quo necessitate adstringimur alicuius solvendae rei, secundum nostrae civitatis iura (závazek je právní pouto, které nás svou nevyhnutelností nutí, abychom v souladu s právem našeho státu poskytli někomu nějaké plnění)*“ In.: Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz k § 1721 ObčZ. Dále také RABAN In.: RABAN, Přemysl a kol. *Občanské právo hmotné: závazkové právo*. 1. vyd. Brno: Václav Klemm, 2014. s. 17 – 30.

²⁴ HULMÁK, M. In.: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 – 2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 1- 6.

²⁵ PELIKÁNOVÁ, I., PELIKÁN, R. In.: ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V. (§ 1721 až 2520)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. s. 1 – 2.

sobě ovlivnit i postavení dlužníka (např. výhrada zpětné koupě, předkupní právo aj.).²⁶

Dalším souvisejícím pojmem je předmět závazku. Předmětem závazku je plnění.²⁷ Literatura dále dělí předmět závazku na primární a sekundární, kdy primární předmět závazku představuje plnění skrze lidské chování, jež směřuje k jeho uspokojení a sekundární předmět závazku představuje předmět plnění.²⁸ Pro lepší představu uvedeme příklad na konkrétní situaci, v případě koupě by primárním předmětem bylo chování subjektů a sekundárním předmětem obchodovaná věc. Podle § 1722 ObčZ „*plnění musí být majetkové povahy a odpovídat zájmu věřitele, i když tento zájem není jen majetkový*“. Majetková povaha je splněna v případě možnosti určení konkrétní hodnoty onoho plnění (§ 492 odst. 1 a 2 ObčZ). Podle § 1789 ObčZ plnění samo o sobě může být různého charakteru, ať už povahy aktivní, tedy dání (*dare*) či konání (*facere*), nebo pasivní, strpění něčeho (*pati*) či zdržení se něčeho (*omittere*). Plnění závazku by ze své podstaty nemělo být neocenitelného charakteru,²⁹ ovšem pokud si strany majetkovou povahu ujednají nepřímou ustanovením o smluvní pokutě,³⁰ lze shledat plnění jako ocenitelné. Majetková hodnota spolu se zájmem věřitele představují esenciální složky plnění, a jsou tedy pro existenci závazku nezbytné. Zájem věřitele, na rozdíl od plnění, však nemusí být nutně majetkové podstaty, může se jednat o nejrůznější důvody, vycházející mimo jiné například z náboženského přesvědčení subjektu, kdy bude mít věřitel zájem o provedení zádušní mše.³¹

V případě, kdy k plnění nedochází, jsou zákonem stanoveny prostředky, jimiž lze pohledávku vymoci, a to buď přímo, například domáháním se plnění vlastního dluhu, nebo nepřímou, například domáháním se plnění smluvní pokuty, která souvisí s porušením primární povinnosti plnění.³² V některých případech však povinnost plnit absentuje a závazkový vztah se zakládá na dobrovolnosti plnění, takovým závazkům se říká *naturální*. Mezi naturální závazky lze zařadit

²⁶ HULMÁK, M. In.: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 – 2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 1- 6.

²⁷ RABAN, Přemysl a kol. *Občanské právo hmotné: závazkové právo*. 1. vyd. Brno: Václav Klemm, 2014. s. 17 – 30.

²⁸ PELIKÁNOVÁ, I., PELIKÁN R. In.: ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V. (§ 1721 až 2520)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. s. 2 – 5.

²⁹ § 987 odst. 2 ObčZ: „*Manželé si jsou navzájem povinni úctou, jsou povinni žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svou důstojnost ...*“

³⁰ HULMÁK, M. In.: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 – 2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 7 – 11.

³¹ Tamtéž.

³² Tamtéž.

např. závazky promlčené (§ 629 a násl. ObčZ) nebo závazky ze sázky (§ 2874 ObčZ) a hry (§ 2881 ObčZ).

Účinky závazku dopadají typicky *inter partes*, tedy pouze na strany, jež si závazek ujednaly. Výjimečně může mít závazek účinky i vůči třetím osobám bez jejich souhlasu, a to v případě plnění ve prospěch či v zájmu třetí osoby. Takový závazek, z kterého plynou povinnosti pro třetí osobu, který by měl být k její tíži, není možné uzavřít bez jejího souhlasu.

1. 4 Obecně ke vzniku, změně a zániku závazků

Vznik závazku se obecně vztahuje k právní skutečnosti (§ 1723 ObčZ). Dělení právních skutečností významných pro vznik závazku vychází historicky z římského práva.³³ Hovoříme zde o vzniku závazků ze smluv, quasismluv, deliktů a quasideliktů.³⁴ Toto dělení se také projevuje v uspořádání čtvrté části občanského zákoníku. Další hledisko pro dělení právních skutečností je závislé na skutečnosti samé a nezávislé na lidské vůli.³⁵ Z již dříve zmíněného vyplývá, že pro závazkové právo budou rozhodující především skutečnosti na lidské vůli závislé. Konkrétně hovoříme o právním jednání (a to buď jednostranném, např. slib odškodnění (§ 2890 ObčZ) nebo dvou a vícestranném, jakým je smlouva), dále o protiprávním jednání (jímž může být například protiprávní čin (*delikt*), který spočívá v porušení povinnosti, ať už zákonné (§ 2910 ObčZ) nebo smluvní (§ 2913 ObčZ)) či konstitutivním rozhodnutí (například konstitutivní rozhodnutí soudu, vypořádání společného jmění manželů soudem (§ 736 ObčZ) aj.).³⁶ Závazek však může vzniknout i na základě jiné právní skutečnosti, jež na lidské vůli závislá není, kupř. na právní události, která se může týkat škody způsobené zvířetem (§ 2933 ObčZ).

Pro změnu nebo zánik závazku jsou významné obdobné právní skutečnosti, jako ty, jež souvisí s jeho vznikem. Oboustranné právní jednání se tak může projevit například při změně obsahu smlouvy (§ 1901 – § 1907 ObčZ). Změnit lze v první řadě subjekty závazkového vztahu, a to jak na straně dlužnické, tak na straně věřitelské. Subjekty se mohou buď nahrazovat (namísto subjektu A

³³ HULMÁK, M. In.: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 – 2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 1 – 6.

³⁴ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz k § 1723 ObčZ.

³⁵ HULMÁK, M. In.: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 – 2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 12 – 15.

³⁶ Tamtéž.

nastoupí subjekt B) nebo rozšiřovat (k subjektu A přistoupí subjekt B). Typickou změnou na věřitelské straně by bylo postoupení pohledávky, naopak na straně dlužníka by se typicky jednalo o převzetí nebo přistoupení k dluhu.³⁷

Obsah závazkového vztahu se typicky mění oboustranným právním jednáním, kterým je dohoda, případně novace (§ 1902 ObčZ) a narovnání (§ 1903 – § 1905 ObčZ). Tyto instituty představují podmnožinu dohody. Novace představuje specifický druh dohody, která mění zásadním způsobem obsah závazku, čímž se dosavadní závazek ruší a je nahrazen novým (§ 1902 ObčZ).³⁸ Narovnání, lat. *transactio*, připadá v úvahu v případě sporných bodů a pochybností. Stávající závazek je nahrazen závazkem novým, který tyto nesrovnalosti upřesňuje a napravuje.³⁹ Dále není ani vyloučena změna závazku sankční povahy zakládající se na jednostranném protiprávním jednání. A v neposlední řadě může změnu provést i soud, například v důsledku změny okolností (§ 1764 ObčZ).

Na rozdíl od změny je pro zánik závazků běžnější spíše jednostranné právní jednání nebo protiprávní jednání. Naplnění či nenaplnění těchto skutečností může být rozhodující v případech možnosti aplikace konkrétních institutů, jako odstoupení od smlouvy (§ 2001 ObčZ) nebo výpovědi (§ 1998 ObčZ) apod.

Se změnou či zánikem závazku mohou také souviset i právní události, a to v případě smrti dlužníka nebo věřitele (§ 2009 ObčZ). Smrt dlužníka nebo věřitele nutně nemusí znamenat zánik závazku, nýbrž pouhou změnu v subjektu strany.⁴⁰ Typicky zanikne závazek, jehož plnění bylo vázáno na konkrétní osobu a její specifické vlastnosti, např. namalování obrazu malířem, odehrání divadelní hry hercem aj.⁴¹

³⁷ TINTĚRA, T. In.: TINTĚRA, T., PODRAZIL, P., a PETR, P. *Základy závazkového práva*. 1. díl. 1. vydání. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). s. 118.

³⁸ KINDL, T. In.: ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V. (§ 1721 až 2520)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. s. 359 – 362.

³⁹ KINDL, T. In.: ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V. (§ 1721 až 2520)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. s. 362 – 365.

⁴⁰ Tzv. princip právního nástupnictví.

⁴¹ KINDL, T. In.: ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V. (§ 1721 až 2520)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. s. 531 – 533.

2 Zánik závazků

Mezi jednu z již zmiňovaných základních zásad závazkového práva patří i zásada *pacta sunt servanda*, jež je také zakotvena v ustanovení § 3 odst. 2 písm. d) ObčZ tak, že „daný slib zavazuje a smlouvy mají být dodržovány“. Z tohoto ustanovení logicky vyplývá přirozená tendence směřující ke splnění uzavřeného závazku. Ovšem splnění představuje ideální stav, jehož bohužel není možné z nejrůznějších důvodů vždy dosáhnout. Závazek by měl tedy přirozeně zanikat splněním, čehož je skutečně ve většině případů úspěšně dosahováno,⁴² avšak existují i jiné právní skutečnosti, na jejichž základě může závazek zaniknout.

2.1 Zánik závazku splněním

Splnění neboli soluce, lat. *solutio*, představuje nejelementárnější a nejčastější zánik závazku.⁴³ Tento institut historicky prošel řadou změn a má poměrně bohatou historii. Například v římskoprávní úpravě se k soluci vázaly jiné právní účinky, než je tomu dnes. Splnění závazku samo o sobě v římském právu automaticky jeho zánik nepředstavovalo. Bylo třeba provést další úkon tzv. *akceptilace*. Takový úkon spočíval v pronesení stanovené formule, která dlužníka ze vztahu vyvázala.⁴⁴

Institut splnění doznal změn i v posledních letech, zejména v souvislosti s občanskoprávní rekodifikací. Nyní je mu, na rozdíl od úpravy předchozí, v občanském zákoníku věnován samostatný oddíl, a to v části čtvrté, hlavě první, dílu sedmém. Současná právní úprava je inspirovaná předchozí úpravou občanského zákoníku z roku 1964⁴⁵ (dále také „ObčZ64“ nebo „občanský zákoník z roku 1964“) a obchodního zákoníku z roku 1991⁴⁶ (dále také „ObchZ“ nebo „obchodní zákoník“), kterou však doslovně nekopíruje. Kromě formulačních změn a některých zpřesnění nově občanský zákoník také přináší například dělení splnění na řádné a vadné (§ 1914 ObčZ).

⁴² TINTĚRA, T. In.: TINTĚRA, T., PODRAZIL, P., a PETR, P. *Základy závazkového práva*. 1. díl. 1. vydání. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). s. 136. „...základní a nejrozšířenější způsob zániku závazku – splnění.“ „Naprostá většina závazků zaniká jejich splněním.“

⁴³ RABAN, Přemysl a kol. *Občanské právo hmotné: závazkové právo*. 1. vyd. Brno: Václav Klemm, 2014. s. 92 – 94.

⁴⁴ ŠILHÁN, J. In.: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 – 2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 837 – 850.

⁴⁵ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

⁴⁶ Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

Ve vztahu k právní kvalifikaci splnění se v literatuře objevuje několik teorií. Podle první je splnění právním jednáním, podle druhé se jedná o faktickou činnost. Třetí teorie kombinuje předchozí dvě zmíněné. Poslední ze zmíněných teorií je i pohledem, jakým na splnění nahlíží autoři české komentářové literatury.⁴⁷ Pojem splnění představuje výsledek procesu, který se skládá z jednoho nebo více dílčích plnění. Rozhodující pro zánik závazku je ono poslední z těchto plnění, na základě kterého lze konstatovat, že je závazek splněn a tedy zaniká. Kogentní ustanovení § 1908 odst. 1 ObčZ – splněním dluhu závazek zaniká – poskytuje stranám nezbytnou právní jistotu, která je nutná nejen pro motivaci k plnění závazku, ale také dává dlužníkovi záruku, že po vykonání požadavků bude z právního pouta automaticky vyvázán.⁴⁸ Z hlediska ekonomického významu se jedná o způsob zániku závazku s uspokojením věřitele. Zda se bude jednat o jednání jednostranné či oboustranné bude záviset konkrétně na sjednaném obsahu závazku.⁴⁹

2. 2 Zánik závazku jiným způsobem

Způsoby, jakými závazek zaniká, vycházejí ze zákona nebo ze smlouvy.⁵⁰ Zánik závazků jiným způsobem je upraven v § 1981 a násl. ObčZ. Jsou zde pokryty situace, v nichž z různých důvodů nedojde k splnění dle ustanovených podmínek tak, jak bylo původně zamýšleno při vzniku závazku. Mezi zánik závazků jiným způsobem patří následujících devět institutů:

- Dohoda (§ 1981 ObčZ),
- Započtení (§ 1982 – § 1991 ObčZ),
- Odstupné (§ 1992 ObčZ),
- Splynutí (§ 1993 – § 1994 ObčZ),
- Prominutí dluhu (§ 1995 – § 1997 ObčZ),
- Výpověď (§ 1998 – § 2000 ObčZ),
- Odstoupení od smlouvy (§ 2001 – § 2005 ObčZ),
- Následná nemožnost plnění (§ 2006 – § 2008 ObčZ),

⁴⁷ TINTĚRA, T. In.: TINTĚRA, T., PODRAZIL, P., a PETR, P. *Základy závazkového práva*. 1. díl. 1. vydání. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). s. 137.

⁴⁸ ŠILHÁN, J. In.: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 – 2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 837 – 580.

⁴⁹ BÁNYAIOVÁ, A. In.: ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V. (§ 1721 až 2520)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. s. 369 – 374.

⁵⁰ TINTĚRA, T. In.: TINTĚRA, T., PODRAZIL, P., a PETR, P. *Základy závazkového práva*. 1. díl. 1. vydání. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). s. 136.

- Smrt dlužníka nebo věřitele (§ 2009 ObčZ).

Tyto instituty lze dále dělit na základě jejich charakteristických vlastností podle několika hledisek. Prvním může být hledisko ekonomického významu pro věřitele.⁵¹ Z tohoto hlediska můžeme rozřadit způsoby zániku závazků do dvou následujících skupin, a to na způsoby zániku závazků s uspokojením věřitele a bez uspokojení.⁵² Do první skupiny lze řadit například splnění nebo započtení. Do druhé ze zmíněných skupin lze zařadit například výpověď či odstoupení od smlouvy. Zánik závazku dohodou nebo splynutím je však podle tohoto hlediska obtížné zařadit pouze pod jednu ze zmíněných skupin.⁵³ Vzhledem k povaze těchto institutů bude míra uspokojení věřitele individuálně závislá na konkrétní situaci.

Dalšími aspekty, podle nichž lze způsoby zániku závazků dělit, jsou například obsah závazku (kupř. časová omezenost závazku), právní jednání jednostranné (např. v případě odstoupení) nebo oboustranné (např. dohoda), faktické jednání (např. další nemožnost plnění) nebo objektivní právní událost (např. smrt). Způsoby zániku závazků lze také dělit podle dalších možných kritérií, než jsou výše uvedená. Jednoznačně nejelementárnějším dělením je dělení na instituty splnění (např. splnění, započtení) a ostatní instituty od splnění v obecném slova smyslu odlišné, zahrnující mimo jiné například situace při porušení (např. odstoupení pro porušení povinnosti) po nesplnění závazku (např. výpověď, prominutí dluhu).⁵⁴

⁵¹ ŠILHÁN, J. a DÁVID, R. In.: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 – 2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 833 – 1236.

⁵² RABAN, Přemysl a kol. *Občanské právo hmotné: závazkové právo*. 1. vyd. Brno: Václav Klemm, 2014. s. 92. Dále také TINTĚRA, T., PODRAZIL, P. a PETR, P. *Základy závazkového práva*. 1. díl. 1. vydání. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). s. 136.

⁵³ ŠILHÁN, J. a DÁVID, R. In.: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 – 2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 833 – 1236.

⁵⁴ Tamtéž.

3 Vybrané způsoby zániku závazku

Právní základ zániku závazků je aktuálně upraven v občanském zákoníku. Tento právní základ navazuje na předchozí úpravu občanského zákoníku z roku 1964 a obchodního zákoníku z roku 1991. Současná úprava, mimo sjednocení a upřesnění úpravy předchozí, přináší také několik změn.⁵⁵ Nově se v Občanském zákoníku vyskytují v souvislosti s institutem započtení pojmy „nejistý“ a „neurčitý“ ve vztahu k započitatelnosti pohledávek. Dále je ošetřena i možnost vyvázat se z tzv. šněrovacích smluv. Tato úprava spadá díky svým účinkům pod institut výpovědi.

V této kapitole se podrobněji zaměřím na čtyři následující instituty – započtení, odstoupení od smlouvy, výpověď a následná nemožnost plnění. Tyto instituty jsem zvolila jak pro jejich charakteristiky, tak pro jejich využití v praxi. Vybrala jsem je tak, abych věnovala prostor mj. alespoň jednomu zástupci zániku závazku s uspokojením věřitele a bez uspokojení věřitele. Dalším hlediskem jsou odlišné okamžiky účinků (*ex nunc*, *ex tunc*), v neposlední řadě byl také zvolen zástupce faktického jednání. Z hlediska využití je zde možno nalézt i zástupce zániku závazku, který může mít sankční povahu. Dále jsou zde také instituty, které umožňují projevit autonomní vůli strany. Charakteristik je samozřejmě mnoho, z důvodu rozsahu práce jsem zvolila tento postup jako nejvhodnější.

U jednotlivých institutů se zaměřím na obecné charakteristiky, konkrétně pak přípustnost, realizaci a účinky, které mohou nastat. V poslední podkapitole bude vždy rozebrán konkrétní problém, který v souvislosti s jednotlivým způsobem zániku závazku vyvstal a je řešen v odborných kruzích či praxi. Hlavní přínos této podkapitoly by měl spočívat v analyzování závěrů judikatury, jakým způsobem je v praxi s jednotlivými instituty operováno. Zda existuje jednotný konsensus či ne, případně jaký vývoj lze do budoucna předpokládat.

3. 1 Započtení

Institut započtení, nebo také kompenzace,⁵⁶ je v ObčZ upraven v § 1982 – § 1991. V prvním odstavci § 1982 ObčZ je upravena způsobilost pohledávek být započteny a možnost provedení následné realizace a v odstavci druhém jsou

⁵⁵ ŠILHÁN, J. In.: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 – 2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 1114 – 1131.

⁵⁶ KINDL, T. In.: ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V. (§ 1721 až 2520)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. s. 493 – 497.

vymezeny účinky tohoto institutu, jež nastanou po realizaci započtení, konkrétně v jakém rozsahu obě pohledávky zanikají a k jakému okamžiku.

Započtení je způsobem zániku závazku, při němž dochází k oboustrannému uspokojení věřitelů.⁵⁷ Lze k němu přistoupit v situaci, kdy proti sobě stojí pohledávky stejného druhu,⁵⁸ které mají být vzájemně plněny, a to v momentě, kdy jedné ze stran současně vznikne jak právo požadovat uspokojení vlastní pohledávky, tak povinnost plnit vlastní dluh. K započtení nedochází automaticky, nýbrž na základě vlastního právního jednání, typicky v podobě jednostranného prohlášení vůči druhé straně.⁵⁹ Vyloučena však není ani možnost oboustranné dohody.⁶⁰ Jednostranné prohlášení poskytuje věřiteli velice efektivní způsob, jakým lze pohledávky uspokojit, a to i bez nutnosti souhlasu protistrany nebo dokonce proti její vůli,⁶¹ čímž může plnit i vynucovací funkci.

Při započtení fakticky nedochází ke skutečnému plnění pohledávek. Dochází k matematické operaci v podobě vzájemného odečtení určitých hodnot, a to v rozsahu v jakém se překrývají.⁶² Z toho vyplývá, že pohledávky mohou zanikat buď zcela, pokud jsou si svou výší rovny, anebo, v případě rozdílných výší, mohou zanikat částečně. Rozdíl, vzniknuvší částečným zánikem pohledávky, může dále zaniknout kterýmkoliv z dalších možných způsobů. Započtení stranám poskytuje výrazné usnadnění v postupu při vypořádání pohledávek, navíc lze tento způsob zániku závazku ocenit pro jeho hospodárnost.

3. 1. 1 Přípustnost

Odborná literatura dělí podmínky, jež jsou nezbytné pro uznání pohledávek způsobilých k započtení, na obecné a speciální. Mezi obecné

⁵⁷ ŠILHÁN, J. In.: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 – 2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 1114 – 1131.

⁵⁸ § 1982 odst. 1 ObčZ: „Dluží-li si strany vzájemně plnění stejného druhu... k započtení lze přistoupit, jakmile straně vznikne právo požadovat uspokojení vlastní pohledávky a plnit svůj vlastní dluh.“

⁵⁹ § 1982 odst. 1 ObčZ: „...může každá z nich prohlásit vůči druhé straně, že svoji pohledávku započítává proti pohledávce druhé strany...“ Dále KINDL, T. In.: ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V. (§ 1721 až 2520)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. s. 493 – 497.

⁶⁰ § 1991 ObčZ: „Zákaz započtení pohledávky prohlášením jedné ze stran nebrání stranám, aby si započtení ujednaly; k ujednání o započtení proti pohledávce výživného pro nezletilého, který není plně svéprávný, se však nepřihlíží.“

⁶¹ ŠILHÁN, J. In.: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 – 2054). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 1114 – 1131.

⁶² § 1982 odst. 2 ObčZ: „Započtením se obě pohledávky ruší v rozsahu, v jakém se vzájemně kryjí; nekryjí-li se zcela, započte se pohledávka obdobně jako při splnění. Tyto účinky nastávají k okamžiku, kdy se obě pohledávky staly způsobilými k započtení.“

podmínky řadíme vzájemnost pohledávek, stejnorodost předmětu plnění a mnohost. Speciální podmínky se váží k aktivní a pasivní kompenzabilitě.

První ze zmíněných obecných předpokladů je již v úvodu zmíněná *vzájemnost*. Vzájemnost je situace, kdy jsou si subjekty závazkového vztahu zároveň věřiteli i dlužníky současně. V této souvislosti existuje několik výjimek. Kupř. pokud je pohledávka vícenásobně postoupena, dojde k započtení pouze mezi prvním a posledním věřitelem v řadě (§ 1884 odst. 1 ObčZ). Dále lze zmínit situaci, kdy ručitel uspokojí věřitele, a to bez vědomí dlužníka. V takovém případě má podle § 2024 ObčZ dlužník právo uplatnit vůči ručiteli všechny námitky, které by mohl uplatnit proti věřiteli.

Další z podmínek je *stejnorodost* předmětu plnění. Ta konkrétně znamená, že se musí jednat o druhově určené věci.⁶³ Typicky se započtení převážně týká peněžitých pohledávek ve stejné měně.⁶⁴ Není ale vyloučeno, že by plněním například mohl být specifikovaný druh zemědělské suroviny apod. Je však nezbytné zmínit, že zde hovoříme pouze o pohledávkách ze závazkových vztahů soukromoprávní povahy. Je možné, aby byla započítána pohledávka z deliktu, ale není možné, aby byla započítána uložená pokuta, která má veřejnoprávní charakter, a to ani v případě, že si to tak strany smluvně ujednají.

K poslední zmíněné situaci se vyjádřil Ústavní soud v nálezu I. ÚS 229/98. Obec P. měla se stěžovatelem X. uzavřenou smlouvu o dílo, jež vycházela ze soukromoprávních norem. Stěžovateli X. obec P. vyměřila uhradit místní poplatky v určité výši, které vycházely z norem veřejného práva, pro které platí rozdílné zásady. Ústavní soud uvádí, že v případě započtení, respektive v soukromoprávních vztazích, samozřejmě platí zásada autonomie vůle, tedy co není výslovně zákonem zakázáno, je dovoleno. Ovšem ve vztazích veřejnoprávních platí zásada opačná, a to že osoby uplatňující státní moc, mohou činit pouze to, co je výslovně zákonem stanoveno. V tomto střetu zásad by bylo tedy mylné se řídit první zmiňovanou zásadou, ač by se na první pohled stěžovateli X. mohlo zdát, že jsou pohledávky stejného druhu, tedy v určité hodnotě v české měně. Povahu pohledávek nelze zanedbávat. Obci P., v případě kdy vystupuje jako veřejnoprávní subjekt, není zákonem umožněno tuto

⁶³ TINTĚRA, T. In.: TINTĚRA, T., PODRAZIL, P. a PETR, P. *Základy závazkového práva*. 1. díl. 1. vydání. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). s. 163 – 165.

⁶⁴ ŠILHÁN, J. In.: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 – 2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 1114 – 1131. K tomuto dále také HANDLAR, J., *Účinky započtení a jejich úprava v občanském zákoníku*. Právní rozhledy. 13 – 14/2018. s. 480.

pohledávku započíst, a to je pro tento případ zcela rozhodující. Netýká se to jen místních poplatků, ale také uložených pokut, případně pohledávek z veřejnoprávních smluv.⁶⁵

Shrneme-li podmínku stejnorodosti, tak se omezuje pouze na druh plnění, povahy soukromoprávní,⁶⁶ zatímco výše proti sobě stojících pohledávek může být, a také ve většině případů skutečně je, různá.

Poslední ze zmíněných obecných předpokladů je *mnohost*, čímž je myšleno, že ve stejný čas proti sobě musí existovat alespoň dvě pohledávky stejného druhu.⁶⁷

Nejvyšší soud v rozhodnutí sp. zn. NS 21 Cdo 3433/2008 konstatuje, že pro možnost zániku závazku způsobem kompenzace je nutná pouze „*vzájemnost pohledávek, stejný druh plnění, způsobilost pohledávek k započtení a právní úkon (dnes jednání) směřující k započtení; jiné (další) předpoklady zákon pro započtení nevyžaduje*“.

Speciální podmínky jsou orientovány na pohledávky při jednostranné kompenzaci. I přesto, že pohledávky musejí být stejného druhu, mohou být jejich vlastnosti jiné. S vlastnostmi pohledávek souvisí i zájmy stran, které je třeba chránit, aby nedošlo k jejich poškození.⁶⁸

Kompenzabilitu dělíme na aktivní, neboli pohledávku, již je možné započíst a stojí na straně provádějící úkon, a pasivní, neboli pohledávku, proti které je započítáváno. Aktivní kompenzabilita pohledávek je upravena v § 1987 ObčZ, v němž se v prvním odstavci říká, že způsobilými jsou pohledávky, které lze uplatnit před soudem, tedy takové pohledávky, které lze nárokovat. Příkladem pohledávek neuplatnitelných před soudem jsou například *naturální obligace*.⁶⁹ Na tyto pohledávky není možný nárok *ex lege*. Těmito pohledávkami jsou například pohledávky z her (§ 2881 ObčZ), losu (§ 2882 ObčZ) a sázek (§ 2874 ObčZ), pohledávky ze závazků neplatných jen pro nedostatek formy (§ 2997 ObčZ), dále pohledávky ze zápůjček a úvěrů k nim vědomě poskytnutým (§ 2877 ObčZ), nebo pohledávky, na něž byl ztracen nárok marným uplynutím lhůty (jako promlčené pohledávky), a v neposlední řadě také pohledávky doposud

⁶⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 10. 11. 1998, sp. zn. I. ÚS 229/98.

⁶⁶ KINDL, T. In.: ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V. (§ 1721 až 2520)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. s. 493 – 497.

⁶⁷ ŠILHÁN, J. In.: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 – 2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 1114 – 1131.

⁶⁸ Princip ochrany zájmů druhé strany.

⁶⁹ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz.

nesplatné.⁷⁰ Výjimkou jsou sázky, hry a losy provozované státem, nebo pro něž je nezbytné úřední povolení.⁷¹

Ve druhém odstavci § 1987 ObčZ je naopak vymezena nezpůsobilost, a to u pohledávek nejistých a neurčitých. Ač se může zprvu zdát, že se jedná o poměrně jasný požadavek, není tomu tak. Na výklad těchto pojmů se názory v odborných kruzích různí. Požadavek jistoty a určitosti je v českém právním řádu něčím zcela novým. Ačkoliv je výklad „nejistoty“ a „neurčitosti“ často nejednotný, obecně se jedná o účinky, které se odchyľují od podstaty nebo směřují proti podstatě institutu započtení. Také se může jednat o účinky znemožňující některý ze stanovených požadavků, například neurčitost druhu, subjektu závazkového vztahu, okamžiku, k němuž bude započteno apod.⁷²

O pasivní kompenzabilitě hovoříme v případě, kdy mluvíme o pohledávce, vůči níž je započtení realizováno. U tohoto druhu pohledávky se vyžaduje podmínka obecné určitosti a podmínka splnitelnosti,⁷³ zatímco podmínka splatnosti vyžadována není. Zákon výslovně zmiňuje, že dlužník musí mít „právo dluh plnit“ (§ 1982 odst. 1 věta druhá ObčZ). K tomuto závěru došel i Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 31. 1. 2006, sp. zn. 32 Odo 1143/2004, kdy potvrzuje, že lze jednostranně započíst splatnou pohledávku vůči dosud nesplatné.

V neposlední řadě je nezpůsobilou pohledávkou k započtení pohledávka na výživné pro nezletilého (§ 1988 odst. 1 ObčZ). Kompenzace této pohledávky není možná ani v případě dohody stran. Zákon výslovně konstatuje, že k takovému ujednání se nepřihlíží (§ 1991 ObčZ).

3. 1. 2 Realizace

Pokud pohledávky splňují zmiňované podmínky, lze přistoupit k realizaci započtení. Pro uskutečnění započtení je nezbytné právní jednání. Realizace může nastat jak na základě jednostranného právního jednání, tak na základě

⁷⁰ Splatnost viz 1982 odst. 1 ObčZ, ovšem pokud nedošlo k odsunutí splatnosti podle § 1989 odst. 2 ObčZ.

⁷¹ § 2883 ObčZ: „Ustanovení o nevyhahatelnosti pohledávek ze sázky, hry nebo losu a ustanovení o pravomoci soudu výhru snížit se nepoužijí na pohledávky ze sázky, hry nebo loterie provozovaných státem nebo podléhajících úřednímu povolení.“

⁷² ŠILHÁN, J. *Započtení pohledávky „nejisté nebo neurčité“*. Právní rozhledy. 22/2018. s. 763.

⁷³ ŠILHÁN, J. In.: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 – 2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 1114 – 1131.

oboustranného právního jednání, tedy dohody, nebo automaticky při vzájemném peněžitém bezdůvodném obohacení.⁷⁴

Asynallangmatickou kompenzaci lze uskutečnit prohlášením vůči druhé straně (viz Příloha č. 1). Účinky jednání nastávají okamžikem doručení a není možné je jednostranně anulovat, resp. stornovat. Avšak komentářová literatura uvádí odkaz na § 2003 odst. 1 ObčZ a poukazuje na to, že v tomto případě nemusí být vyloučena možnost analogického použití zmiňovaného ustanovení řešící odstoupení od smlouvy, a tedy by případně přicházelo do úvahy odvolání účinků za souhlasu druhé strany. Judikatura okamžik doručení váže k momentu, kdy se zásilka s prohlášením ocitne ve „*sféře dispozice druhého účastníka tím, že získá možnost seznámit se s jejím obsahem*“. Rozhodující je objektivní skutečnost, zda se měla druhá strana možnost s prohlášením seznámit, nikoliv zda se tak fakticky stalo.⁷⁵

Ač není forma prohlášení zákonem blíže specifikována a řídí se obecnými ustanoveními o smlouvách, musí být z jeho obsahu jasné, o jaký závazkový vztah nebo vztahy se jedná, a jaká pohledávka proti jaké pohledávce má být započtena, případně do jaké výše je započítáváno. To platí především pro aktivně započítávané pohledávky, pro které je specifikace nezbytná. Prohlášení dále nesmí obsahovat odkladací ani jinou podmínku (§ 1983 ObčZ).

Jednostranné prohlášení lze uskutečnit také v rámci soudního či rozhodčího řízení. V tomto případě bude mít započtení procesní povahu, nicméně hmotněprávní požadavky pro přípustnost budou muset být splněny. Na rozdíl od započtení hmotněprávního, které je možné uplatnit kdykoliv, lze procesní započtení učinit před soudem prvního stupně, a to tzv. námitkou započtení, která je považována buď za obranu žalovaného proti žalobě (pokud je pohledávka žalobce stejně vysoká nebo vyšší než pohledávka žalovaného) nebo za vzájemný návrh⁷⁶ (pokud žalovaný započtením žádá pohledávku vyšší hodnoty, než je pohledávka žalobce). Další rozdíl, kromě výše proti sobě stojících pohledávek, je také v jejich projednání. Obrana žalovaného proti žalobě se projednává v rámci řízení, kdežto vzájemný návrh je vyloučen k samostatnému projednání.⁷⁷ Tento rozdíl může z nejrůznějších, dokonce i strategických důvodů vést ke špatnému

⁷⁴ ŠILHÁN, J. In.: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 – 2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 1114 – 1131.

⁷⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2008, sp. zn. 29 Odo 805/2006.

⁷⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 10. 1994, sp. zn. 5 Cmo 76/94.

⁷⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 10. 1994, sp. zn. 5 Cmo 76/94.

pojmenování a následnému posouzení konkrétní námitky započtení žalovaným, kdy námitka bude mít povahu obrany, ale žalovaný ji nazve vzájemným návrhem. K tomuto se vyjádřil Vrchní soud v Praze v usnesení ze dne 27. 10. 1994, sp. zn. 5 Cmo 76/94, který uvádí, že pro posouzení, zda se jedná o návrh či obranu, je rozhodující vzájemná výše pohledávek, tedy materiální hledisko. Toto stanovisko sdílí také Ústavní soud ve svém nálezu II. ÚS 159/97 ze dne 5. 11. 1997.

Soud prvního stupně nejprve posuzuje pohledávku žalobce a následně započtení, pokud uváží přípustnost kompenzace, zamítne v tomto rozsahu žalobu. V případě uplatnění námitky započtení až v odvolacím řízení by se na ni pohlíželo pouze jako na obranu proti žalobě. Vzhledem k povaze odvolacího řízení není možné před odvolacím soudem uplatnit nový nárok.⁷⁸ Ovšem v případě, kdy bude námitka započtení stát na skutkových tvrzeních, která je možno před odvolacím soudem uplatnit, je možné ji realizovat. Nejvyšší soud judikoval, že v případě, kdy se uplatní námitka na obranu proti žalobě v několika řízeních, se nejedná o překážku z důvodu litispendence, jedná se o procesní obranu odpůrce proti návrhu navrhovatele. Musí však být splněna podmínka na výši pohledávky odpůrce, respektive žalovaného, která je rozlišovacím znakem mezi námitkou obrany žalovaného proti žalobě a vzájemným návrhem, a to že pohledávka žalovaného musí být stejně vysoká nebo nižší, než pohledávka žalobce.⁷⁹

Další způsob, kterým lze započtení uskutečnit, je dohoda (viz Příloha č. 2). Synallagmatická kompenzace je upravena v § 1991 ObčZ. Na rozdíl od kompenzace provedené jednostranným jednáním jsou podmínky pro započtení provedené dohodou logicky mírnější. Dohodou lze započíst i pohledávky nevymahatelné, nejisté a neurčité,⁸⁰ samozřejmě některá omezení zůstávají. Ani dohodou nelze sjednat započtení proti pohledávce na výživné pro nezletilého (§ 1991 věta za středníkem ObčZ). Dohodou si mohou strany sjednat i vyloučení jednostranného započtení.⁸¹

Kompenzaci lze realizovat dále způsobem tzv. automatického započtení. Nehovoříme zde však o automatickém započtení, jež si strany ujednaly formou dohody kupř. v rámci pravidelně opakujících se obchodních vztahů, ale o specifické situaci, kdy proti sobě stojí pohledávky, které mají

⁷⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2010, sp. zn. 23 Cdo 2942/2009.

⁷⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 6. 1998, sp. zn. 2 Cdo 1506/96.

⁸⁰ ŠILHÁN, J. In.: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 – 2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 1141 – 1146.

⁸¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2004, sp. zn. 29 Odo 211/2002.

titul bezdůvodného obohacení (§ 2993 ObčZ). K takové situaci může např. dojít, pokud bude smlouva zrušena, ale strany si již navzájem plnění poskytly.⁸²

3. 1. 3 Účinky

Účinky zániku závazku započtením jsou upraveny v § 1982 odst. 2 ObčZ. Předně, jak již bylo zmíněno, pohledávky zanikají do výše, v jaké se kryjí. Pokud je výše pohledávek různá, pohledávka zanikne jen částečně, zaniká tedy analogicky jako při zániku splněním. Započtením však zaniká pouze pohledávka a případné akcesorické závazky, jež se ke konkrétní započítávané pohledávce váží, nebo příslušenství pohledávky, nikoliv celý obligační vztah.

Zánik je spjat s okamžikem, „*kdy se pohledávky staly způsobilé k započtení*“ (§ 1982 odst. 2 ObčZ), účinky tedy nastávají *ex tunc*. Kompenzace tedy proběhne k okamžiku, kdy ke způsobilosti došlo, i když bylo právní jednání provedeno v okamžiku jiném. Jak již bylo uvedeno v kapitole č. 3.1.1 *Přípustnost*, pohledávky nemusí být nutně obě splatné, u pohledávek pasivně započítávaných je možné jednostranně započíst pohledávku splatnou proti pohledávce dosud nesplatné.⁸³ V takovém případě se zánik pohledávky váže k momentu doručení projevu vůle věřiteli nesplatné pohledávky. U pasivně započítávaných pohledávek je rozhodujícím okamžikem splnitelnost, naopak u aktivně započítávaných pohledávek je to okamžik splatnosti. V situaci, kdy chybí nějaký z předpokladů pro započtení, se vztahuje okamžik účinnosti k momentu, kdy budou pohledávky vyhovovat podmínkám. Například pokud budou proti sobě stojící pohledávky v různých měnách, bude splnění předpokladu odpovídat změně na jednotnou měnu. Pak lze hovořit o stejném druhu plnění.

3. 1. 4 Blíže o „jistotě“ a „určitosti“ pohledávek⁸⁴

Rekodifikace občanského zákoníku mimo jiné sjednotila předchozí dvoukolejnost soukromoprávní úpravy, kromě toho s sebou přinesla i řadu změn a nových pojmů. Některé pojmy se staly jednoznačnějšími a ustálily svůj význam. Naproti nim však stále existují i takové, které ani po více jak pěti letech od nabytí účinnosti nové právní úpravy nemají stálý výklad. Jedním z takových je dvojice

⁸² ŠILHÁN, J. In.: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 – 2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 1114 – 1131.

⁸³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2006, sp. zn. 32 Odo 1143/2004.

⁸⁴ V průběhu roku 2020 lze očekávat publikaci autorčina článku ve studentském sborníku s názvem „*Započtení – s bližším zaměřením na výklad a aplikaci podmínky „jistoty“ a „určitosti“*“

neurčitých právních pojmů⁸⁵ z ustanovení § 1987 odst. 2 ObčZ – „jistota“ a „určitost“, které se váží k institutu započtení. Tyto pojmy však paradoxně přinesly, jistě nezamýšlenou, nejistotu v tom, jakým způsobem mají být vykládány, což je v současnosti tématem pro diskuzi v odborných kruzích.

3. 1. 4. 1 § 1987 odst. 2 ObčZ

Ustanovení § 1987 odst. 2 ObčZ se věnuje podmínce jistoty a určitosti a uvádí, že „*pohledávka nejistá nebo neurčitá k započtení způsobilá není*“. Vzhledem k množství uskutečňovaných započtení se zahraničním prvkem se objevila snaha poskytnout sjednocující stanovisko v rámci států Evropské unie.⁸⁶ Odborníci některých členských států unie docházejí ve svých stanoviscích k závěrům, že je třeba, aby započitatelné pohledávky měly jistou a určitou výši a existenci.⁸⁷

Některé státy vztahují započitatelnost k požadavku *likvidity*.⁸⁸ Likviditou je situace, v níž se neshoduje nominální a skutečná hodnota pohledávky. Důvodová zpráva k tomuto uvádí, že se autoři nového občanského zákoníku po odborných diskuzích rozhodli tento požadavek nepřevzít. Vzhledem k tomu, že se v českém prostředí dosud nejedná o rozhodující podmínku pro možnost započtení, budu dále věnovat pozornost zbývajícím požadavkům.

Jak již bylo řečeno, tuzemská právní úprava kompenzabilitu podmiňuje jistotou a určitostí. Doktrína vztahuje tyto pojmy k jejich *existenci*, *výši* nebo *splatnosti*.⁸⁹ Vycházíme-li ze základního schématu závazku, může se nejistota a neurčitost vázat pravděpodobně také ke každé z jeho částí, např. k nemožnosti určení subjektů závazku,⁹⁰ dále k nemožnosti určit přesnou výši pohledávky, ať už v obecném slova smyslu nebo pro konkrétní okamžik, nebo v případě

⁸⁵ Právní pojmy se z řady důvodů mohou odlišovat ve své určitosti, respektive neurčitosti. Vzhledem k široké škále různorodých situací či jejich proměnlivosti je tak ponechán prostor pro individuální výklad odborníka ve vztahu ke konkrétní situaci. (HENDRYCH, D. In: HENDRYCH, D. a kol. *Právní slovník*, 3. vydání. Praha: C. H. Beck 2009) Při výkladu lze posuzovat, do jaké míry jsou naplněny charakteristické znaky uvedené v ustanovení. V případě nedostatku potřebných informací přímo v ustanovení by měla být oporou kupř. důvodová zpráva, která by měla poskytovat odpověď na to, jaký záměr a účel sledoval zákonodárce vytvořením toho konkrétního ustanovení. Chápání jednotlivých významů neurčitých právních pojmů se tak dále může „stabilizovat“ výkladovou praxí soudů.

⁸⁶ Čl. 13:102 odst. 1 a 2 PECL. Dále čl. 132 odst. 2 a 6 CEC. Dále také čl. III. – 6:103 DCFR.

⁸⁷ JÄGER, Marek. *Zánik závazků započtením: současný právní stav a změny v novém soukromém právu*. Praha: Linde Praha, 2013. Praktická právní příručka. s. 341.

⁸⁸ K požadavku likvidity blíže v: ŠILHÁN, J. *Započtení pohledávky „nejisté nebo neurčité“*. Právní rozhledy. 22/2018. s. 763.

⁸⁹ ŠILHÁN, J. In.: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 172 – 2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 1141 – 1146.

⁹⁰ Více viz rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 3. 4. 2018, sp. zn. 47 Co 40/2018.

alternativních závazků nemusí být zjistitelná stejnorodost v druhu plnění. Neurčitost by bylo možné samozřejmě odstranit dohodou, nicméně ta, ať už ve formě dohody o započtení (§ 1982 a násl. ObčZ), narovnání (§ 1903 a násl. ObčZ) nebo zrušení (kupř. dohodou § 1981 ObčZ) vyžaduje oboustranné jednání, kterého ne vždy je možné dosáhnout.⁹¹ Někteří autoři uvažují také o výkladech jistoty a určitosti, jež zahrnují kromě dalšího i dobytost pohledávek.⁹²

Komentář k ObčZ i některé odborné články uvádějí, že pojmy „nejistota“ a „neurčitost“ není třeba od sebe oddělovat a tudíž není nutné mezi nimi hledat hranici. Docházejí k závěru, že oddělení těchto pojmů, ani není možné, dokonce že se do jisté míry tyto pojmy překrývají. Tomu nasvědčuje i skutečnost, že je nezbytné, z hlediska způsobilosti pohledávky k započtení, kumulativní splnění jistoty a určitosti.⁹³ Za pohledávky dostatečně nejisté a neurčité by bylo možné považovat například pohledávky podmíněné, a to odkládací⁹⁴ nebo rozvazovací⁹⁵ podmínkou.⁹⁶

Dále je často komentována problematika pohledávek, které mohou být soudně moderovatelné. Některé přísnější úvahy dochází k závěrům, že existence možnosti moderace způsobuje nejistotu. Není tak možné bez dalšího určit konkrétní výši pohledávky.⁹⁷ Závěry jsou samozřejmě odvislé od šíře výkladu. Nicméně toto by mohlo vést k situaci, že v případě užšího výkladu by bylo třeba skutečnou výši pohledávky zjistit vždy soudem, resp. v rámci soudního řízení. Takové rozhodnutí by pak případnou nejistotu a neurčitost vyloučilo.

3. 1. 4. 2 Judikatura

Nejistota a neurčitost pohledávek se neobjevila náhle a znenadání. Soudy se s nimi ve své rozhodovací praxi musely samozřejmě potýkat i za předchozí právní úpravy.⁹⁸ Jako příklad uvedu jedno ze starších rozhodnutí. V rozsudku ze dne 28. 11. 2008, sp. zn. 32 Odo 1498/2006 se Nejvyšší soud zabývá toliko

⁹¹ ŠILHÁN, J. In.: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 172 – 2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 1141 – 1146.

⁹² HANDLAR, J. *Nový občanský zákoník – nenaplněná východiska*. Právní rozhledy. 23/2010. s. 844.

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ ZUKLÍNOVÁ, M. *Podmínka a doložení času*. Právní prostor [online]. Publikováno 24. 6. 2015. [cit. 2. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/rekodifikace/komentar-k-548>.

⁹⁵ ZUKLÍNOVÁ, M. *Podmínka a doložení času*. Právní prostor [online]. Publikováno 24. 6. 2015. [cit. 2. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/rekodifikace/komentar-k-548>.

⁹⁶ ŠILHÁN, J. *Započtení pohledávky „nejisté nebo neurčité“*. Právní rozhledy. 22/2018. s. 763.

⁹⁷ Tamtéž.

⁹⁸ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník a zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník. K tomuto také JÄGER, M., *Výbrané otázky zániku závazků započtením*. Právní rozhledy. 6/2009. s. 191.

nejistotou pohledávek ve vztahu k předmětu (množství a rozsahu plnění). Konstatuje, že je nutné pohledávky řádně popsat tak, aby je bylo možné bez pochyb identifikovat. Dále spatřuje absolutní neplatnost v dohodě o započtení, jež by měla započítávat pohledávky, které mohou vzniknout v budoucnosti. Tento judikát tak může poskytovat alespoň částečnou oporu některým aktuálním rozhodnutím.

Pravděpodobně z důvodu množství sporných pohledávek a ve snaze lépe vymezit hranici mezi pohledávkami započitatelnými a nezapočitatelnými se zákonodárce uchýlil k zákonnému zakotvení tohoto požadavku. V této kapitole se zaměřím na rozhodnutí, která jsou pro podmínku jistoty a určitosti pohledávek relevantní.

- **Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 3. 4. 2018, sp. zn. 47 Co 40/2018**

V tomto rozhodnutí Krajský soud v Hradci Králové řeší spor mezi žalobcem (zhotovitelem) a žalovaným (objednatelem), mezi nimiž byla uzavřena smlouva o dílo, jejímž předmětem bylo zateplení podkroví rodinného domu.

Žalobce práce na domě provedl a žalovaným bylo dílo převzato bez zjevných vad a nedodělků a ve fakturované výměře vyšší, než byla faktická výměra prostoru. Převzetí žalovaný signoval a první reklamaci vady díla, spočívající ve větší vrstvě izolantu, učinil až s několika měsíčním odstupem. Nesoulad fakturované a faktické výměry byl namítán a žalovaný oznámil, že uplatňuje z titulu slevy z ceny díla za vady díla – částka odpovídala podle žalovaného rozdílu mezi fakturovaným a skutečně dodaným množstvím práce žalobce. Tato skutečnost však byla následně znalcem osvětlena. V případě izolačních prací se počítá plošná výměra množství užitého materiálu, faktická výměra je tak jen orientační. I přestože bylo na některých místech dodáno větší, než sjednané množství materiálu, jedná se o vadu viditelnou na první pohled a právo z odpovědnosti žalobce za tuto vadu nemůže být žalovanému přiznáno, neboť jej nevytkl včas, dílo převzal a ani po prohlídce vady nevytkl. Okresní i odvolací soud shodně docházejí k závěru nepřiznat žalovanému právo na slevu ze zjevných vad díla.

Spornou se dále stala započitatelnost pohledávky za údajně způsobenou škodu, která vznikla při plnění zmiňované smlouvy (znečištění okapů montážní pěnou). Žalovaný namítal, že pohledávka žalobce zanikla započtením pohledávky

žalovaného na náhradu škody. Žalovanému se nepodařilo dostatečně prokázat tvrzenou odpovědnost žalobce za údajně způsobenou škodu. Pohledávka za způsobenou škodu byla soudem označena za nejistou a neurčitou. Nebylo dostatečně jasné, kdo je za způsobenou škodu zodpovědný. Dále soud uvedl jako spornou i výši škody. Tudíž není u pohledávky jistý a určitý ani subjekt, jež za škodu odpovídá a ani konkrétní výše škody.

Soud se po provedeném dokazování vyjádřil, že bylo uneseno důkazní břemeno žalobce pro nesplnění podmínky započtení a že není předmětem prováděného řízení odstraňovat nejistotu a neurčitost pohledávky dalším dokazováním, neboť ustanovení § 1987 odst. 2 ObčZ výslovně říká, že v případě, kdy jsou o pohledávce pochybnosti, způsobilá k započtení není. Soud se odkazuje na komentářovou literaturu a konstatuje, že „*započtení má přitom sledovat odstranění vzájemných pohledávek zúčastněných osob, nikoli vyvolání nejasností*“.⁹⁹ Dochází k závěru, že pokud je míra nejistoty, jež souvisí vůbec se vznikem a tudíž existencí pohledávky, takto vysoká, není možné považovat pohledávku za způsobilou k započtení. K zániku uplatněné pohledávky žalobce započtením tedy dojít nemohlo.

- **Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 10. 2018, sp. zn. 28 Cdo 5711/2017**

Jedná se o velice často citovaný rozsudek, jenž představuje zatím pravděpodobně nejvýznamější rozhodnutí pro ustálení výkladu § 1987 odst. 2 ObčZ. Soud řešil situaci, v níž proti sobě stojí částka deklarovaná soudem na vydání bezdůvodného obohacení, která vznikla z nadužívání spoluvlastněné nemovitosti bez právního důvodu. Tuto pohledávku má zaplatit žalovaný žalobci. A naproti tomu stojí částka představující polovinu nákladů na údržbu a zachování společné věci, které se domáhá žalovaný po žalobci. Žalovaný neunesl důkazní břemeno a pohledávku dostatečně neprokázal. Soud vzhledem k okolnostem rozhodl v neprospěch žalovaného, tudíž nedošlo k započtení. Odvolací soud rozhodnutí soudu prvního stupně potvrdil. Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc vrátil k dalšímu řízení. V souvislosti s aplikací ustanovení § 2987 odst. 2 ObčZ v prvé řadě uvádí, že je nezbytné se při započtení pohledávek řídit právní úpravou, z níž závazek vznikl, relevantní není, zda závazek je svou povahou smluvní či mimosmluvní.

⁹⁹ Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 3. 4. 2018, sp. zn. 47 Co 40/2018.

Dovolací soud v tomto případě konstatuje, že ObčZ nově podmiňuje možnost započíst pohledávku její jistotou a určitostí. Jedná se o nový pojem, který předchozí právní úprava neznala. Oporu hledá v důvodové zprávě a dále v zahraničí, a to především ve francouzské úpravě, přičemž tuto úpravu neshledává dostatečně odpovídající českému právnímu rámci vzhledem k odlišné úpravě institutu, který francouzská úprava dále rozlišuje na započtení zákonné a soudní. Dovolací soud dále srovnává s nizozemským občanským zákoníkem a domnívá se, že by měl být smysl ustanovení spatřován v ochraně věřitele. V rámci civilního procesu by tak totiž stále častěji mohlo docházet k tzv. „obstrukčním námitkám“, které by si kladly za cíl úmyslně znemožnit plnění nepřiměřeným protahováním řízení, způsobené prokazováním jistoty a určitosti. Tuto situaci lze řešit tedy aplikací § 1987 odst. 2 ObčZ a konstatováním, že pro důvody uvedené v zákoně není možné závazek započíst.

Dále uvádí, že tento výklad však musí mít jisté meze a že není možné, aby na základě racionální argumentace mohl soud odhlédnout od jakékoliv pohledávky. Dle dovolacího soudu je nejistou a neurčitou pohledávka jen těžko prokazatelná, co do vzniku, výše apod., nikoliv pohledávka, která je prokazatelná nicméně sporná z hlediska právní kvalifikace. Avšak náročnost prokazatelnosti je relativní a zohledněná by měla být řada faktorů (kupř. okamžik procesu, ke kterému budeme prokazovat), obecné měřítko tak lze jen těžko vytvořit.¹⁰⁰

Nejvyšší soud dochází k závěru, že pohledávky ze stejného právního vztahu jsou spíše započitatelné. Soud by měl také náležitě odůvodnit, co ho vedlo k prohlášení pohledávky za nejistou a neurčitou. Není dostačující, aby toto pouze konstatoval, a to i z hlediska případné přezkoumatelnosti rozhodnutí. Nejvyšší soud dále říká, že nedoložení a pochybnosti o splatnosti pohledávek by samy o sobě neměly představovat argument, i přesto že se domnívá, že nebylo žalovaným uneseno důkazní břemeno. Shledání pohledávky jako nezpůsobilé započtení ve smyslu § 1987 odst. 2 ObčZ má dále za následek relativní neplatnost právního jednání, které k započtení vedlo.

¹⁰⁰ SVOBODA, K. *Možnosti prokazování tzv. obstrukční námitky započtení*. Soudní rozhledy. 4/2019. s. 112.

- **Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2019, sp. zn. 20 Cdo 4713/2018**

V tomto usnesení se zabývá Nejvyšší soud výkladem pojmů „jistoty“ a „určitosti“ v kontextu exekučního řízení. Potvrzuje své předchozí rozhodnutí sp. zn. 28 Cdo 5711/2017, na které zároveň odkazuje. Konstatuje, že úvahy učiněné v rámci předchozího řízení lze použít i pro řízení exekuční, a to z důvodu totožných podmínek, na základě kterých může k započtení dojít. Zdůrazňuje zanedbatelnost povahy pohledávky jako takové oproti obtížné dokazatelnosti již zmiňovaných zvláštních znaků, nezbytných pro pasivní kompenzabilitu, konkrétně zmiňuje existenci a výši. Souhlasí se stanoviskem odvolacího soudu v této věci, kdy tvrdí, že uplatnění pohledávky u soudu ještě nezakládá její obtížnou dokazatelnost.

- **Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 2. 2019, 26 Cdo 4795/2017**

V tomto rozhodnutí dovolací soud dospívá k závěru, že nedostačuje pouhé popření pohledávky žalobci, aby naplňovala požadavky § 1987 odst. 2 ObčZ. Je třeba náležitě odůvodnit své závěry a jistotou a neurčitostí se blíže zabývat. Nicméně opět odkazuje na rozhodnutí sp. zn. 28 Cdo 5711/2017 a uvádí, že v případě námitky podle § 98 věty druhé občanského soudního řádu,¹⁰¹ není možné námitku zkoumat do takové míry, aby nepřiměřeně prodlužovala řízení.

- **Usnesení Ústavního soudu ze dne 29. 10. 2019, III. ÚS 2770/19**

Ústavní soud měl posoudit situaci, kdy stěžovatelka nesouhlasí s překvapivým a nepředvídatelným postupem Nejvyššího soudu. Stěžovatelka započtla svému zaměstnanci částku za způsobenou škodu (zatím neprokázanou) oproti měsíční mzdě zaměstnance. Zaměstnanec po uplynutí doby splatnosti okamžitě zrušil pracovní poměr. Okresní soud žalobu zamítl a odvolací soud jeho stanovisko potvrdil, neboť se shodně domnívají, že pohledávka ze způsobené škody není zatím pohledávkou jistou a určitou co do subjektu a existence. Nejvyšší soud však hodnotí spíše režim pohledávek a konstatuje, že ač se může započtení zdát jako přípustné, není možné v rámci pracovněprávního vztahu takto započíst. Zákoník práce¹⁰² již nabízí institut, který lze v souvislosti s náhradou škody

¹⁰¹ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰² Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

aplikovat, a to dohodu o srážkách ze mzdy. Podle zákoníku práce dále existují limity pro výši, kterou má zaměstnanec případně uhradit. Ústavní soud tuto stížnost zamítl, předně z důvodu nepříslušnosti kontroly nad rozhodováním Nejvyššího soudu. Nicméně Ústavní soud konstatuje, že si Nejvyšší soud počínal správně při určení povahy pohledávek a jejich započitatelnosti. Dále se v odůvodnění usnesení vyjadřuje k předvídatelnosti, respektive nepředvídatelnosti rozhodnutí v souvislosti s ustanovením § 1987 odst. 2 ObčZ.

3. 1. 4. 3 Právní a jazykový výklad

Nejistota a neurčitost představují dva rozdílné pojmy. Toto lze usuzovat předně z komentářové literatury, která výslovně uvádí, že se jedná o dvě různá kritéria, avšak dodává, že je není třeba vymezovat individuálně. Jejich oddělení by údajně nepřineslo žádné benefity, a to i z toho důvodu, že se významy těchto pojmů mohou vzájemně překrývat, a proto je třeba je podle doktríny chápat jako jediné kritérium.¹⁰³ Nebyla by však schůdnější cesta tyto pojmy oddělit a stanovit jejich význam samostatně? Pokud by zákonodárce zamýšlel výklad ustanovení § 1987 odst. 2 ObčZ jako kritéria jediného, nepoužil by jinou formulaci, než „*pohledávka nejistá nebo neurčitá*“? Možná by individuální výklad přece jen přispěl k vyjasnění významu těchto pojmů. Ujasnění a ustálení výkladu pojmů by mohlo na jedné straně soudům přinést snadnější a jasnější aplikaci tohoto ustanovení a na druhé straně by toto bylo ve prospěch zásad právní jistoty a předvídatelnosti práva. Pokusím se tedy nyní ustanovení podrobně analyzovat a poskytnout tak další způsob, jakým je možno k výkladu tohoto ustanovení přistupovat.

V prvé řadě je třeba upozornit na chybějící interpunkční znaménko před spojkou „*nebo*“. Absence čárky před „*nebo*“ značí slučovací poměr podmínek. Z jeho užití dále vyplývá, že předestřené možnosti jsou si rovny.¹⁰⁴ Alternativně pak tedy mohou nastat situace, kdy bude pohledávka a) *nejistá a určitá*, b) *jistá a neurčitá*, c) *nejistá a neurčitá*. Tyto situace si rovněž budou rovny co do následku, kterým bude vyloučení pohledávky ze započtení. Dospívám tak k zjištění, že je třeba kumulativní splnění jistoty a určitosti, abychom mohli pohledávku započíst.

¹⁰³ ŠILHÁN, J. In.: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 172 – 2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 1141 – 1146.

¹⁰⁴ Akademie věd České republiky. Ústav pro jazyk český. *Internetová jazyková příručka (IJP)*. [online]. Publikováno 2008 – 2020. [cit. 2. 2. 2020]. Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=nebo#bref1>.

Přestože význam stejného českého pojmu může být rozdílný z hlediska právního a z hlediska jazykového výkladu, stále může jazykový výklad představovat jeden ze způsobů, kterým se lze právnímu výkladu přiblížit. V zájmu řešení problému se pokusím nejprve tyto pojmy oddělit po jazykové stránce a teprve až následně hledat obsah právní.

Slovník spisovné češtiny (dále také „SSČ“) význam slova „neurčitý“ vykládá jako něco, co „není přesně vymezené, určené, jasně zřetelné“.¹⁰⁵ Slovník spisovného jazyka českého (dále také „SSJČ“) popisuje význam následovně: „nemající přesnou n. zřejmou podobu, přesný n. zřejmý tvar, rozsah ap.; nedosti dobře určený n. určitelný; nezřetelný, nejasný, matný, nevýrazný, nepřesný“.¹⁰⁶ Synonyma jsou pak slova *nejasný, vágní, vyhýbavý*.¹⁰⁷

Pojem „nejistý“ je pak vykládán dle SSČ jako něco, na co se nelze spolehnout, o čem je pochybnost.¹⁰⁸ Uvedeny jsou dále příklady „nejistý výsledek – *sporný, problematický; nejistá zpráva – nezaručená; nejisté počasí – proměnlivé*“.¹⁰⁹ SSJČ dále o nejistém hovoří jako „1. *takový, o němž není jisto, jaký bude, jak se shoduje se skutečností, budící pochybnost; nezaručený, pochybný: úč. n-á pohledávka pochybná, dubiózní, 2. takový, kt. není přesně vymezen, určen; neurčit*“.¹¹⁰ Synonymy jsou pak slova *nezaručený, problematický, sporný*.¹¹¹

Neurčitostí by tak mohla být nějaká nepřesnost některé z charakteristických částí závazku. Obecně by měl mít existující závazek konkrétně vymezené subjekty, předmět, stanovený okamžik plnění (splatnosti). Pokud bude u některé z těchto částí důvod k pochybnostem, jednalo by se o neurčitost. Jak již bylo zmíněno, neurčitost nutně nemusí vylučovat nejistotu. V případě pohledávky na náhradu škody by se tak mohlo jednat o pohledávku jistou – víme s jistotou, že škoda byla způsobena, nicméně je neurčitou co do subjektů a výše. Neurčitými pohledávkami by tak dále mohly být pohledávky z alternativních závazků – kdy

¹⁰⁵Akademie věd České republiky. Ústav pro jazyk český. *Internetová jazyková příručka (IJP)*. [online]. Publikováno 2008 – 2020. [cit. 2. 2. 2020]. Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=neur%C4%8Dit%C3%BD>.

¹⁰⁶Tamtéž.

¹⁰⁷ABZ slovník českých synonym. [online]. Publikováno 2008 – 2020. [cit. 2. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.slovník-synonym.cz/web.php/slovo/neurcity>.

¹⁰⁸Akademie věd České republiky. Ústav pro jazyk český. *Internetová jazyková příručka (IJP)*. [online]. Publikováno 2008 – 2020. [cit. 2. 2. 2020]. Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=nejist%C3%BD>.

¹⁰⁹Tamtéž.

¹¹⁰Tamtéž.

¹¹¹ABZ slovník českých synonym. [online]. Publikováno 2008 – 2020. [cit. 2. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.slovník-synonym.cz/web.php/slovo/nejisty>.

víme, že pohledávka existuje, věřitel má však možnost si vybrat, zda bude plněn závazek v hotovosti nebo v naturáliích. Dále pohledávky soudně moderovatelné, pro které bude typicky přicházet v úvahu především změna výše.

Nejistota by však mohla sahat dále. Mohlo by se jednat o pohledávky, o jejichž existenci by panovaly pochybnosti (mj. pohledávky podmíněně rozvazovací či odkládací podmínkou). Příkladem nejisté, ale zároveň určité pohledávky by byla kupř. situace, kdy osoba A tvrdí, že jí dluží osoba B konkrétní částku, avšak není možno nijak zjistit, zda skutečně taková pohledávka existuje, resp. někdy existovala. Nejistými pohledávkami by tak byly i pohledávky, u nichž byla vnesena námitka relativní neplatnosti či neúčinnosti, dále např. pohledávky z bezdůvodného obohacení.

V neposlední řadě může být pohledávka nejistá i neurčitá zároveň. Kupř. tvrzená škoda, u níž je neurčitá výše a subjekty, a není jisté, zda se stala.

Celkově by se tyto pojmy měly vykládat v takovém smyslu, aby „*neznemožňovaly vymezení přesných účinků, které by měl kompenzační úkon v daném případě vyvolat*“¹¹² a dále aby „*nepopíraly smysl, ke kterému institut započtení jako takový směřuje (tj. trvalý zánik pohledávek vzájemným vyrovnáním v určitém rozsahu)*“.¹¹³ V souvislosti s tím si musíme položit otázku, o jak vysokou míru pochybností se musí jednat. Pokud se podrobněji zaměříme na první z podmínek, zjistíme, že se hovoří o účincích, které se v daném případě očekávají, že kompenzace vyvolá. Souběžně s tím nesmí kompenzační úkon být v rozporu se smyslem započtení. Tato podmínka může pro zmíněné neurčité právní pojmy znamenat zásadní rozdíly ve výkladu v rámci různých soudních řízení s ohledem na jednotlivé konkrétní okolnosti. Z rozboru judikatury vyplývá, že se započtení netýká jen nalézacího řízení, ale také dalších, např. exekučního.¹¹⁴ Zajisté se shodneme, že cíl nalézacího a exekučního řízení je rozdílný, tudíž by měl být při širší výkladu brán zřetel i na druh řízení. Domnívám se, že v případě exekučního řízení je možné nejistotu a neurčitost vykládat úžeji, resp. přísněji, než v řízení nalézacím. A to i z toho důvodu, že v exekučním řízení proti sobě bude většinou stát pohledávka vysoké jistoty (kupř. ze soudního rozhodnutí) a jiná pohledávka pravděpodobně vždy nižší jistoty. „*Účelem započtení je odstranění*

¹¹² ŠILHÁN, J. In.: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 172 – 2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 1141 – 1146.

¹¹³ Tamtéž.

¹¹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2019, sp. zn. 20 Cdo 4713/2018.

vzájemných pohledávek nikoliv vyvolání nejasností a následných sporů.“¹¹⁵ Oproti tomu cílem exekučního řízení je docílit plnění konkrétní pohledávky, která dosud nebyla dobrovolně plněna. Z tohoto vyplývá, že je vhodné, aby se tyto pojmy samozřejmě vykládaly a posuzovaly jak každý zvlášť, tak společně s ohledem na účel, ke kterému slouží, a to ve světle konkrétních okolností a konkrétního řízení.

3. 1. 4. 4 Zjištění jistoty a určitosti v. nejistoty a neurčitosti

Právní mocí se ve světle civilního řízení rozumí cíl, jakým je „*zajistit spravedlivou ochranu práv a oprávněných zájmů účastníků rychle a účinně, tzn. aby se prostřednictvím soudu vytvořil závazný a nezměnitelný stav.*“¹¹⁶ Právní mocí rozsudku se mj. zakládá překážka *rei iudicatae*.¹¹⁷ Toto bezesporu bude platit u rozsudku, v němž byla zjištěna jistota a určitost pohledávky. Bude-li důkazní břemeno uneseno, bude zjištěna jistota a určitost pohledávky. V případě zjištění nejistoty a neurčitosti se však nemusí jednat o *nezměnitelný stav*. Z judikatury i doktríny vyplývá, že soud se v případě nedostatku podkladů pohledávkou dále nezabývá, konstatuje nejistotu a neurčitost a odkazuje na možnost zabývat se pohledávkou v samostatném soudním řízení. Nemůžeme také s jistotou vyloučit, že by mohla opět stát proti jiné další pohledávce a byla by opět označena za nejistou a neurčitou.

Z tohoto do jisté míry vyplývá, že pozitivní výsledek deklarující jistotu a určitost má větší váhu, než výsledek negativní. Pro zjištění jistoty a určitosti je zapotřebí unést důkazní břemeno. Jedná se o konečný a jistější výsledek, než zjištění nejistoty a neurčitosti. Nejistota a neurčitost samozřejmě může pohledávku vyloučit ze započtení, nicméně se tato skutečnost váže k určitému okamžiku. Není vyloučeno, že pohledávka může být jistou a určitou v budoucnu, tudíž se jedná o dočasnou nemožnost započtení. Ostatně to i vyplývá ze soudních rozhodnutí, která výslovně říkají, že se konkrétní pohledávkou nebudou nyní dále zabývat, z důvodu neúměrného prodlužování řízení, ke kterému by vlivem dalšího zjišťování došlo, a současné říkají, že se může věřitel obrátit na soud v samostatném řízení. Argument neúměrného prodlužování řízení je procesní a typicky nestojí osamoceně. Nejvyšší soud judikoval, že by měl být podpořen i

¹¹⁵ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz.

¹¹⁶ KNAPILOVÁ, A. In: HENDRYCH, D. a kol. *Právní slovník*, 3. vydání. Praha: C. H. Beck 2009. Heslo: *Právní moc rozhodnutí v civilním procesu*.

¹¹⁷ Tamtéž.

dalšími zjištěními.¹¹⁸ Taková argumentace podporuje výše zmíněnou úvahu, že nejistota a neurčitost je relativní, resp. změnitelná v čase.

Účinky a okamžik započtení se mohou lišit v závislosti na konkrétní situaci. Zaměříme se na účinky a okamžik započtení a chování pohledávky v dalším řízení.

V první situaci strana A jednostranně započtetla v okamžik X. Strana B se započtením nesouhlasí a podává žalobu. Soud ve svém rozhodnutí konstatuje, že se jedná o pohledávku jistou a určitou a deklaruje, že k započtení platně došlo. Dle § 1982 odst. 2 poslední věty ObčZ nastávají účinky k okamžiku, kdy se pohledávky staly způsobilými k započtení – tedy v okamžik X. Pohledávky zanikají v rozsahu, v jakém se kryjí. V případě, že soud shledá pohledávku nejistou a neurčitou, konstatuje neplatnost započtení v okamžiku X. Výsledkem může být výrok ukládající povinnost plnění jisté a určité pohledávky. Věřitel, jehož pohledávka je nejistá a neurčitá, bude odkázán v odůvodnění rozhodnutí na možnost žalovat ji v jiném řízení. Pokud bude v jiném soudním řízení pohledávka shledána jistou a určitou účinky by měly nastat v takovém případě opět k okamžiku, kdy se pohledávky staly způsobilými k započtení dle § 1982 odst. 2 ObčZ. Pokud však soud dojde ke zjištění, že pohledávky byly způsobilé k započtení v okamžiku X, ale straně A se nepodařilo v prvním soudním řízení unést důkazní břemeno, nastává otázka, k jakému okamžiku jsou pohledávky započitatelné. Osobně se domnívám, že v souladu se zásadami např. právní jistoty a předvídatelnosti první rozhodnutí zakládá překážku *rei judicatae* a okamžik započtení může nastat až s právní mocí druhého rozhodnutí, které bude konstatovat jistotu a určitost. Do té doby musíme na pohledávky nahlížet jako na nejisté a neurčité (tj. od doby vydání prvního rozhodnutí, do doby vydání rozhodnutí konstatujícího jistotu a určitost).

3. 1. 4. 5 Shrnutí

Vzhledem k tomu, že institut započtení představuje poměrně efektivní a hospodárný způsob, jakým strany mohou vůči sobě nechat zaniknout své závazky, je také poměrně hojně využíváný. Domnívám se tedy, že hovoříme o otázce, kterou je namístě se zabývat. Přestože výklad ustanovení § 1987 odst. 2 ObčZ v posledních letech zaměstnává odbornou veřejnost, bohužel musím konstatovat, že zatím nenacházíme ani v judikatuře, ani v odborné literatuře dostatečný

¹¹⁸ Rozsudek nejvyššího soudu ze dne 1. 10. 2018, sp. zn. 28 Cdo 5711/2017.

konsenzus, jenž by ustálil a uspokojivě vyjasnil situaci kolem výkladu a aplikace těchto neurčitých právních pojmů. Otázkou tedy stále zůstává, zda se zavedením dvou neurčitých právních pojmů podařilo některé sporné momenty vyjasnit, nebo zda sporností naopak nepřibylo.

Na základě výše uvedených informací se domnívám, že nezodpovězených otázek je stále dost. Někteří z odborníků se snaží nalézt odpověď na otázku, v čem ona nejistota a neurčitost tkví. Zamýšlejí se nad řadou navzájem souvisejících otázek. Mimo jiné také nad tím, zda tyto dva pojmy oddělovat či nikoliv.¹¹⁹ Zda je to vůbec nutné. Osobně docházím k závěru, že z jazykového výkladu i z výkladu doktrinálního vyplývá, že skutečně můžeme hovořit o dvou oddělitelných pojmech. Dále také na základě uvedených skutečností si myslím, že lze logickými úvahami dospět k nutnosti kumulativního splnění jistoty a určitosti. Zákonodárce užitím spojky „nebo“ ve slučovacím významu také naznačuje, že se jedná o dvě podmínky, které staví na roveň.

Dále lze konstatovat, že důkazní břemeno v případě namítání nesplnění předpokladů pro započtení nese strana, která namítá nezapočitatelnost. Tento závěr shodně sdílí jak judikatura, tak doktrína.¹²⁰ Odůvodnění také argumentují ochranou věřitele. Myslím si, že se jedná o argument, který je možné relativizovat a subjektivizovat. Považme, že k započtení může dojít pouze v situaci, kdy proti sobě stojí strany, které jsou zároveň dlužníky i věřiteli. O kterého z věřitelů se tedy jedná? O jistějšího z nich? Ve světle zásady *vigilantibus iura scripta sunt* bych se přikláněla nejvíce k názoru, že hovoříme o aktivnější straně, která bude chráněna.

Z odůvodnění soudů vyplývá, že se nemusí jednat o absolutní nejistotu a neurčitost, ale pouze o nezjistitelnost některých skutečností, které se vážou k určitému okamžiku v řízení. Toto dovozují i z odůvodnění rozhodnutí, která na jedné straně konstatují nejistotu a neurčitost, ale současně výslovně říkají, že je možné se zabývat pohledávkou v samostatném soudním řízení. Velice často je v argumentaci uveden důvod nepřiměřeného prodlužování řízení, jenž by byl (mohl být) výsledkem dokazování. Tento důvod vychází ze zásad civilního procesu. Konkrétní druhy civilního řízení sledují různé cíle a v souvislosti s nimi je pak zásadám přikládán různý význam. Domnívám se, že se jedná o další aspekt,

¹¹⁹ ŠILHÁN, J. In.: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 172 – 2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 1141 – 1146.

¹²⁰ Tamtéž.

který je třeba při výkladu těchto pojmů zohlednit – druh řízení, ve kterém by mělo k započtení dojít.

Nejvyšší soud se jako orgán, jehož úkolem je mimo jiné sjednocovat rozhodující praxi a vykládat případné nejasnosti, snaží nalézt schůdný výklad, který by představoval tzv. „zlatou střední cestu“. V případě příliš přísného výkladu si myslím, že by kupř. mohlo hrozit, že by v testu jistoty a určitosti mohly obstát jen pohledávky uznané soudem, což by poměrně nabouralo a možná až paralyzovalo zaběhlou praxi. Nicméně se i přesto domnívám, že ustanovení § 1987 odst. 2 ObčZ při správném uchopení může představovat velice efektivní nástroj, kterým je možno zrychlit tento typ civilního procesu. Možná právě oddělení pojmů „nejistý“ a „neurčitý“ by mohlo přispět k ustálení jejich právního obsahu a usnadnit tak práci se zmiňovaným ustanovením.

3. 2 Odstoupení od smlouvy

Odstoupení od smlouvy je upraveno v ObčZ v § 2001 – § 2005. Jeho aplikací se závazek ruší od jeho počátku (§ 2004 odst. 1 ObčZ) a zanikají práva a povinnosti s ním spojené (§ 2005 odst. 1 ObčZ). Jedná se o velice častý způsob zániku závazku, při němž nedochází k uspokojení věřitele.¹²¹ Od smlouvy lze odstoupit na základě naplnění podmínek ujednaných stranami ve smlouvě nebo ze zákona. Zákon konkrétně udává, že je možné odstoupit jednostranným právním úkonem adresovaným druhé straně, a to i proti její vůli. V případě smluvního ujednání, které by umožnění odstoupení podmiňovalo souhlasem druhé strany, už nelze hovořit o institutu odstoupení od smlouvy. Institut odstoupení od smlouvy představuje právo, respektive možnost, od smlouvy bezúplatně odstoupit a je na samotném rozhodnutí strany, zda se k takovému kroku uchýlí. Pokud tak strana učiní, oznámí své rozhodnutí protistraně, zda od smlouvy odstupuje či na smlouvě dále trvá. Tuto volbu však už není možné dále jednostranně měnit (§ 2003 odst. 1 ObčZ). Odstoupení od smlouvy se užívá v případech, ve kterých již nelze očekávat splnění účelu, jež si strany ujednaly.

V odstoupení od smlouvy můžeme spatřit jistou podobnost s instituty výpovědi (§ 1998 – § 2000 ObčZ) a odstupného (§1992 ObčZ). Základní rozdíl, který odlišuje výpověď od odstoupení od smlouvy, spočívá v okamžiku zániku závazku, ke kterému se jednotlivé instituty váží. Moment zániku závazku

¹²¹ RABAN, Přemysl a kol. *Občanské právo hmotné: závazkové právo*. 1. vyd. Brno: Václav Klemm, 2014. s. 119 – 121.

výpovědi se váže k uplynutí výpovědní doby, v případě zániku bez výpovědní doby, k momentu účinnosti výpovědi (§ 1998 ObčZ). Závazek ukončený výpovědí pouze nepokračuje do budoucna, jeho účinky nastávají *ex nunc*, tedy už nemohou z tohoto závazku vznikat další práva a povinnosti. Pokud vznikla za doby trvání závazkového vztahu ukončeného výpovědí nějaká plnění, lze je vyžadovat, například žalobou na plnění.¹²² Naopak odstoupení od smlouvy ruší závazek od jeho počátku (§ 2004 odst. 1 ObčZ), jakoby nikdy neexistoval, a nelze tedy vyžadovat plnění vzniklá za jeho existence.¹²³ To se ovšem netýká dotčených práv třetích osob nabytých v dobré víře (§ 2005 odst. 1 ObčZ) nebo sankčních a kompenzačních institutů jako jsou zaplacení smluvní pokuty, úrok z prodlení či právo na náhradu škody, která vznikla porušením smlouvy (§ 2005 odst. 2 ObčZ) aj. Ve svém nálezu Pl. ÚS 78/06 ze dne 16. 10. 2007 se Ústavní soud zabýval ochranou dobré víry při odstoupení od smlouvy a shledal, že odstoupení od smlouvy má dopad pouze na smluvní strany, které jsou účastníky obligačního vztahu. Vlastnické právo třetích osob, které své právo nabyly v dobré víře ještě před odstoupením od smlouvy, je chráněno čl. 11 Listiny a dále ústavními principy, jimiž jsou ochrana právní jistoty a ochrana nabytých práv ve smyslu čl. 1 odst. 1 Ústavy ČR.¹²⁴

Rozdíl mezi odstoupením od smlouvy a odstupným tkví v ekonomickém hledisku. Zatímco odstoupení od smlouvy představuje právo závazek bezúplatně ukončit, odstupné by představovalo speciální množinu odstoupení, v níž je toto právo zpoplatněné.¹²⁵

3. 2. 1 Přípustnost

V první řadě lze odstoupit pouze od smlouvy platné.¹²⁶ Přípustnost užití institutu odstoupení od smlouvy je striktně vázána na stranami taxativně

¹²² ŠILHÁN, J. In.: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 – 2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 1186 – 1196.

¹²³ BÁNYAIOVÁ, A. *Diskutované otázky zániku závazků v občanském zákoníku*. Bulletin advokacie. 6/2018. s. 21.

¹²⁴ Ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

¹²⁵ ŠILHÁN, J. In.: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 – 2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 1158 – 1162.

¹²⁶ KINDL, T. In.: ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V. (§ 1721 až 2520)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. s. 518 – 520.

vymezené smluvní podmínky nebo na zákonem stanovené případy.¹²⁷ Tyto podmínky musejí být naplněny a musejí existovat i v okamžiku použití odstoupení od smlouvy. Judikatura uvádí, že lze od smlouvy odstoupit „*pokud jsou pro to stále ještě dány smluvené důvody*“.¹²⁸ Tyto skutečnosti musejí trvat i v okamžiku doručení projevu vůle druhé straně. V případě neexistence předpokladů pro odstoupení ve stejném výše zmíněném okamžiku by nebyly dány okolnosti odstoupení, a závazkový vztah by byl stále platný. Na přípustnost odstoupení ovšem nemají případně vliv okolnosti, které nastanou po tomto okamžiku.

Povaha odstoupení od smlouvy je sankční a není možné tento institut využít v případě pouhého nezájmu jedné ze stran v závazku setrvat. Jak již bylo zmíněno, jednou ze základních zásad obligačního práva je zásada *pacta sunt servanda*, neboli smlouvy mají být dodrženy. Vzhledem k tomu, že v případě odstoupení od smlouvy může být závazek zrušen od svého samého počátku, se jedná o institut, jež tuto zásadu prolamuje. V rámci zachování právní jistoty je tak nezbytné, aby bylo použití tohoto institutu vnímáno jako prostředek *ultima ratio*.

Zákonných důvodů pro odstoupení od smlouvy je celá řada. Pro přehlednost je lze rozdělit do následujících skupin,¹²⁹ a to na následné sankční odstoupení, například porušení smlouvy podstatným způsobem (§ 2002 ObčZ), dále prodlením,¹³⁰ dále preventivní předběžné odstoupení, například dle ObčZ § 2002 odst. 2 v situaci, „*kdy z chování druhé strany nepochybně vyplýne, že poruší smlouvu podstatným způsobem, a nedá-li na výzvu oprávněné strany přiměřenou jistotu*“, v neposlední řadě odstoupení v reakci na nepředvídatelnou změnu událostí. Například v případě, kdy zhotovitel požaduje od objednatele zvýšení rozpočtu o více než 10 % (§ 2622 odst. 3 ObčZ), nebo pokud budou při provádění díla objeveny skryté překážky (§ 2627 ObčZ). Dále u odstoupení bez udání důvodu, kdy se nejčastěji jedná o storno s čtrnáctidenní lhůtou například u smluv uzavíraných distančním způsobem a mimo obchodní prostory (§ 1829 ObčZ) nebo

¹²⁷ ŠILHÁN, J. In.: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 – 2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 1186 – 1196.

¹²⁸ VS Praha 5 Cmo 418/96 In.: LAVICKÝ, Petr, POLIŠENSKÁ, Petra. *Zánik závazků*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015. Judikatura k rekodifikaci. s. 218 – 219.

¹²⁹ ŠILHÁN, J. In.: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 – 2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 1186 – 1196.

¹³⁰ § 1977 (podstatným porušením) a § 1978 (nepodstatným porušením) ObčZ.

u smluv týkajících se finančních služeb (§ 1846 ObčZ) apod. a u jiných specifických případů.

Dále zákon umožňuje ujednat vzájemné podmínky pro odstoupení přímo ve smlouvě. Je tak ponecháno na stranách jakým způsobem si budou chtít závazkový vztah samy upravit. Strany tam mohou využít zákonnou úpravu, kterou si v rámci smlouvy mohou více či méně pozměnit, například zpřísněním podmínek, jejich rozšířením, stanovením výjimky, nebo také přiznáním konkrétního práva pouze jedné ze stran. Součástí podmínek by však neměla být ujednání, která povedou k materiálnímu odchýlení od podstaty institutu odstoupení od smlouvy. Hovoříme o situaci, kdy ze stanovených podmínek smlouvy bude vyplývat, že se materiálně jedná o jiný institut, například výpověď nebo odstupné, i když bude formálně užit pojem odstoupení od smlouvy.¹³¹

Zvláštní režim mají tzv. spotřebitelské smlouvy, které upravují obligační vztah mezi podnikatelem a spotřebitelem. Zákon v této souvislosti obsahuje kogentní ustanovení, jímž znemožňuje, aby bylo součástí smlouvy ujednání, které by přiznávalo pouze podnikateli právo jednostranně odstoupit od smlouvy bez udání důvodu, zatímco spotřebitel by takové právo neměl (§ 1814 písm. d) ObčZ). V případě, že by takové ujednání smlouva přesto obsahovala, nepřihlíželo by se k němu (§ 1815 ObčZ). Nejvyšší soud řeší ve svém rozhodnutí¹³² takové ujednání v rámci kupní smlouvy. Obsahem takové smlouvy je rozvazovací podmínka, která prodávajícímu umožňuje při nezaplacení splátek kupní ceny „*smlouvu zrušit v neprospěch kupujícího*“. Nejvyšší soud konstatuje, že takovou podmínku nelze ujednat. Z obsahu takového ujednání totiž vyplývá, že zakládá prodávajícímu možnost od smlouvy odstoupit, tedy zakládá podnikateli právo jednostranného právního úkonu. Strany mohly pravděpodobně ujednáním zamýšlet rozvazovací podmínku, na jejímž základě by byla smlouva při neuhrazení splátek „*bez dalšího zrušena*“, ovšem význam zmíněné formulace odpovídá první ze zmíněných možností.

¹³¹ ŠILHÁN, J. In.: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 – 2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 1186 – 1196.

¹³² NS 2 Cdon 235/97 In.: LAVICKÝ, Petr, POLIŠENSKÁ, Petra. *Zánik závazků*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015. Judikatura k rekodifikaci. s. 217 – 218.

3. 2. 2 Realizace

Odstoupení od smlouvy lze v případě splnění všech stanovených podmínek realizovat jednostranným právním jednáním (viz Příloha č. 3). Zákon výslovně neuvádí nutnost uvedení důvodu odstoupení. Na jedné straně tedy uvedení důvodu nemusí být všeobecně součástí jednání. Ústavní soud v nálezu IV. ÚS 182/01 ze dne 30. 11. 2001 uvádí, že zmínění důvodu není nezbytnou náležitostí odstoupení. Naproti tomu může absence odůvodnění způsobit oprávněné straně značné komplikace. V případě že dojde mezi stranami ke sporu, dochází při absenci odůvodnění k obrácení důkazního břemene a důkazní břemeno nese ta strana, která realizovala odstoupení od smlouvy a neodůvodnila je a bude tedy na ní svá tvrzení a důvody prokázat.¹³³

Forma odstoupení není v zákoně nijak stanovena, lze tedy uvažovat, že je možné odstoupit i v jiné formě, než v jaké byla smlouva sjednána. Někteří odborníci se přiklánějí k názoru, že lze pro odstoupení od smlouvy užít obecnou formu pro změnu právního jednání podle ustanovení § 564 ObčZ.¹³⁴ Názory na tuto problematiku se však liší. Především u závazků, které vznikají ze smluv se striktně danou formou, je možné naopak najít názor, že by požadavky na formu odstoupení měly být stejné, ne-li přísnější. V souvislosti s distančními spotřebitelskými smlouvami zákon uvádí speciální ustanovení. Jedná se o jedno z mála konkrétních ustanovení, které se formou odstoupení zabývá. Díky tomuto ustanovení je možné uskutečnit odstoupení na základě vyplnění a odeslání internetového formuláře. Ovšem toto lze pouze v případě, že to podnikatel spotřebiteli předem ve smlouvě umožní. Podnikatel je následně povinen přijetí odstoupení spotřebiteli obratem potvrdit v textové podobě (§ 1830 ObčZ).

Z obsahu odstoupení by měl být dostatečně srozumitelný a nade vši pochybnost odvoditelný záměr oprávněné strany odstoupit. V projevu vůle by se tak měly objevit typické formulace pro odstoupení, jimiž jsou například „storno“, „zrušení smlouvy“ aj.¹³⁵ Není možné, aby jedna ze stran na základě domněnek dovodila odstoupení od smlouvy. V případě sporu by následně totiž bylo nezbytné

¹³³ ŠILHÁN, J. In.: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 – 2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 1186 – 1196.

¹³⁴ BÁNYAIOVÁ, A. *Diskutované otázky zániku závazků v občanském zákoníku*. Bulletin advokacie. 6/2018. s. 21.

¹³⁵ ŠILHÁN, J. In.: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 – 2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 1186 – 1196.

zjistit, zda k odstoupení skutečně došlo nebo ne.¹³⁶ Judikatura poukazuje na další velice podstatný fakt. Tímto faktem je, že i přes dohodu stran o splnění podmínek pro odstoupení, nemusí být toto jednání platné ani účinné a tedy smluvní vztah může stále existovat.¹³⁷ Toto ujednání by se materiálně blížilo podstatě jiného institutu, a to spíše dohodě.

3. 2. 3 Účinky

Účinky odstoupení nastávají *ex tunc*. Závazek je obecně zrušen od svého počátku (§ 2004 odst. 1 ObčZ). V případě že bylo plnění dlužníka již započato, lze odstoupit buď jen od zbylé, nesplněné části plnění, nebo od celého plnění. Následně je na stranách, aby se vzájemně vypořádaly (§ 2004 odst. 2 ObčZ).¹³⁸ Pokud tak neučiní, lze u strany, jež přijala plnění, hovořit o bezdůvodném obohacení a žádat jeho vydání (viz Příloha č. 4).¹³⁹ V případě nepřetržitého, opakovaného či postupného dílčího plnění lze odstoupit s účinky *ex nunc* (§ 2004 odst. 3 ObčZ).

Zanikne-li závazek odstoupením od smlouvy, není možné se v závazkový vztah navrátit, logicky pro jeho neexistenci. Odstoupením od smlouvy zaniká závazek do takové míry, jakoby nikdy nevznikl. Účinky odstoupení lze jednostranně odvolat před nebo nejpozději současně s doručením projevu vůle, v opačném případě zbývá stranám po doručení vůle jen možnost opětovného uzavření smlouvy. Zákon však zakládá prostor pro možnost oboustranného projevu vůle. Nejvyšší soud uvádí, že pokud strany uzavřou ke smlouvě dodatek, ve kterém projeví zájem v závazkovém vztahu setrvat, lze toto jednání považovat za odvolání účinků odstoupení od smlouvy.¹⁴⁰

Pro zánik závazku je rozhodující okamžik doručení vůle oprávněné strany druhé straně, pokud ovšem odstupující strana nestanovila jiný okamžik, ke kterému se účinky váží.

¹³⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2000, sp. zn. 22 Cdo 1374/98: „*Odstoupení od smlouvy je adresovaným jednostranným právním úkonem, k jehož účinnosti je třeba, aby došel druhému účastníkovi smlouvy; samotná skutečnost, že druhý účastník mohl z okolností dovodit, že byla projevena vůle od smlouvy odstoupit, nemá účinky dojití projevu vůle.*“

¹³⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 9. 2002, sp. zn. 22 Cdo 2794/2000.

¹³⁸ BĀNYAIOVĀ, A. *Diskutované otázky zániku závazků v občanském zákoníku*. Bulletin advokacie. 6/2018. s. 21.

¹³⁹ ŠILHĀN, J. In.: HULMĀK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 – 2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 1205 – 1213.

¹⁴⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 7. 2011, sp. zn. 32 Cdo 1567/2011.

Vzhledem k tomu, že se účinky odstoupení váží k doručení, nabízí časové rozmezí prostor. Tento prostor je vymezený okamžikem odeslání a okamžikem doručení. V tomto prostoru může ještě stále závazek zaniknout, a to jiným způsobem, než odstoupením od smlouvy. Pokud se tak před doručením stane, bude tento úkon neúčinný. Nejvyšší soud shledal ve svých rozhodnutích, že není možné odstoupit od smlouvy, která již byla splněna¹⁴¹ nebo v obecnějším kontextu, že nelze využít práva odstoupit v případě závazku, který již zanikl.¹⁴²

3. 2. 4 Některé výklady soudů v případě odstoupení od smlouvy pro porušení podstatným způsobem

Dle občanského zákoníku je možné využít institutu odstoupení od smlouvy z řady důvodů.¹⁴³ Tato podkapitola se blíže zaměří na konkrétní příklady odstoupení od smlouvy pro porušení podstatným způsobem (§ 2002 ObčZ).

- **Rozsudek Okresního soudu v Havlíčkově Brodě ze dne 16. 5. 2017, sp. zn. 8 C 42/2017**

V tomto případě proti sobě stojí žalobce (zapůjčitel), který s žalovaným uzavřel několik smluv o půjčce. Žalovaný však ani přes výzvy částky nevracel. Žalobce se tak domáhá navrácení částek spolu s úrokem z prodlení. Okresní soud v souvislosti s možností odstoupení od smlouvy jmenuje podmínky, které je třeba splnit. Těmito podmínkami jsou především chování směřující k porušení smlouvy podstatným způsobem, dále výzva oprávněné strany k poskytnutí přiměřené jistoty (§ 2002 odst. 2 ObčZ). Pokud nebude přiměřená jistota poskytnuta, tak je možné od smlouvy dle tohoto ustanovení odstoupit. Konstatuje, že je třeba, aby byly tyto podmínky splněny nejen kumulativně, ale také chronologicky (pokud si strany neujednají ve smlouvě odlišný postup), jinak není možné tento institut k ukončení závazku využít.

- **Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 11. 2017, sp. zn. Cdo 3724/2017**

V následujícím případě NS řešil opět situaci vzniklou z kupní smlouvy. Předmětem smlouvy bylo užitkové vozidlo. Žalobkyně si od žalované koupila automobil, který následně neprošel evidenční kontrolou podle zákona

¹⁴¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 2. 3. 1931, sp. zn. Rv I 187/30.

¹⁴² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 4. 1997, sp. zn. 2 Cdon 65/96.

¹⁴³ ŠTENGLOVÁ, I. *Odstoupení od smlouvy o dílo*. Právní rozhledy. 1/2017. s. 1.

o podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích, a to z důvodu nečitelnosti identifikačního čísla vozu (dále také „VIN“). Jakékoliv nesrovnalosti v souvislosti s VIN oprávněně zakládají nejistotu kupujícího, minimálně z důvodu původu vozidla, přičemž tato skutečnost má dále vliv na prodejní hodnotu vozidla.

Soud prvního stupně dospěl k závěru, že poškozením VIN žalovaná plnila vadně a žalobkyně tak má právo odstoupit od smlouvy. Porušení VIN představuje podstatné porušení smlouvy, protože znemožňuje použití věci k účelu, ke kterému byla pořízena. Odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně potvrdil. Odvolací soud se domnívá, že námitka žalované, že zmiňovanou vadu mohla žalobkyně sama včas poznat a není tak oprávněna od smlouvy odstoupit, není oprávněná. Bylo zjištěno, že žalovaná (profesionální prodejce automobilů) žalobkyni poskytla certifikáty, které potvrzují, že byla provedena kontrola VIN a nebyly shledány žádné vady, a přesto vozidlo evidenční kontrolou neprošlo. Žalovaná proti rozsudku odvolacího soudu podala dovolání.

Dovolací soud dospěl k názoru, že výše zmiňovanou vadu je správné považovat za vadné plnění, které naplňuje znaky podstatného porušení smlouvy a zakládá právo kupujícího od smlouvy odstoupit. Dovolací soud dále říká, že žalovaná žalující ujistila o stavu vozidla, tudíž je nesprávné tvrdit, že si vady měla žalobkyně sama všimnout, své tvrzení opírá o větu druhou ustanovení § 2103 ObčZ. Dovolání proto zamítl.

- **Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2019, sp. zn. 23 Cdo 3359/2018**

Soud měl posoudit spor mezi žalobkyní a žalovanou týkající se kupní smlouvy. Předmětem koupě byl nový laser o konkrétně zadaných vlastnostech. Před dodáním byla kupující uhrazena záloha, následně po dodání a provedení zkušebního provozu bylo žalobkyní zjištěno, že se jedná o laser jiných technických vlastností, než o který měla původně zájem. Žalobkyně se domnívala, že se jedná o rozlišné plnění a žádala o odstranění této vady, a to dodáním náhradního plnění včetně technické dokumentace. Žalovaná náhradní plnění ve lhůtě nedodala, načež žalobkyně odstoupila od smlouvy dle § 2002 odst. 1 ObčZ a domáhala se vydání již zaplacené částky s příslušenstvím.

Soud prvního stupně žalobu zamítl jako nedůvodnou, a to z důvodu včasného neoznámení vad žalobkyní žalované, což mělo za následek prekluzi

práva od smlouvy odstoupit. Odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně a současně se vyjádřil k dalším okolnostem. Mimo jiné také komentuje uvedený důvod žalobkyně, adresovaný dopisem žalované, v němž oznamuje odstoupení od smlouvy z důvodu porušení podstatným způsobem, přičemž jako důvod uvedla rozlišnost v předmětu koupě. Dle odvolacího soudu je označení předmětu koupě zmatečné, a tudíž nemohla žalovaná porušit smlouvu podstatným způsobem nedodáním neexistujícího předmětu koupě.

Žalobkyně v dovolání své argumenty opírá o ustálenou rozhodovací praxi Nejvyššího soudu a říká, že měl odvolací soud posuzovat skutečný úmysl žalobkyně. A dovolacímu soudu pokládá následující neřešenou otázku „*zda lze mít za to, že prodávající umožnil kupujícímu nabytí vlastnické právo k předmětu koupě i přes to, že prodávající neposkytl kupujícímu technickou dokumentaci ani jiné doklady prokazující technické a jiné parametry předmětu koupě a umožňující řádné užívání předmětu koupě ve smyslu ust. § 2087 a § 2094 o. z.*“. A v souvislosti s tím se domnívá, že z důvodu nepředání dokladů nebyl předmět koupě řádně předán, a tudíž žalovaná věc řádně neodevzdala a současně žalobkyně nenabyla vlastnické právo.

Dovolací soud se domnívá, že právní otázka posouzení řádného odevzdání a převzetí předmětu koupě, není dostatečným důvodem pro přípustnost dovolání. Nicméně otázka posouzení odstoupení od smlouvy je relevantní.

Nejvyšší soud konstatuje, že současná úprava, na rozdíl od úpravy předchozí, upřednostňuje vůli jednajících osob, před formálním hlediskem projevu. Právní jednání by se tak mělo vykládat v souladu s úmyslem jednajícího, pokud mu byl znám nebo o něm musel vědět, což podporuje svými předchozími rozhodnutími a důvodovou zprávou k občanskému zákoníku. Dále odkazuje na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 29 Cdo 61/2017, v kterém dochází k závěru, že každé právní jednání podléhá výše zmíněnému výkladu, i přestože se na první pohled může zdát toto jednání jako jasné. Přičemž se posuzuje vůle jednajícího v okamžiku, kdy učinil projev vůle. Nejvyšší soud se domnívá, že pokud odvolací soud takto nepostupoval, odklonil se od ustálené rozhodovací praxe. V tomto případě však zatím není možné považovat odstoupení od kupní smlouvy s jistotou za neurčité, nicméně není vyloučeno, že po vyčerpání výkladových pravidel dojde odvolací soud opět k stejnému závěru.

3. 2. 4. 1 Shrnutí

Domnívám se, že posouzení, zda byla smlouva podstatným způsobem porušena či nikoliv, je poměrně konkrétní, závislé na situaci a úzce provázáno s uzavřenou smlouvou. Tudíž zhodnotit obecně, co je porušení nepodstatným způsobem a co už podstatným, nemusí být vždy snadné. Pokusím se však pro lepší představu některé závěry extrahovat.

Za podstatné porušení v souvislosti s možností odstoupením od smlouvy shodně Nejvyšší soud i nižší soudy docházejí k závěru, že lze považovat takové poškození věci, které znemožní její využití k účelu, ke kterému má sloužit. Nejvyšší soud dále konstatuje, že současná úprava klade větší důraz na zohlednění vůle jednajících osob, než úprava předchozí. Jednání by se mělo vykládat v souladu s vůlí, nehledě na to, že může působit jako jasné. Zmíněná nesrovnalost může zakládat důvod pro odstoupení od smlouvy pro podstatné porušení, pokud bude prokázáno, že měl jednající skutečně zájem kupř. o jinou věc, které byla z nějakého důvodu nepřesně či neurčitě pojmenována.

V případě bezodkladného odstoupení pro podstatné porušení dle ustanovení § 2002 odst. 2 ObčZ dochází Nejvyšší soud k závěru, že je toto ustanovení nutno vykládat kumulativně a jednotlivé podmínky musí být splněny i v předpokládané časové posloupnosti.

3. 3 Výpověď

Ustanovení týkající se institutu výpovědi jsou upravena v § 1998 – § 2000 ObčZ. Výpovědi se lze vyvázat ze závazkového vztahu buď na základě taxativně vymezených ujednání obsažených ve smlouvě, nebo pokud tak stanoví zákon (§ 1998 odst. 1 ObčZ). Jedná se o způsob zániku závazku, který se uskutečňuje jednostranným právním jednáním, bez nutnosti souhlasu druhé strany.¹⁴⁴ Typicky je využíván pro ukončení obligačního vztahu na dobu neurčitou.¹⁴⁵ Své uplatnění také najde v situacích, ve kterých jsou ujednané podmínky porušeny, tehdy je použit jako sankční prostředek.

Podobně jako institut odstoupení od smlouvy, tak i výpověď prolamuje zásadu *pacta sunt servanda*, i když v menší míře. Ovšem je nezbytné, stejně tak

¹⁴⁴ RABAN, Přemysl a kol. *Občanské právo hmotné: závazkové právo*. 1. vyd. Brno: Václav Klemm, 2014. s. 121 – 123.

¹⁴⁵ ŠILHÁN, J. In.: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 – 2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 1173 – 1177.

jako v případě odstoupení od smlouvy, užít tento institut ve striktní návaznosti na ujednané smluvní podmínky nebo na zákonná ustanovení, nikoliv z pouhé libovůle stran. Z ekonomického hlediska zde hovoříme o typicky bezúplatném ukončení závazkového vztahu, při němž nedochází k uspokojení věřitele. Není vyloučeno, že si strany mohou ujednat zpoplatnění tohoto úkonu, ovšem neodpovídá to esenciální podstatě institutu. Pro výpověď je dále charakteristická výpovědní doba (§ 1998 odst. 2 ObčZ) a účinky působící do budoucna.

3. 3. 1 Přípustnost

Jak již bylo zmíněno, vypovědět je možné závazkový vztah, podle příslušných smluvních podmínek. Tyto podmínky musejí přetrvávat i v okamžiku doručení výpovědi druhé straně.¹⁴⁶ Povinnost oprávněné strany výpověď odůvodnit není všeobecně dána. V souvislosti s neodůvodněním výpovědi by však mohly oprávněnou stranu provázet komplikace. Analogicky lze tak v tomto případě použít nálezný Ústavního soudu ze dne 30. 11. 2001, sp. zn. IV ÚS 182/01, který hovoří o obdobné situaci v souvislosti s odstoupením od smlouvy. V případě sporu by důkazní břemeno totiž opět nesla strana, která ač výpovědní důvody měla, svou výpověď nedostatečně odůvodnila.

V závazkových vztazích vzniklých ze spotřebitelských smluv, z důvodu ochrany slabší strany, se zakazuje podnikateli do smlouvy zakotvit ujednání, která by mu dovozovala se ze závazku vyvázat „*bez důvodu hodného zvláštního zřetele bez přiměřené výpovědní doby*“ (§ 1814 písm. e ObčZ).

3. 3. 2 Realizace

Výpověď se realizuje jednostranným právním jednáním adresovaným druhé straně (viz Příloha č. 5). Forma tohoto jednání není zákonem určena.¹⁴⁷ Běžný standard je, že forma výpovědi odpovídá formě smlouvy, avšak je možné se setkat s výpovědí provedenou například osobním sdělením nebo žalobou.

Z obsahu musí být adresátovi jasný záměr vypovídající strany. Výpověď by neměla obsahovat ustanovení, jež nebudou odpovídat její materiální podstatě, jako například zpoplatnění úkonu nebo zavádějící obraty, díky nimž by bylo možné výpověď zaměnit s jiným institutem.

¹⁴⁶ KINDL, T. In.: ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V. (§ 1721 až 2520)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. s. 514 – 516.

¹⁴⁷ Tamtéž.

Důvod pro výpověď a její odůvodnění, respektive jeho uvedení ve výpovědi, není všeobecně zákonem stanoveno, nicméně je na uvážení stran, zda si povinnost odůvodnit výpověď smluvně ujednají. Nejvyšší soud judikoval, že pokud zákon ani smlouva nestanovují uvedení důvodu jako nezbytnou náležitost výpovědi, není možné, aby neuvedení důvodu mělo za následek její neplatnost.¹⁴⁸ Ujednání o nutnosti existence důvodu a jeho uvedení je však velice běžnou praxí, zejména v případě smluv na dobu určitou. V zákoně nalezneme ustanovení týkající se odůvodnění výpovědi jen sporadicky, především ve vztahu ke specifickým smlouvám týkající se například nájmu.¹⁴⁹

3. 3. 3 Účinky

Účinkem výpovědi je zánik závazku, který nastává *ex nunc*, a to doručením vůle adresované straně.¹⁵⁰ Účinky lze jednostranně odvolat před doručením nebo současně s doručením výpovědi. Po doručení vůle druhé straně je možné účinky odvolat už jen oboustranným právním jednáním, a to dohodou.¹⁵¹

Závazek zaniká v celém svém rozsahu, pokud si strany neujednají jinak. Částečně by bylo možné, aby závazek zaniknul v případě možnosti oddělitelnosti plnění, a to například podle druhu zboží či služeb vypovězením pouze části z nich.¹⁵² Při zániku závazku výpovědí nemohou vznikat nová práva a povinnosti do budoucna.¹⁵³ Závazek se tedy neruší až k jeho počátku. Práva a povinnosti vzniknuvší v průběhu trvání závazku nezanikají a lze je případně vymáhat. V případě poskytnutí plnění nebudou strany povinny je vracet. Specifický druh povinností však může trvat i po vypovězení závazku. Jsou jimi například povinnost mlčenlivosti, volba rozhodčího práva aj. Typicky by se dále jednalo, ve světle pracovního práva, o smlouvy, které by obsahovaly konkurenční doložku

¹⁴⁸ Rozsudek nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2010, sp. zn. 32 Cdo 750/2009.

¹⁴⁹ § 2231 odst. 2: „Výpověď nemusí být odůvodněna; to neplatí, má-li strana právo vypovědět nájem bez výpovědní doby“ nebo naopak § 2310 odst. 1: „Ve výpovědi musí být uveden její důvod; výpověď, v níž není uveden důvod, je neplatná“ ObčZ. Dále také KINDL, T. In.: ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V. (§ 1721 až 2520)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. s. 514 – 516.

¹⁵⁰ KINDL, T. In.: ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V. (§ 1721 až 2520)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. s. 514 – 516.

¹⁵¹ ŠILHÁN, J. In.: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 – 2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 1173 – 1177.

¹⁵² Tamtéž.

¹⁵³ Na rozdíl od zániku závazku odstoupením od smlouvy. Při zániku závazku zanikají práva a povinnosti *ex tunc*, tedy od počátku.

apod. Ostatně tyto povinnosti do jisté míry trvají i u institutu odstoupení od smlouvy.

Vliv důvodu a odůvodnění na účinnost výpovědi je takový, že důvod v momentě doručení výpovědi adresované straně existovat musí. Jeho neexistence může mít vliv na platnost a účinnost výpovědi, ovšem nemusí v ní být sdělen. Pokud oprávněná strana nevyužije právo smlouvu vypovědět, mělo by toto právo podléhat promlčení,¹⁵⁴ nicméně jednoznačný konsenzus odborné veřejnosti na tuto problematiku není. V souvislosti se závazky ujednanými na dobu neurčitou, kdy bude stanoveno, že je možné využít právo závazek vypovědět kdykoliv v době trvání závazku, je logické, že by toto právo promlčeno být nemělo. Na druhé straně existuje situace, v níž se váže možnost vypovědět závazek ke konkrétně stanovenému momentu, například porušení určité povinnosti. V takovém případě by se na promlčení měla vztahovat tříletá promlčecí doba, jež se váže k majetkovým právům (§ 611 a § 629 ObčZ). Nejvyšší soud však ve svém rozhodnutí ze dne 9. 12. 2010, sp. zn. 26 Cdo 78/2010 dospívá k závěru, že v případě, v němž je pomocí výpovědi realizováno vlastnické právo, konkrétně k bytu pronajímatele, a nepředstavuje tak jiné majetkové právo než vlastnické, se právo výpovědi nepromlčuje. Tento závěr by však mohl být předmětem polemiky.

Okamžik zániku závazku je podmíněn nejen patřičným provedením výpovědi, ale také uplynutím výpovědní doby (§ 1998 odst. 2 ObčZ), pokud nebylo stranami ujednáno jinak. Začátek běhu výpovědní doby se váže k momentu doručení výpovědi. Zákon uvádí ve vztahu k smlouvám na dobu neurčitou, nepřetržitým nebo opakovaným plněním možnost se ze závazku vyvázat ke konci kalendářního čtvrtletí. Tuto možnost představuje výpověď, jež je podána alespoň tři měsíce předem (§ 1991 odst. 1 ObčZ). Strany si mohou ujednat i jinou délku nebo žádnou výpovědní dobu. Závazek následně zaniká posledním dnem výpovědní doby.¹⁵⁵

¹⁵⁴ ŠILHÁN, J. In.: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 – 2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 1173 – 1177.

¹⁵⁵ KINDL, T. In.: ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V. (§ 1721 až 2520)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. s. 514 – 516.

3. 3. 4 Problematika tzv. „šněrovacích smluv“

V § 2000 ObčZ jsou upraveny tzv. *šněrovací smlouvy*.¹⁵⁶ Jedná se o velice specifický druh dlouhodobých smluv na dobu určitou, jejichž délka je stanovena bez vážného důvodu na dobu života nebo časový úsek delší než deset let (§ 2000 odst. 1 ObčZ). Toto ustanovení upravuje právo na zrušení závazku soudem, které má účinky výpovědi (§ 2000 odst. 1 ObčZ).¹⁵⁷ Zákon poskytuje v takových případech stranám zvýšenou ochranu. Fyzickým osobám ji dokonce poskytuje i v případech, kdy se strana předem svého práva domáhat se zrušení závazku vzdala (§ 2000 odst. 2 ObčZ). Vzhledem k tomu tak nebude dostačující běžná forma výpovědi, ale bude třeba požadavky formulovat v petitu žaloby (viz Příloha č. 6). Dále však bude na rozhodnutí soudu, zda závazkový vztah zruší.

Vzhledem k délce časového úseku, který tyto smlouvy upravují, je bezesporu dalším cílem poskytnout stranám možnost reagovat a přizpůsobit se případným ekonomickým, společenským či jiným nastalým změnám. Forma ukončení zániku závazku podle § 2000 ObčZ není jednostranný právní úkon, nýbrž soudní rozhodnutí. Účinky jsou však shodné s výpovědí.

Problém užití tohoto ustanovení nastává v souvislosti s jeho přípustností. Bezesporu je na prvním místě stanoveno posouzení dlouhodobosti závazků. Zákon stanovuje hranici deseti let, ze zákonného ustanovení však už nevyplývá, zde je možné žádat o zrušení závazku až po deseti letech nebo v případě smlouvy, která je uzavřena v časovém horizontu deseti a více let. Pouhá dlouhodobost závazku však pro jeho zrušení není dostačující, následně musí být splněna podmínka buď „*vážného důvodu*“, díky němuž mohl tento závazkový vztah, upravující tak dlouhý časový úsek, vzniknout, nebo podmínka „*změny okolností*“. Výklad neurčitého právního pojmu „*vážný důvod*“ je však velice komplikovaný a individuální. Opět totiž narážíme na prolomení zásady *pacta sunt servanda*, a proto je nezbytné, aby bylo posouzení soudem nanejvýš šetrné a důkladně zhodnocovalo všechny okolnosti. U „*změny okolností*“ nastává obdobná situace jako u posuzování okolností v prvním z uvedených neurčitých právních pojmů, je

¹⁵⁶ ŠILHÁN, J. In.: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 – 2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 1181 – 1185.

¹⁵⁷ KINDL, T. In.: ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V. (§ 1721 až 2520)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. s. 517 – 518.

však pro ni velice podstatný fakt, že strana nemohla nově vyvstálý stav očekávat.¹⁵⁸

Jedním z případů změny okolností je podle některých odborníků i likvidace obchodní společnosti. Likvidace by mohla spadat pod změnu okolností, ze kterých strany vycházely při vzniku závazku (§ 2000 odst. 1 ObčZ). Lze konstatovat, že se jedná o situaci nepředpokládanou, kterou nemohly strany v okamžiku sjednávání závazku brát v úvahu. Představuje tak do jisté míry pro obchodní společnost řešení *ultima ratio*. Naproti tomu by při sjednávání dlouhodobých závazků smluvní strany měly být obezřetné a pečlivě promyšlet důsledky, které pro ně z takového závazku mohou vyplývat. Současná úprava se snaží vytvářet dostatečnou právní jistotu, která plyne kupř. ze zásady *pacta sunt servanda*. Domáhání se uznání konkrétní likvidace obchodní společnosti jako změny okolností podle § 2000 odst. 1 ObčZ soudní cestou by pravděpodobně nebylo pro likvidovanou obchodní společnost vhodné. Cílem likvidace je umožnit likvidované společnosti, aby v co nejkratší době ukončila a vypořádala své závazky, což bude pravděpodobně probíhat v rozporu s délkou soudního řízení, které by strany čekalo. Zařazení likvidace jako výpovědního důvodu zatím nebude jednoznačné. Likvidovaná společnost, tak pravděpodobně bude muset využít jiný z institutů zániku závazků, např. odstupné nebo dohodu se sjednaným protiplněním, aby se ze závazkového vztahu mohla v takové situaci vyvázat.¹⁵⁹

Judikatura s jednotným stanoviskem, které by poskytovalo podporu při výkladu tohoto ustanovení, se stále vytváří. Zatím existuje jen velice úzký počet rozhodnutí, která by se zabývala také tímto ustanovením. Nyní se budu zabývat některými z nich.

- **Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. 22 Cdo 155/2018**

Soud se zabýval sporem týkajícím se kupní smlouvy, ke které bylo zřízeno věcné břemeno v podobě služebnosti. Věcné břemeno spočívalo v právu žalobkyně doživotně a bezplatně užívat byt, který prodala své dceři. Po následných dlouhotrvajících intenzivních neshodách žalobkyně opustila byt a přestěhovala se do pečovatelského domova, a to i z důvodu značného zhoršení

¹⁵⁸ ŠILHÁN, J. In.: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 – 2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 1181 – 1185.

¹⁵⁹ JOSKOVÁ, L. *Ukončení dlouhodobých smluvních závazků obchodní společnosti v likvidaci*. *Obchodněprávní revue*. 9/2017. s. 246.

zdravotního stavu, jenž s neshodami souvisel. Nutno ještě zmínit, že v okamžiku uzavírání závazku byly vztahy dobré. Strany se posléze neshodly na rozsahu a užívání věcného břemene. Z důvodů výše uvedených se žalobkyně rozhodla prostory opustit. Soud prvního stupně toto břemeno zrušil a současně bylo žalovaným uloženo zaplatit náhradu za zrušení věcného břemene.

Soud posuzoval právní otázku, zda je zrušení věcného břemene nutno posoudit podle § 1299 odst. 2 ObčZ nebo bude možné aplikovat § 2000 ObčZ současně s § 11 ObčZ. Rozdíl mezi těmito dvěma instituty je v aktivní legitimaci, přičemž v prvním uvedeném případě náleží aktivní legitimace pouze vlastníkovi služebné věci. Tak jako tak dochází k závěru, že je třeba v současné situaci věcné břemeno zrušit. Okolnosti se od okamžiku uzavírání smlouvy výrazně změnily.

Odvolačím soud změnil prvostupňový rozsudek následovně – žalobu zamítl a žalobkyni uložil zaplatit ¼ nákladů řízení. Domnívá se, že je třeba respektovat nutnost aktivní legitimace při aplikaci ustanovení § 1299 odst. 2 ObčZ, současně s tím se domnívá, že nelze užít ani ustanovení § 2000 odst. 1 ObčZ. Samozřejmě spatřuje změnu okolností v podobě vyhrocených konfliktních vztahů, nicméně se domnívá, že aktivní legitimace nenáleží osobě oprávněné služebností, ale zavázané straně. Proti tomuto rozsudku se žalobkyně dovolala.

Dovolací soud v souvislosti s § 2000 ObčZ uvádí, že z ustanovení nijak nevyplývá výlučná aktivní legitimace pouze zavázané strany. Dospívá k závěru, že je možné se domáhat žalobou zrušení věcného břemene dle § 2000 ObčZ. Samozřejmě si je vědom, že se v tomto odborná literatura rozchází. V odborné literatuře toto právo obecně přiznáváno není. Existují však názory odborníků, zatím ne v souvislosti s ustanovením § 2000 ObčZ, které možnost oprávněné osoby zrušit věcné břemeno výslovně přiznávají. Dále se v argumentaci odkazuje na ustanovení § 1299 odst. 2 ObčZ, ve kterém spatřuje podobnost a říká, že by při aplikaci tohoto ustanovení mohl dojít k obdobnému závěru, přičemž na zmíněné ustanovení odkazuje.

Dále v souvislosti s § 1299 odst. 2 ObčZ konstatuje, že se domnívá, že aktivní legitimace náleží také osobě oprávněné z věcného břemene. Argumentuje principem rovnosti a současně s tím říká, že nespátřuje relevantní důvod, proč by se nemohl práva na zrušení služebnosti domáhat oprávněný, když z toho plyne prospěch vlastníkovi věci. Žaloba je tedy přípustná a věc je na posouzení soudu. Dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu a věc vrátil k dalšímu řízení.

- **Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 11. 2018, sp. zn. 26 Cdo 1379/2018**

Případ se zabývá situací, v níž se žalobkyně (pronajímatelka) domáhá zrušení nájemní smlouvy z roku 1996 dle ustanovení § 2000 odst. 1 ObčZ, jež byla zřízena za účelem dobývací činnosti, mezi ní a právní předchůdkyní žalované (nájemkyně). Ve smlouvě byl ujednáán předmět a účel nájmu, výše nájemného a doba trvání nájmu, která byla ohraničená „*ukončením dobývací činnosti nájemkyně*“. Žalobkyně smlouvu vypověděla písemnou výpovědí.

Okresní soud uvádí, že lze tuto nájemní smlouvu posoudit jako smlouvu na dobu určitou, jejíž konec trvání je jasně stanoven ukončením taxativně vymezených činností. Pokud si strany výslovně nesjednaly možnost odstoupit od smlouvy výpovědí, je výpověď neplatná. Nehledě na to, že soud došel k závěru, že má být smluvní režim posuzován dle předchozí právní úpravy a není možné aplikovat ustanovení § 2000 odst. 1 ObčZ. A to z důvodu, že z materiálního hlediska podle současné právní úpravy by se nejednalo o smlouvu nájemní, nýbrž o pacht. Ustanovení § 3074 odst. 1 ObčZ říká, že se nájem řídí ode dne účinnosti nového občanského zákoníku aktuální úpravou, dále však také říká, že toto neplatí pro věci movité a pacht. Okresní soud tedy žalobu zamítl. Žalobkyně se odvolala a odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně potvrdil. Následně podala dovolání.

Nejvyšší soud se nejprve vyjadřuje k podle žalobkyně neurčitému ohraničení doby trvání nájmu, a to pojmem „*ukončení dobývací činnosti nájemkyně*“. Domnívá se, že dobu určitou lze stanovit nejen konkrétním datem nebo časovým obdobím, např. měsíci, ale tato doba může být vázána také na okamžik, který není objektivně určitelný, protože se váže ke skutečnosti, která nastane, resp. bude zjistitelná s jistotou v budoucnu.

Dovolací soud potvrdil závěry nižších soudů i v oblasti režimu právní úpravy, v níž bude spor posuzován. Stejně tak se shodně vyjadřuje k absenci ujednání, které by umožňovalo zánik závazku výpovědí.

3. 3. 4. 1 Shrnutí

Docházím k závěru, že se jedná o další ustanovení, na která v odborných kruzích při jejich aplikaci a výkladu neexistuje jednoznačný názor. Nelze čerpat ani ze zažité praxe. Domnívám se, že judikatura v tomto ohledu zatím neposkytuje

dostatečnou oporu. V této souvislosti je však nezbytné zmínit, že se jedná o nové ustanovení, které předchází právní úprava neobsahovala.

Ze dvou zmíněných rozhodnutí Nejvyššího soudu vyplývají následující závěry. Nejvyšší soud nevyklučuje aplikaci § 2000 ObčZ v případě oprávněného domáhat se zrušení služebnosti. Dále dochází k závěru, že je nutné dlouhodobé smlouvy uzavřené před účinností občanského zákoníku posuzovat podle materiálního hlediska, i přestože byly před rokem 2014 označeny jako smlouva nájemní. V případě smlouvy, která se formálně nazývá nájemní smlouvou, ale materiálně se bude jednat o smlouvu pachtovní, bude nutné toto zohlednit a neumožnit aplikaci ustanovení § 2000 ObčZ.

Myslím si, že komplikovanost problematiky šněrovacích smluv je evidentní, především pro zmíněnou širší škálu možností a subjektivizaci výkladu. I když se vrátím k podstatě závazkového práva, i přesto budu muset na misky vah stavět například zásady *clausula rebus sic stantibus*¹⁶⁰ a *pacta sunt servanda*, dále také zásady ochrany slabší strany, legitimního očekávání apod. U dlouhodobých smluv na dobu určitou se do jisté míry změna okolností bude vždy nabízet. Časový horizont delší než deset let je poměrně dlouhý časový úsek, na to, aby neposkytoval žádné změny, a bude tak záviset na argumentaci jednotlivých stran, respektive individuálním posouzení soudu.

Nezbývá než odhadovat, jakým směrem bude pokračovat rozhodovací praxe soudů. Osobně se domnívám, že se bude ubírat spíše směrem, který bude k vyvážení ze závazkového vztahu zdrženlivější a bude v první řadě nezbytné splnit desetiletou hranici trvání závazku a taktéž bude muset být náležitě prokázána skutečně markantní změna okolností. A to i z důvodu, že toto ustanovení lze považovat za speciální k §§ 1764 – 1766 ObčZ, které obecná pravidla pro změnu okolností již poskytují. Z těchto ustanovení obecně platí snaha pro dodržení plnění závazku a jako nabízené řešení je obnovení jednání o smlouvě, tedy je upřednostněno oboustranné jednání. V tomto světle vnímám povahu § 2000 jako *ultima ratio* a jeho aplikaci jako zcela výjimečnou. Je také důležité mít na paměti, že se strany zavázaly dobrovolně, měly by si vždy počínat s rozvahou a před uzavřením závazkového vztahu zvážit všechny možné důsledky, které by pro ně mohl závazkový vztah hypoteticky mít. Do jisté míry lze logicky, u tak dlouhého časového období, s jistou proměnlivostí v čase, tudíž

¹⁶⁰ KINDL, T. In.: ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V. (§ 1721 až 2520)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. s. 517 – 518.

se změnou okolností počítat. Bylo by tedy vhodné hledat a upřednostňovat řešení, která směřují k plnění smlouvy, nikoliv k vyvázání z ní.

Samozřejmě nelze vyloučit i jiné alternativy a názory na tuto problematiku. Bude tak záležet na praxi soudů v průběhu let, jakým způsobem výklad tohoto ustanovení ustálí.

3. 4 Následná nemožnost plnění

Úprava následné nemožnosti plnění je obsažena v § 2006 – § 2008 ObčZ. Jedná se o zánik závazku bez uspokojení věřitele zakládající se na faktickém jednání. Následná nemožnost plnění poskytuje ze zákona možnost zániku celého nebo části závazkového vztahu. Reaguje tak na nově vzniklé okolnosti, respektive na tak závažnou změnu, jakou je, že už není strana dále schopna závazek plnit, a to ani za ztížených podmínek.¹⁶¹ Literatura uvádí čtyři obecné důvody, v jejichž důsledku může následně dojít k nemožnosti plnění: „*K zániku závazku vede nejen fyzikální nemožnost plnit, ale rovněž i ekonomická nebo praktická nereálnost. Zánik závazku vyvolá také právní nemožnost splnit.*“¹⁶² Tyto skutečnosti prokazuje dlužná strana (§ 2006 odst. 2 ObčZ). Po úspěšném prokázání dochází k ukončení obligačního vztahu.

3. 4. 1 Přípustnost

Zánik závazku pro následnou nemožnost plnění je možný v případě, kdy je dluh nesplnitelný, a tudíž není možné pokračovat v plnění.¹⁶³ Výklad těchto neurčitých právních pojmů je opět do jisté míry subjektivní a odvislý od zohlednění konkrétních okolností dané situace.¹⁶⁴ Shodu lze hledat v jednoznačných případech, kdy není možné, aby bylo plnění fyzicky provedeno.¹⁶⁵ Na podmínku nesplnitelnosti závazku je pohlíženo objektivně, nevztahuje se tedy pouze k osobě, která závazek uzavírala, pokud to ovšem není

¹⁶¹ ŠILHÁN, J. In.: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 – 2054). Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 1219 – 1229.

¹⁶² TINTĚRA, T. In.: TINTĚRA, T., PODRAZIL, P. a PETR, P. *Základy závazkového práva.* 1. díl. 1. vydání. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). s. 172.

¹⁶³ § 2006 odst. 1 ObčZ a ŠILHÁN, J. In.: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 – 2054). Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 1219 – 1229.

¹⁶⁴ ŠILHÁN, J. In.: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 – 2054). Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 1219 – 1229.

¹⁶⁵ Tamtéž.

výslovně ujednáno (například pro specifické schopnosti konkrétní osoby). V případě, že má být závazek plněn konkrétní osobou, zanikne i v případě, kdy tato osoba plnit nemůže nebo plnit nesmí. Jednalo by se například o situaci, kdy by bylo plnění objektivně považováno za nedovolené.¹⁶⁶

Zákon výslovně uvádí i možnost plnění dluhu prostřednictvím jiné osoby (§ 2006 odst. 1 ObčZ). Pod pojem nesplnitelnosti můžeme subsumovat případy, kdy konkrétní subjekt nebo objekt (například individuálně určená věc) plnění zanikne, kdy zanikne nebo se stane nedostupným místo plnění (například v souvislosti s nějakou havárií nebo přírodní katastrofou) nebo v případě vázanosti plnění na konkrétní doby, nesplněním plnění včas (například umělecké vystoupení apod.) či ztráta práv (například ztráta vlastnického práva k věci) a v neposlední řadě sem patří i nedovolenost plnění (obchod se zbraněmi).¹⁶⁷ Nejvyšší soud v tomto ohledu poskytuje poměrně širokou škálu konkrétních důvodů, pro které došlo k zániku závazku pro nemožnost plnění. U druhově určených věcí, jakými jsou například peníze, není možné, aby dluhy zanikly aplikací tohoto institutu.

Podobně jako u jiných způsobů, jakými může závazek zanikat, je i u tohoto institutu vyžadováno, aby důvody, pro které není možno závazek plnit, dlouhodobě přetrvávaly.¹⁶⁸ Situace, v níž se jedná o dobu dočasnou, o překážku v plnění, která by v budoucnu mohla odpadnout, případně znesnadnění plnění, spadají do jiného režimu, a to § 1765, který upravuje tzv. *hardship*.¹⁶⁹ Dále je nezbytné, aby se okolnosti změnily teprve až v průběhu trvání závazkového vztahu. Nemožnost plnění, která by trvala od samého počátku, by způsobila absolutní neplatnost příslušného právního jednání.¹⁷⁰

¹⁶⁶ KINDL, T. In.: ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V. (§ 1721 až 2520)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. s. 527 – 529.

¹⁶⁷ ŠILHÁN, J. In.: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 – 2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 1219 – 1229.

¹⁶⁸ TINTĚRA, T. In.: TINTĚRA, T., PODRAZIL, P. a PETR, P. *Základy závazkového práva*. 1. díl. 1. vydání. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). s. 173.

¹⁶⁹ ŠILHÁN, J. In.: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 – 2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 1219 – 1229. Dále také RABAN, Přemysl a kol. *Občanské právo hmotné: závazkové právo*. 1. vydání. Brno: Václav Klemm, 2014. s. 123.

¹⁷⁰ § 588 ObčZ a TINTĚRA, T. In.: TINTĚRA, T., PODRAZIL, P. a PETR, P. *Základy závazkového práva*. 1. díl. 1. vydání. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). s. 173.

3. 4. 2 Realizace

Zánik závazku pro nemožnost plnění se realizuje prokázáním dlužné strany, že její situace odpovídá nezbytným podmínkám pro aplikaci tohoto institutu. Dlužník je povinen o svém stavu věřitele informovat včas, v opačném případě by mohl věřitel požadovat náhradu škody, která vznikla v souvislosti s neposkytnutím informací.¹⁷¹ Forma oznámení zákonem dána není. Oznámení je možné učinit i ústně, avšak pro důvody pozdějšího dokazování je vhodné doporučit formu písemnou.¹⁷²

3. 4. 3 Účinky

Účinkem je automatický zánik závazku nebo jeho části (§ 2007 ObčZ), a to „*okamžikem, kdy nemožnost nastala*“.¹⁷³ Omezení závazku o jeho část, kterou nelze plnit, je typické pro smlouvy se zprostředkovatelem na dodávání několika druhů sortimentu, kdy některý z nich výrobce přestane vyrábět, je možné pouze tehdy, když takovou možnost smluvní úprava nevyklučuje a smlouva takovým omezením nepozbývá smysluplnosti.¹⁷⁴ Jak již bylo zmíněno u jiných institutů, z podstaty zásad závazkového práva vyplývá snaha obligační vztah v co největší možné míře, samozřejmě pokud je to možné, zachovat. Záleží však na ujednání stran, jaké mantinely si smluvně určí. Komentářová literatura uvádí, že lze také ujednat ustanovení, které částečnou nemožnost plnění určí jako skutečnost, pro kterou je možné od smlouvy odstoupit apod.¹⁷⁵

V případě vzniklých škod plynoucích z nemožnosti plnění bude posuzována jejich příčina a zavinění dlužníkem. V situacích, kdy se bude jednat o zásah „*vyšší moci*“, o překážku způsobenou přírodní katastrofou apod., nepřipadá náhrada škody v úvahu, v ostatních případech škodu nahrazuje dlužník.¹⁷⁶

Nejvyšší soud se dále ve svém rozsudku ze dne 30. 10. 2002, sp. zn. 33 Odo 868/2001 v této souvislosti zabývá například bezdůvodným obohacením a

¹⁷¹ § 2008 ObčZ a TINTĚRA, T. In.: TINTĚRA, T., PODRAZIL, P. a PETR, P. *Základy závazkového práva*. 1. díl. 1. vydání. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). s. 173.

¹⁷² ŠILHÁN, J. In.: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 – 2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 1232.

¹⁷³ Nález Ústavního soudu ze dne 3. 12. 1997, sp. zn. II. ÚS 209/96.

¹⁷⁴ ŠILHÁN, J. In.: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 – 2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 1230 – 1231.

¹⁷⁵ Tamtéž.

¹⁷⁶ § 2913 odst. 2 ObčZ a ŠILHÁN, J. In.: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 – 2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 1219 – 1229.

uvádí případ synallangmatického závazku, jakým je kupní smlouva, kdy nemožnost jedné ze stran plnit zapříčinila odpadnutí právního důvodu a smlouva tak přestala plnit původní účel, k jakému byla sjednána. Jedna ze stran ovšem již částečně plnění poskytla a vznikl tak nárok požadovat vrácení zmíněné částky. Pokud by se strany mezi sebou nevypořádaly, bylo by možné částku vymáhat žalobou na vydání bezdůvodného obohacení.

3. 4. 4 Pohled judikatury na aplikaci a výklad institutu následné nemožnosti plnění

Důvodová zpráva k občanskému zákoníku k institutu následné nemožnosti plnění uvádí, že je do občanského zákoníku převzata předchozí úprava. Z tohoto důvodu je možné čerpat z poměrně široké škály rozhodnutí, která judikatura nabízí.

- **Nález Ústavního soudu ze dne 3. 12. 1997, sp. zn. II. ÚS 209/96**

Stěžovatelem je bývalý zaměstnanec OKD a. s. (žalovaný), který se zaměstnavatelem (žalobce) uzavřel závazek. Předmětem závazku bylo odpracovat u zaměstnavatele 15 let výměnou za poskytnutí stabilizačního příspěvku na pořízení družstevního bytu. Stěžovatel se domnívá, že mu zaměstnavatel neumožnil závazek odpracovat, když s ním pracovní poměr rozvázal z důvodu organizačních změn a racionalizačních opatření v procesu útlumu těžby černého uhlí.

V nálezu Ústavního soudu samozřejmě bylo řešeno více aspektů situace, já se však zaměřím pouze na závěry týkající se plnění závazku. Ústavní soud dospívá k názoru, že ukončením pracovního poměru se zaměstnancem skutečně nastala následná nemožnost plnění, a to objektivní. Z tohoto důvodu závazek zaniká k okamžiku, kdy tato situace nastala. Současně s tím uvádí, že stěžovatel dokonce splnil i ujednání smlouvy, které mu umožňuje závazek splnit u jiné organizace. Nemusí se tak jednat jen o přechod pracovníka v zájmu státu, ale může dojít ke splnění závazku i u soukromé osoby.

- **Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2009, sp. zn. 23 Cdo 4092/2007**

Žalobce uzavřel se žalovanou smlouvu o dílo. Předmětem smlouvy o dílo bylo dodání a montáž střešního pláště rodinného domu. Žalobce dílo nedokončil.

Soud zjistil, že žalovaná odsouhlasila cenu díla, po té reklamovala vady, které žalobce neodstranil. Poté žalovaná oznámila žalobci, že budou vady odstraněny třetí osobou, od smlouvy ale neodstoupila, ani nepožadovala přiměřenou slevu. Žalobce však od smlouvy odstoupil a nyní se domáhá zaplacení stanovených částek.

Soud prvního stupně se domnívá, že žalovaná dílo převzala (i přesto, že v rozporu s ujednáním ve smlouvě, protože nebyl vyhotoven protokol o předání, resp. převzetí díla) a má povinnost zaplatit sjednanou cenu díla. Těto povinnosti by se mohla zprostit pouze tehdy, pokud by od smlouvy odstoupila. Odvolací soud se také domnívá, že žalovaná nepostupovala správně. Dílo mohla průběžně kontrolovat, na vady měla upozornit a poskytnout přiměřenou lhůtu žalobci, aby je měl možnost napravit, namísto toho rovnou přistoupila k řešení odstranění vad třetí osobou. Odvolací soud se shoduje s rozhodnutím soudu prvního stupně týkající se uhrazení dlužné částky za cenu díla. Proti tomuto rozsudku bylo podáno žalovanou dovolání.

Dovolací soud se domnívá, že dílo nebylo předáno, protože nebyla splněna podmínka, která byla ujednána ve smlouvě, a to v podobě písemného předávacího protokolu. Závazek žalobce tak stále trval a nezanikl předáním díla k dokončení třetí osobě. Nicméně v důsledku předání závazek zanikl pro následnou nemožnost plnění k okamžiku, kdy bylo dílo dokončeno třetí osobou. Dovolací soud se domnívá, že žalobci nenáleží zaplacení celé ceny díla, ale jen ceny za poskytnuté plnění, protože druh jeho plnění není možné z povahy věci žalobci vrátit. Nejvyšší soud tak zrušil oba rozsudky nižších soudů a věc vrátil k dalšímu řízení.

- **Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2010, sp. zn. 32 Cdo 3551/2009**

Strany mezi sebou uzavřely smlouvu o dílo. Žalovaná si u žalobkyně objednala dílo. Žalobkyně požadovala, aby žalovaná zaplatila doplatek ceny díla, a to i s úrokem z prodlení. Zaměstnanci žalobkyně byli žalovanou vykázáni ze stavby. Žalovaná si poté svépomocí dílo sama dokončila. Nejvyšší soud se domnívá, že se cena díla stala splatnou dnem předání, což bylo dnem vykázání dělníků ze stavby. Odvolací soud výrok prvostupňového soudu potvrdil. Dospívá souhlasně k závěru, že vykázání zaměstnanců žalobkyně ze stavby naplňuje předpoklad, pro který může závazek zaniknout pro další nemožnost plnění. Nicméně se domnívá, že dílo nebylo předáno, a to z důvodu nesepsání zápisu, což

vedlo k přehodnocení výše nároku žalované. Změnil proto výrok předchozího rozsudku a vypočetl nárok v nižším rozsahu. Žalovaná se dovolala.

Dovolací soud se k další nemožnosti plnění vyjadřuje kromě jiného tak, že závazek není nemožné splnit, pokud jej může splnit jiná osoba apod. Pokud ovšem došlo z naplnění podmínek pro zánik závazku pro další nemožnost plnění a bylo již některou ze stran plněno, je pak na stranách si poskytnutá plnění i s úroky vrátit. Samozřejmě dovolací soud uznává, že se nejedná o objektivní znemožnění plnění závazku. Subjektivní bránění žalované v poskytnutí plnění žalovanou fakticky znemožnilo další plnění. Žalovaná vykážala dělníky ze stavby, oznámila dopisem žalobkyni, že na její místo nastupují jiní zaměstnanci, kteří dílo dokončí. Dovolací soud tak říká, že pro další nemožnost plnění jsou směrodatné nejen vnější okolnosti, ale také jednání účastníka závazkového vztahu. V tomto ohledu, tak potvrzuje stanoviska nižších soudů.

- **Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2010, sp. zn. 33 Cdo 3035/2009**

V tomto usnesení Nejvyšší soud konstatuje, že ve věci účinnosti smlouvy o smlouvě budoucí jen mezi jejími účastníky existuje ustálená judikatura. Pokud je předmětem smlouvy vlastnické právo, které má být převedeno, ale účastník toto právo převede na třetí osobu, práva a povinnosti ze smlouvy o smlouvě budoucí zanikají z důvodu nemožnosti plnění, aniž by se tato skutečnost jakýmkoliv způsobem dotkla nového vlastníka.

- **Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2012, sp. zn. 32 Cdo 3334/2010**

V tomto sporu byl uzavřen závazkový vztah plynoucí ze smlouvy o dílo, jejímž předmětem byla oprava a přístavba rodinného domu. Žalobkyně se v rámci soudního řízení domáhala vydání bezdůvodného obohacení po žalované. Žalobkyně odstoupila od smlouvy o dílo z důvodu prodlení při uhrazení zbývajících částky podle vyúčtování. Žalovaná se domnívá, že je odstoupení od smlouvy neplatné a popírá, že by k prodlení došlo, a uvádí argumenty, proč se domnívá, že naopak žalobkyně porušila ujednané podmínky závazku.

Spor postupoval až k Nejvyššímu soudu, který považoval za vhodné se s ohledem na všechny okolnosti vyjádřit k závěrům odvolacího soudu, který se zabýval následnou nemožností plnění. Odvolací soud na základě skutkového

stavu, v němž žalovaná neuhradila faktury a z toho důvodu nebyla žalobkyně schopna pokračovat v plnění, zakládá jako důsledek zánik závazku pro následnou nemožnost plnění.

Následné nemožnosti plnění Nejvyšší soud věnuje v tomto rozhodnutí velice široký prostor. Soud se věnuje jeho rozdělení na objektivní a subjektivní. Za objektivní nemožnost považuje situaci, kdy je plnění nemožné absolutně, důsledkem čeho závazek zanikne vždy. Důvody pro objektivní nemožnost plnění by byly přírodní okolnosti, fyzická nemožnost předmětu plnění apod. Naproti tomu se domnívá, že subjektivní nemožnost nastává pouze ve výjimečných situacích. Tyto důvody nastávají na straně povinné a jsou jimi například zhoršení zdravotního stavu u závazku osobní povahy. V souvislosti se subjektivní nemožností plnění se dostává k tzv. hospodářské nemožnosti plnění, která sama o sobě zánik závazku nezpůsobuje. V případě hospodářské nemožnosti plnění nastává situace, kdy je plnění možné, nicméně nelze ho vyžadovat, protože je z hospodářského hlediska velice obtížné je plnit, a to z důvodů zvýšených nákladů, neuskutečnitelnosti ve sjednaném čase apod. Závazek však není nesplnitelným, pokud jej může splnit jiná osoba, a to i za cenu vyšších nákladů. Dlužník je dokonce povinen, pokud taková možnost existuje, plnění třetí osobou zajistit. Připouští však, že je třeba zohlednit náklady, které bude třeba k plnění vynaložit.

Nejvyšší soud dále odkazuje na svůj rozsudek ze dne 23. 9. 2009, sp. zn. 33 Cdo 1787/2007, v němž kromě konstatování, že existuje dodatečná následná nemožnost plnění, která se váže k okamžiku, kdy nastala, a to v průběhu trvání závazku, se soud vyjádřil i k hospodářské nemožnosti. V tomto rozsudku striktně vymezuje následnou nemožnost plnění na absolutní, subjektivní a právní (tato nastává v důsledku změny právní úpravy, která nějaké plnění vylučuje). Hospodářskou nemožnost jako důvod pro zánik závazku tímto způsobem však nepřipouští. Říká, že nemožnost plnění musí být objektivní. Závazek nezaniká ani v případě platební nezpůsobilosti dlužníka, bez ohledu na její příčiny.

Neztotožňuje se proto se závěry odvolacího soudu a tuto situaci shledává maximálně za hospodářskou nemožnost plnění. Nejvyšší soud tak zrušil výrok odvolacího soudu a věc vrátil k dalšímu řízení.

- **Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2018, sp. zn. 29 Cdo 2601/2016**

V následujícím sporu uzavřel žalobce se žalovanou kupní smlouvu, jejímž předmětem byl převod akcií a podílových listů. Žalovaná však v okamžiku uzavření kupní smlouvy již nebyla vlastnící akcií, z důvodu jejich převodu na jinou osobu. Žalovaná od smlouvy odstoupila, vrátila již zaplacenou částku žalobci a následně převedla i podílové listy na třetí osobu.

Soud prvního stupně se domnívá, že je smlouva absolutně neplatná v části, která se týká akcií a nevykonatelná v části, která se týká podílových listů. Odvolací soud rozsudek potvrdil, načež bylo podáno dovolání.

Nejvyšší soud k platnosti právního úkonu konstatuje, že v okamžiku uzavírání kupní smlouvy nemusí být prodávající nutně vlastníkem prodávané věci, aby mohl kupující nabýt vlastnické právo, což opírá o poměrně bohatou judikaturu, která k této problematice existuje. Pro platnost či neplatnost smlouvy tak není rozhodující, zda je prodávající v okamžiku uzavírání smlouvy vlastníkem, jakožto objektivní skutečnost, která by mohla mít za výsledek následnou nemožnost plnění. Upozorňuje, že pokud prodávající převede předmět koupě na jinou osobu než kupujícího, neznamená to automaticky následnou nemožnost plnění a pro druhově určené věci toto tvrzení platí o to více. Pokud žalovaná uzavřela výše zmíněný závazek, je povinna ho splnit, a to i za cenu, že si bude muset akcie a podílové listy opatřit, pokud toho bude zapotřebí, aby mohla svému závazku dostát.

Nejvyšší soud tak dospívá k názoru, že smlouva není neplatná, jak dovodily nižší soudy. Nejvyšší soud proto zrušil oba rozsudky a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

3. 4. 4. 1 Shrnutí

Domnívám se, že judikatura týkající se institutu následné nemožnosti plnění je bohatá a poskytuje širokou škálu situací, ze kterých mohou soudy při aplikaci a výkladu čerpat. Z vybraných rozhodnutí vyplývá, že zánik závazku pro následnou nemožnost plnění může být velice rozmanitý.

V případě uzavření závazku z kupní smlouvy nezpůsobuje následnou nemožnost plnění ani skutečnost, že prodávající zatím není nebo už není vlastníkem prodávané věci. Pokud taková situace nastane, je třeba, aby si věc obstaral a mohl tak závazek splnit. V souvislosti s rozhodnutím, jež řešilo závazek

ze smlouvy o smlouvě budoucí, je třeba dodat, že převedení vlastnického práva na třetí osobu zánik závazku pro následnou nemožnost plnění může způsobit. Vlastnické právo nového vlastníka by mělo být chráněno a nijak by na něj neměly dopadat důsledky ze zmíněného závazku.

Nelze si však nevšimnout, že se častěji opakují spory plynoucí ze smluv o dílo. Nejvyšší soud tak při výkladu a aplikaci ustanovení týkajících se následné nemožnosti plnění dochází k závěrům, že v situaci, kdy si objednatel sjedná jiného zhotovitele díla a nový zhotovitel dílo dokončí, zaniká závazek objednatele a původního zhotovitele pro následnou nemožnost plnění. Naopak dále v souvislosti s jiným rozhodnutím uvádí, že nelze o následné nemožnosti plnění hovořit v případě, pokud je možné závazek splnit prostřednictvím třetí osoby. Dokonce i v případě tzv. hospodářské nemožnosti plnění, která představuje zvýšení nákladů, ztížení situace apod., má zhotovitel povinnost zajistit plnění díla třetí osobou, pokud taková existuje a sám toho není schopen.

V případě situace bránění vstupu osob zhotovitele do prostoru objednatele, kde má být dílo plněno, se může také jednat o důvod k zániku závazku, a to i přesto, že se nejedná čistě o okolnost objektivní, jak v několika rozhodnutích soud zdůrazňuje. Samozřejmě si je toho Nejvyšší soud vědom, nicméně také říká, že je třeba brát v potaz, kromě objektivních vnějších okolností, také způsob, jakým účastník závazkového vztahu jedná. Okolnosti rozhodující o zániku závazku následnou nemožností plnění se obecně dělí do několika skupin. Předně zmiňuje okolnosti objektivní, které společně s okolnostmi právními mají za následek absolutní nemožnost dalšího plnění. Další skupinou jsou subjektivní okolnosti nemožnosti plnění, do které bychom mohli zařadit i tzv. hospodářskou nemožnost plnění. K subjektivním okolnostem se zánik závazku prostřednictvím tohoto institutu vázat nemůže, a to ani v případě, kdy se stane dlužník kupř. platebně nezpůsobilým.

Tzv. hospodářská nemožnost plnění představuje, jak je výše uvedeno, situaci, v níž pro dokončení plnění je třeba kupř. nepředpokládaného zvýšení nákladů v důsledku změny okolností. Hospodářská nemožnost plnění je odborníky stále častěji diskutovaná. Odbornou veřejností však není zatím jako relevantní důvod pro zánik závazku pro nemožnost plnění přijímána.¹⁷⁷ V praxi se zatím k hospodářské nemožnosti plnění jako důvodu přistupuje velice obezřetně,

¹⁷⁷ RABAN, Přemysl a kol. *Občanské právo hmotné: závazkové právo*. 1. vyd. Brno: Václav Klemm, 2014. s. 123.

nicméně někteří z odborníků ji připouští. Kromě rozhodnutí, kterými se již Nejvyšší soud zabýval, existují mj. úvahy o zařazení nárůstu minimální mzdy, jako nepředvídatelné změny okolností, v důsledku níž může dojít ke ztížení jedné ze stran plnit.¹⁷⁸ Profesor Bělohávek se ve svém článku zabývá tímto hlediskem a tvrdí, že ač je možno závazek formálně splnit, je vynaložení prostředků nepřiměřeně neekonomické, případně až nereálné. Toto ztížení by mohlo vyústit kupř. až v existenční problémy jedné ze stran.

Bohužel zatím neexistuje rozhodnutí, které by se k této otázce přímo a jednoznačně vyjadřovalo. V každém případě lze očekávat možný odklon od ustálené judikatury, jenž bude reagovat na nově vzniklá ekonomická specifika.

¹⁷⁸ BĚLOHLÁVEK, A. J., *Vliv nárůstu minimální mzdy na závazkové vztahy (klauzule rebus sic stantibus, princip pacta sunt servanda a další okolnosti ve světle změn podmínek v úpravě minimální mzdy z pohledu smluvního práva)*. Právní rozhledy. 13-14/2019. s. 457.

4 Komparativní pohled na vliv pandemie COVID-19 na závazkové vztahy a jejich zánik v České a v Italské republice

S pandemií COVID-19 se v roce 2020 potýkal celý svět. Kromě zdravotnických otázek však poměrně záhy vyvstala i řada otázek právních. Lidé se ocitli v nových a nepředvídatelných situacích, které často doprovázela nejistota a obavy o budoucnost. Vzhledem k výjimečnosti situace jsem se rozhodla zařadit další kapitolu, která se touto problematikou zabývá. Kapitola byla zpracovávána v době, kdy byla situace stále živá a stále se velice dynamicky vyvíjela a měnila. Někteří odborníci počátkem dubna roku 2020 dokonce odhadují, že ekonomické důsledky pandemie v budoucnu mohou být drtivější, než pandemie sama. V Rakousku například skokově vzrostla míra nezaměstnanosti,¹⁷⁹ burzy po celém světě zaznamenaly propady,¹⁸⁰ a v České republice začátkem dubna 2020 již začalo docházet k hromadným výpovědím.¹⁸¹ Domnívám se, že se jedná o velice živé aktuální téma, které bude zaměstnávat širokou i odbornou veřejnost ještě dlouhou dobu a je proto namístě na něj zareagovat. V této kapitole chci analyzovat kromě dalšího i praktické informace z české a italské právní úpravy. Rozhodla jsem se zabývat se italskou právní úpravou vzhledem k míře škod, jaké v této zemi koronavirus napáchal.

4. 1 Úvodem

Koncem roku 2019 se začalo z města Wu-chan¹⁸² v Číně šířit zcela nové virové onemocnění.¹⁸³ Dne 11. února 2020 Světová zdravotnická organizace

¹⁷⁹ Novinky.cz. *Koronavirus už škrtí evropskou ekonomiku. Počet nezaměstnaných v Rakousku vyskočil o 66 procent.* [online]. Publikováno 2. 4. 2020. [cit. 7. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/ekonomika/clanek/koronavirus-uraduje-prudky-narust-nezamestnanych-v-rakousku-spanelsku-ci-usa-40319104>.

¹⁸⁰ ČT24. *Světové akcie prožívají rozsáhlý propad. Srázejí je obavy z koronaviru .* [online]. Aktualizováno 28. 3. 2020. [cit. 7. 4. 2020]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/3055112-svetove-akcie-prozivaji-rozsahly-propad-srazeji-je-obavy-z-koronaviru>.

¹⁸¹ ČT24. *Bez práce a bez výplaty. Ocelárny rozdaly výpovědi i zaměstnancům v ochranné lhůtě.* [online]. Publikováno 7. 4. 2020. [cit. 7. 4. 2020]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/regiony/3073282-bez-prace-a-bez-vyplaty-ocelarny-rozdaly-vypovedi-i-zamestnancum-v-ochranne-lhute>.

¹⁸² Město Wu-chan se nachází v provincii Chu-pej v centrální Číně. Více viz: ČT24. *Číňané kvůli koronaviru narychlo budují nemocnici. Aerolinky nabízejí storna vybraných letů.* [online]. Publikováno 24. 1. 2020. [cit. 29. 3. 2020]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3037573-koronavirus-ma-v-cine-uz-25-obeti-urady-tam-viduji-celkem-830-pripadu-nakazeni>.

¹⁸³ „Onemocnění COVID-19 je způsobeno novým typem koronaviru s odborným označením SARS-CoV-2.“ Více viz: Ministerstvo zdravotnictví České republiky. *Onemocnění aktuálně. COVID-*

(WHO)¹⁸⁴ oficiálně toto onemocnění pojmenovala jako COVID-19.¹⁸⁵ Přelomovým datem byl 11. březen 2020, kdy bylo Světovou zdravotnickou organizací v Ženevě označeno šíření koronaviru jako globální pandemie.¹⁸⁶

Dne 1. března 2020 oficiálně potvrdila tři případy nakažení koronavirem i Česká republika. Následovala celá řada důležitých kroků.¹⁸⁷ Pro nastínění kontextu celé situace si nyní některé z nich uvedeme: Dne 12. března 2020 je v České republice ve 14 hodin vyhlášen nouzový stav,¹⁸⁸ v důsledku kterého byla přijata řada dalších opatření. Vláda tímto usnesením také přijala mj. zákaz konání veřejných i soukromých akcí s více než 100, později 30 účastníky, dále zakázala vstup do veřejných zařízení, jakými jsou např. posilovny, sportoviště, knihovny aj., zakázala svým občanům cestovat do rizikových zemí,¹⁸⁹ omezila otevírací doby stravovacích zařízení apod. V reakci na dynamický vývoj situace byla opatření zpřísnována. Dne 13. března 2020 byl COVID-19 zařazen na seznam nakažlivých nemocí a jeho šíření, byť i z nedbalosti, se tak stalo trestným činem. Následujícího dne 14. března 2020 bylo rozhodnuto o zákazu provozu restaurací a řady dalších obchodů. Výjimku získaly prodejny potravin, lékárny, drogerie, čerpací stanice a prodejny zboží denní potřeby. Dne 15. března vláda vyhlásila

19: *Přehled aktuální situace v ČR*. [online]. Aktualizováno 29. 3. 2020. [cit. 29. 3. 2020]. Dostupné z: <https://onemocneni-aktualne.mzcr.cz/covid-19>.

¹⁸⁴ Neboli World Health Organization.

¹⁸⁵ World Health Organization. *Naming the coronavirus disease (COVID-19) and the virus that causes it*. [online]. Publikováno 2020. [cit. 29. 3. 2020]. Dostupné z: [https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/technical-guidance/naming-the-coronavirus-disease-\(covid-2019\)-and-the-virus-that-causes-it](https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/technical-guidance/naming-the-coronavirus-disease-(covid-2019)-and-the-virus-that-causes-it).

¹⁸⁶ World Health Organization. *WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 – 11 March 2020*. [online]. Publikováno 11. 3. 2020. [cit. 29. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.who.int/dg/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020>. Dále také: iDNES.CZ. *Světová zdravotnická organizace vyhlásila globální pandemii koronaviru*. [online]. Publikováno 11. 3. 2020. [cit. 29. 3. 2020]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/who-svetova-mezinarodni-organizace-koronavirus-pandemie.A200311_173500_zahranicni_bro.

¹⁸⁷ mj. zákaz vývozu respirátorů a ochranných pomůcek, stanovení maximální ceny respirátoru, nařízení povinné 14 denní karantény pro občany České republiky, kteří se vrátili z Itálie, plošný zákaz návštěv lůžkových oddělení nemocnic, uzavření škol, omezení cestování do zahraničí, omezení společenských akcí apod. Více viz: Vláda České republiky. *Vyhlášení nouzového stavu – co aktuálně platí*. [online]. Aktualizováno 26. 3. 2020. [cit. 29. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/vyhlaseni-nouzoveho-stavu-180234/>.

¹⁸⁸ Usnesení vlády České republiky ze dne 12. března 2020 č. 194. Vláda České republiky. *Vyhlášení nouzového stavu – co aktuálně platí*. [online]. Aktualizováno 26. 3. 2020. [cit. 29. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/vyhlaseni-nouzoveho-stavu-180234/>. Usnesení dostupné ve formátu PDF z: <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Usneseni-vlady-k-vyhlaseni-nouzoveho-stavu.pdf>.

¹⁸⁹ Ministerstvo zdravotnictví České republiky. *Státy světa s vysokým rizikem přenosu nákazy*. [online]. Publikováno 2020. [cit. 29. 3. 2020]. Dostupné z: <https://koronavirus.mzcr.cz/staty-sveta-s-vysokym-rizikem-prenosu-nakazy/>.

omezení pohybu občanů.¹⁹⁰ Dne 16. března 2020 bylo dokonce z důvodů extrémního rozšíření nákazy uzavřeno několik obcí na Olomoucku.¹⁹¹ A další opatření následovala. Situace se měnila velmi často a rychle. Na počátku přicházely změny téměř každou hodinu, později ze dne na den, z týdne na týden. Dne 6. dubna 2020 bylo na profesora Romana Prymulu, předsedu vlády Andreje Babiše, ministra zdravotnictví Adama Vojtěcha, ministra vnitra Jana Hamáčka a na další dosud neustanovené osoby podáno manželi Záhumenskými (brněnskými advokáty) trestní oznámení. Tito právníci se domnívají, že je třeba prošetřit, zda nedošlo v postupu při řešení pandemie v České republice k pochybením.¹⁹²

Z výše uvedeného vyplývá, že pandemie významným způsobem bezesporu zasáhla do nejrůznějších sfér života a názory na správnost a dopady opatření se různí. Opatření postihla osoby pracující v knihovnách, v restauracích a barech, v obchodech, na které se nevztahovala výjimka,¹⁹³ osoby vykonávající kulturní činnost, některé profesionální řidiče, osoby provozující ubytovací zařízení, kadeřnice a osoby, které pracují v kosmetickém průmyslu, zaměstnance cestovního ruchu, studenty a další. Problém pandemie je samozřejmě primárně záležitostí sféry medicíny a zdraví. Praktické dopady se však dotknou většiny obyvatel. Mnoho zaměstnanců přišlo o část svých příjmů. Někteří podnikatelé dokonce o všechny své příjmy. Zmiňovaná opatření pro ně tak mohou znamenat existenční problémy. Z hlediska závazků toto může znamenat kupř. nemožnost uskutečnění plnění závazku. Příkladem jsou kulturní zařízení, pro majitele restaurací, kteří nemají zájem dále odebírat potraviny, jež nemají pro koho zpracovat a další příklady by mohly následovat. Mnohem více jsou naopak zatíženi pracovníci ve zdravotnictví, v integrovaném záchranném systému, pracoviště vyrábějící ochranné pomůcky (dezinfekce, roušky, ochranná skla do lékáren, pro poštu atd.). Se změnou potřeb společnosti se logicky mění i poptávka. Jedná se tak minimálně o velice nestandardní situaci, které je třeba věnovat pozornost. Situace vyvrcholila dokonce tak, že hýbe cenami komodit, kurzů a i jinak ovlivňuje světové dění. Každý den tak vyvstávají nové otázky, na které je třeba najít odpověď. Pokusím se zabývat se některými v oblasti práva. Konkrétně

¹⁹⁰ Vláda České republiky. *Vyhlášení nouzového stavu – co aktuálně platí*. [online]. Aktualizováno 26. 3. 2020. [cit. 29. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/vyhlaseni-nouzoveho-stavu-180234/>.

¹⁹¹ Tamtéž.

¹⁹² Trestní oznámení dostupné online v PDF verzi: https://www.davidzahumensky.cz/wp-content/uploads/2020/04/200306-oznameni_fin.pdf.

¹⁹³ Prodejny potravin, hygienického zboží, krmiva pro zvířata, lékárny, čerpací stanice aj. Dále také viz: Tamtéž.

se zaměřím na důsledky, které by mohla mít pandemie COVID-19 na některé závazkové vztahy a jejich případný zánik v České a Italské republice.

4. 2 Česká právní úprava

4. 2. 1 Institut vyšší moci

Vyšší moc, neboli *vis maior*,¹⁹⁴ je neurčitý právní pojem, pro který neexistuje legální definice. Profesor Fiala v právnickém slovníku uvádí, že vyšší mocí je „*zvlášť kvalifikovaná událost (právní skutečnost, událost), tj. právní událost za daných podmínek objektivně nepředvídatelná a objektivně neodvratitelná.*“¹⁹⁵ Vyjdeme-li z této definice, aby bylo možné právní událost kvalifikovat jako vyšší moc, musí naplňovat zmiňované charakteristiky. Tyto charakteristiky musí být kumulativně splněny. Toto implikuje užití spojky „a“ a absence čárky před spojkou, která značí postavení podmínek na roveň a tudíž slučovací poměr. Pandemie koronaviru s vysokou pravděpodobností tato kritéria naplňuje. Kromě právní události, která může nastat, je další proměnnou také „*za daných podmínek*“ ve vztahu k předvídatelnosti a odvratitelnosti. Toto slovní spojení označuje časový úsek (dobu), v kterém je závazkový vztah uzavírán. Dle mého názoru však míra nepředvídatelnosti může být diametrálně odlišná pro různá období, např. rok před vyhlášením pandemie, v lednu či únoru roku 2020, v mezidobí od vyhlášení pandemie do vyhlášení nouzového stavu v České republice, a v neposlední řadě bude předvídatelnost odlišná dny a hodiny před vyhlášením nouzového stavu a dalších restriktivních opatření v České republice.¹⁹⁶

Z hlediska závazkových vztahů jsou velice významná ustanovení § 1764 – § 1766 ObčZ, která se zabývají závazností smlouvy v případě změny okolností. Ustanovení § 1764 ObčZ vychází z § 1759 ObčZ,¹⁹⁷ které deklaruje závaznost smlouvy a dále ctí zásadu *pacta sunt servanda* (§ 3 odst. 2, písm. d) ObčZ), uvádí, že změní-li se po uzavření smlouvy okolnosti do té míry, že se plnění podle

¹⁹⁴ FIALA, J. In.: HENDRYCH, D. a kol. *Právní slovník*, 3. vydání. Praha: C. H. Beck 2009. Heslo „vyšší moc“.

¹⁹⁵ Tamtéž.

¹⁹⁶ K podobnému názoru docházejí autoři článku: PEYTON legal. *Neplnění smluvních závazků jako možný důsledek epidemie koronaviru (COVID-19)*. [online]. Publikováno 19. 3. 2020. [cit. 2. 4. 2020]. Dostupné z: https://www.peytonlegal.cz/neplneni-smluv-koronavirus/#_ftn1.

¹⁹⁷ § 1759 ObčZ: „*Smlouva strany zavazuje. Lze ji změnit nebo zrušit jen se souhlasem všech stran, anebo z jiných zákonných důvodů. Vůči jiným osobám smlouva působí jen v případech stanovených v zákoně.*“

smlouvy stane pro některou ze stran obtížnější, nemění to nic na její povinnosti splnit dluh (§ 1764 ObčZ). Výjimkou je zvláště hrubý nepoměr, neboli *hardship*, který je upraven v následujících dvou ustanoveních (§ 1765 a § 1766 ObčZ).¹⁹⁸ Zde je umožněno přezkoumání závazku a jeho případná změna. Primárně obecně tedy platí zásada, že změnou okolností se závazkový vztah nemění ani nezaniká a práva a povinnosti tedy trvají.¹⁹⁹ Je třeba mít na paměti, že se dlužník zavázal k plnění dobrovolně. Takto by měl činit vždy s rozvahou a teprve po důkladném zvážení, zda bude schopen svůj závazek plnit i v budoucnu. Jistou změnu okolností lze vždy předpokládat a je tak nutné brát před uzavřením závazku v úvahu i případná přiměřená rizika.²⁰⁰ Komentář k občanskému zákoníku však uvádí, že ve speciálních případech (takovým může být právě např. vyšší moc), které budou zakládat zvláště hrubý nepoměr, může být do závazku zasaženo. Míra intenzity ztížení plnění však není přesně stanovena.²⁰¹

V souvislosti zániku závazků v důsledku vyšší moci je třeba zmínit institut následné nemožnosti plnění (§ 2006 – § 2008 ObčZ) nebo smrt dlužníka či věřitele (§ 2009 ObčZ). V občanském zákoníku se dále institut vyšší moci objevuje např. v ustanovení § 651 ObčZ, které se zabývá vyšší mocí jako překážkou pro běh promlčecí lhůty.²⁰² Dále je vyšší moc zapracována také do ustanovení, která upravují smlouvu o dílo (§ 2620 odst. 2 ObčZ).²⁰³ V případě mimořádných nepředvídatelných okolností, které budou podstatně ztěžovat dokončení díla, může na základě tohoto ustanovení dojít ke změně závazku (v podobě navýšení ceny díla) nebo k jeho zániku.

¹⁹⁸ ŠILHÁN, J. In.: *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054)*, 1. vydání, 2014, s. 219 – 221.

¹⁹⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz k § 1764 – § 1766 ObčZ.

²⁰⁰ ŠILHÁN, J. In.: *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054)*, 1. vydání, 2014, s. 219 – 221.

²⁰¹ PELIKÁNOVÁ, I., PELIKÁN R. In.: ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V. (§ 1721 až 2520)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. s. 93 – 96. Dále také Moravskoslezský deník.cz. *PRÁVNÍ PORADNA: Jak je to se závazky ve stavu nouze?*. [online]. Publikováno 22. 3. 2020. [cit. 2. 4. 2020]. Dostupné z: <https://moravskoslezsky.denik.cz/poradna-podnikani/pravni-poradna-jak-je-to-se-zavazky-ve-stavu-nouze-20200322.html>.

²⁰² LAZÍKOVÁ, J., ŠTEVČEK, M. In.: LAVICKÝ, P., PODRAZIL, P., PETR, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 – 654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 2274 – 2275.

²⁰³ § 2620 odst 2 ObčZ: „Nastane-li však zcela mimořádná nepředvídatelná okolnost, která dokončení díla podstatně ztěžuje, může soud podle svého uvážení rozhodnout o spravedlivém zvýšení ceny za dílo, anebo o zrušení smlouvy a o tom, jak se strany vypořádají. To neplatí, převzala-li některá ze stran nebezpečí změny okolností, nebo jedná-li se o okolnost, o níž některá ze stran předem prohlásila, že nenastane.“

4. 2. 2 Hardship

Hardship (§ 1765 ObčZ) je pojmenování situace, která nastává v důsledku extrémní nepředvídatelné změny okolností, jež ztěžují či znemožní plnění. V takovém případě je možné žádat změnu či zánik závazku.²⁰⁴ Docent Šilhán uvádí v komentáři k ustanovení § 1765 ObčZ, že je pro aplikaci tohoto ustanovení nezbytné kumulativní splnění následujících podmínek:²⁰⁵

- existence změny okolností,
- nepředvídatelnost této změny,
- neovlivnitelnost této změny,
- nepřevzetí rizika této změny na sebe,
- vznik zvlášť hrubého nepoměru v právech a povinnostech,
- příčinná souvislost mezi změnou okolností a vznikem zvlášť hrubého nepoměru.

Tyto podmínky nyní budu vztahovat k nově vzniklé situaci, která nastala v České republice v důsledku restriktivních právních jednání, která vláda učinila. Aby bylo možné aplikovat ustanovení § 1765 ObčZ, je nutné, aby změna okolností naplňovala jisté charakteristiky.²⁰⁶ Předně se musí jednat o změnu okolností způsobenou vnějšími faktory. Komentář k občanskému zákoníku výslovně zmiňuje, že se může jednat mj. o případ epidemie nebo karantény.²⁰⁷ Dále je uvedeno, že intenzita změn musí být takového charakteru, aby mezi stranami zakládala zvlášť hrubý nepoměr.²⁰⁸ Zvlášť hrubým nepoměrem je třeba chápat situaci, kdy je jedna ze stran extrémně znevýhodněna. Ve vztahu k pandemii COVID-19 se bude jednat zejména o situaci neúměrného zvýšení nákladů plnění na straně dlužníka.²⁰⁹

²⁰⁴ ŠILHÁN, J. In.: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 – 2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 222 – 234.

²⁰⁵ Tamtéž.

²⁰⁶ PELIKÁNOVÁ, I., PELIKÁN R. In.: ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V. (§ 1721 až 2520)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. s. 93 – 96.

²⁰⁷ ŠILHÁN, J. In.: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 – 2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 222 – 234.

²⁰⁸ PELIKÁNOVÁ, I., PELIKÁN R. In.: ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V. (§ 1721 až 2520)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. s. 93 – 96. Dále také Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz k § 1764 – § 1766 ObčZ.

²⁰⁹ ŠILHÁN, J. In.: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 – 2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 222 – 234.

Z časového hlediska se musí jednat o skutečnost, která nastala až po uzavření smlouvy. Pandemie COVID-19 je rozhodně druhem epidemie.²¹⁰ V České republice v rámci vyhlášených opatření došlo i k nařízení karantény. První podmínka je tedy splněna. Podmínka intenzity a časového hlediska je však relativní a je ji třeba posuzovat pro každý případ individuálně. Nicméně z dostupných informací lze už nyní shrnout, že se pro určité procento závazkových vztahů skutečně bude o změnu okolností skutečně jednat.

Jak jsem již nastínila výše, nepředvídatelnost změny je velice problematické určit. Samozřejmě lze s vysokou mírou jistoty určit, kdy tato pandemie COVID-19 a restriktivní opatření byla naprosto nepředvídatelná a kdy naopak už byla absolutně předvídatelná. Na časové ose se však musíme vypořádat s poměrně širokou šedou zónou. Situace, které budou spadat tohoto časového období, bude nutné hodnotit individuálně v závislosti na řadě okolností. Dle litery zákona bude nutné, aby strana dokázala, zda mohla či nemohla změnu okolností rozumně předpokládat (§ 1765 odst. 1 ObčZ).

Další podmínkou je neovlivnitelnost a neodvratitelnost změny. Vyhlášení pandemie COVID-19 a s ní spojená opatření bylo možno v některém časovém období sice předpokládat, nicméně rozhodnutí vyhlášujících orgánů se nedalo nijak ovlivnit. Tedy tato podmínka byla splněna.

Aby bylo možné využít obnoveného jednání o smlouvě, je třeba, aby žádná ze stran na sebe předem nepřevzala rizika změny okolností (§ 1765 odst. 2 ObčZ).

V závěru je úkolem strany, která se domnívá, že je znevýhodněna, aby tuto skutečnost prokázala. Změna okolností automaticky nemusí zakládat zvýšení nákladů plnění. Některých závazků se nemusí přijatá opatření vůbec dotknout. Naopak některé oblasti prosperují lépe v době pandemie, jedná se však spíše o výjimky. Dále je nutné mít na paměti, že pokud znevýhodnění započalo před vyhlášením omezujících opatření a omezující opatření je pouze prohloubila, nelze se na tuto skutečnost odkazovat. Je tedy nutné vždy hledat příčinnou souvislost mezi vznikem nepoměru a vnějšími okolnostmi. Izolovat jevy a zamýšlet se nad tím, zda by k této nerovnosti i přesto nedošlo.²¹¹ Samozřejmě vždy bude upřednostněno řešení, které hledá kompromisy a případná dočasná řešení.

²¹⁰ Pandemie představuje rozsáhlejší druh epidemie, který se vyskytuje na několika kontinentech.

²¹¹ ŠILHÁN, J. In.: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 – 2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 222 – 234.

V neposlední řadě je namístě podotknout, že se tato výjimka nevztahuje na závazky uzavřené až po vypuknutí stavu, který by se pro jiné závazky dal jako vyšší moc označit.²¹²

4. 2. 3 Možnosti postupu v případě změny okolností způsobenou pandemií COVID-19

V situaci, kdy se bude dlužník domnívat, že se jedná o takovou změnu okolností, pro kterou je možné přistoupit ke změně nebo zániku závazku, může postupovat následovně. Tuto skutečnost oznámí druhé straně, prostřednictvím žádosti o obnovení jednání o smlouvě (viz Příloha č. 7). Společně s tím musí prokázat nemožnost plnění (§ 2006 odst. 2 ObčZ). Součástí je také prokázání změny okolností, tzn. že o těchto okolnostech nemohl v době uzavírání smlouvy vědět, ani je předpokládat. Dále musí prokázat, že se jedná o změnu tak podstatnou, že působí nepoměrně vysoké intenzity. Druhá strana pak pravděpodobně připustí jedno z možných řešení – buď toto uzná a přistoupí na změnu nebo zánik závazku, nebo neuzná a nebude jednat.²¹³ V druhém zmíněném případě nezbývá dlužníkovi, než se obrátit na soud, který situaci následně posoudí. Soud se žalobou však bude zabývat pouze v případě, že se dotčená strana pokusila jednat o změně či zániku závazku (§ 1766 odst. 2 ObčZ). Soud poté může dospět k zjištění, že závazek skutečně zanikl pro následnou nemožnost plnění.

Jak již bylo uvedeno, cílem závazku je, aby byl splněn. Aby bylo možné ukončit závazek pro následnou nemožnost plnění, je třeba nejprve vyčerpat všechny možnosti, které se nabízejí k setrvání v závazku a docílení jeho splnění. Zánik závazku pro následnou nemožnost plnění by měl být něčím zcela výjimečným (k tomuto více v kapitole 3. 4 *Následná nemožnost plnění*). Restriktivní opatření, ke kterým v březnu roku 2020 došlo, mohly mít sice pro řadu osob za následek snížení příjmů, dokonce až platební neschopnost, je třeba ale zmínit, že ani nedostatek příjmů a platební neschopnost není důvodem pro ukončení závazku dle ustanovení § 2006 a násl. ObčZ.²¹⁴ Pokud i přesto došlo k nemožnosti plnění, většinou se jednalo o případy dočasné nemožnosti. Tyto

²¹² DVOŘÁK, B. In.: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. s. 1835. § 1765 [Podstatná změna okolností].

²¹³ PELIKÁNOVÁ, I., PELIKÁN R. In.: ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V. (§ 1721 až 2520)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. s. 93 – 96.

²¹⁴ „Závazek tak nezanikne pro nemožnost plnění, je-li dlužník např. platebně nezpůsobilý, a to bez ohledu na to, zda si tuto platební nezpůsobilost přivodil zaviněně sám či zda jde o následek jiné, dlužníkem nezaviněné okolnosti“ více viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2012, sp. zn. 32 Cdo 3334/2010.

překážky po zrušení restriktivních opatření a ukončení nouzového stavu odpadly. Lze tak usuzovat, že situace, která vznikla v České republice v březnu a následujících měsících roku 2020, většinou nebude důvodem zániku závazku pro následnou nemožnost plnění.

4. 3 Italská právní úprava

Pandemie COVID-19 zasáhla řadu zemí. Jednou z nejvíce postižených zemí v Evropě, ve které pandemie způsobila nečekaně velké problémy, se stala Itálie. S důsledky tohoto onemocnění se budou tamější lidé potýkat ještě dlouho. V Itálii byly pozastaveny závazkové vztahy z řady oblastí podnikání. Italská vláda, podobně jako česká, vydala řadu omezujících opatření, která měla zamezit šíření nákazy koronaviru.²¹⁵ Ne však každý závazkový vztah musí být těmito událostmi dotčen. Nyní se zaměřím na úpravu závazkových vztahů a jejich zániku, dále na institut vyšší moci a změny okolností dle italského práva v kontextu událostí roku 2020 a v neposlední řadě opět uvedu, jaké jsou dle italské úpravy možnosti postupu, které mohou vést k zániku závazku, a zda a kdy může k zániku závazku pro nemožnost plnění dojít.

4. 3. 1 Obecný úvod do závazkových vztahů a jejich zániku

Italská úprava pro závazkové vztahy je obsažena v *Codice Civile*²¹⁶ (dále také „ICC“ nebo „italský občanský zákoník“). Italský občanský zákoník vstoupil v platnost v roce 1942 po více jak dvaceti pěti letech přípravných prací.²¹⁷ Italský občanský zákoník obsahuje jak úpravu občanského práva, tak úpravu práva obchodního. Po řadu let byl díky tomuto uspořádání unikátem mezi úpravami evropských občanských zákoníků.²¹⁸ Italský občanský zákoník je rozdělen

²¹⁵ Euroskop.cz. *Přehled opatření v zemích EU proti šíření koronaviru*. [online]. Publikováno 3. 4. 2020. [cit. 4. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8953/34626/clanek/prehled-opatreni-v-zemich-eu-proti-sireni-koronaviru/>. Dále také: MWE. McDermott Will & Emery. *COVID-19 – New wave of restrictive measures to face outbreak in Italy – shutdown of non-strategic production*. [online]. Publikováno 23. 3. 2020. [cit. 4. 4. 2020]. Dostupné z <https://www.mwe.com/insights/new-wave-of-restrictive-measures-to-face-covid-19-outbreak-in-italy-shutdown-of-non-strategic-production/>.

²¹⁶ Regio decreto č. 262 ze dne 16. 3. 1942, Codice civile.

²¹⁷ Na tvorbě italského občanského zákoníku se podílela řada odborníků. Mezi nimiž byl např. univerzitní profesor Filippo Vassalli, který byl vedoucím autorského kolektivu pro sekci občanského práva a univerzitní profesor Alberto Asquini, který vedl autorský kolektiv sekce obchodního práva. Více viz: IlCodiceCivile.it. *Cos'è il codice civile italiano?* [online]. Publikováno 2011. [cit. 4. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.ilcodicecivile.it/>.

²¹⁸ IlCodiceCivile.it. *Cos'è il codice civile italiano?* Více viz: [online]. Publikováno 2011. [cit. 4. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.ilcodicecivile.it/>.

do šesti knih²¹⁹ – ustanovení týkající se osob a rodinné právo, dědické právo, věcná práva, závazkové právo, pracovní právo, ustanovení o ochraně práv. Obecná ustanovení upravující jiné způsoby zániků závazků se nachází v knize čtvrté, hlavě první, kapitole čtvrté „*Dei modi di estinzione delle obbligazioni diversi dell'adempimento*“.²²⁰ Další ustanovení týkající se zániku závazků lze nalézt také v knize čtvrté, hlavě druhé, která obsahuje úpravu závazků ze smluv. Ukončení smluvního závazku je pak upraveno především v kapitole čtrnáct „*Della risoluzione del contratto*“.²²¹

4. 3. 2 Institut vyšší moci

Podobně jako česká úprava, ani italský občanský zákoník neobsahuje přesnou definici pojmu „vyšší moc“. Obsah tohoto pojmu však lze chápat podobně. Institut vyšší moci je vystavěn na nepříčitatelnosti jednání. Tato skutečnost by měla naplňovat znaky nepředvídatelnosti, nevyhnutelnosti, náhody (např. povodeň), svou roli také může hrát lidský faktor nezávislý na vůli dlužníka (např. únava).²²² Objevuje se mj. v čl. 1256 ICC,²²³ který se zabývá nemožností plnění nebo v čl. 1467 ICC, který předpokládá i mimořádné a nepředvídatelné události, jež mohou mít vliv na závazkový vztah.²²⁴ Před uzavřením smlouvy by měl dlužník zvážit případná rizika, která mohou nastat.

I v italské úpravě je rozhodující pro posouzení nepředvídatelnosti situace, která naplňuje charakteristiky vyšší moci, okamžik, kdy je smlouva uzavírána. Bude-li smlouva uzavřena v době, kdy byla vládní opatření tak říkajíc „na spadnutí“, nepředvídatelnost naplněna nebude a dlužník se tak na vyšší moc nebude moci odvolávat.

²¹⁹ Italský zákoník používá pojem „*I libri della legge*“, jehož význam je „*knihy zákona*“. Tento právní pojem by odpovídal v kontextu českého práva pojmu „*části zákona*“.

²²⁰ Libro IV Delle Obbligazioni, Titolo I Delle obbligazioni in generale (artt. 1173 – 1320) – Capo IV. Více viz: Brocardi.it. *Delle obbligazioni in generale*. [online]. Publikováno 2003 – 2020. [cit. 4. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.brocardi.it/codice-civile/libro-quarto/titolo-i/>

²²¹ Libro IV Delle Obbligazioni, Titolo II Dei contratti in generale (artt. 1321 – 1469 sexies) – Capo XIV. Více viz: Brocardi.it. *Dei contratti in generale*. [online]. Publikováno 2003 – 2020. [cit. 4. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.brocardi.it/codice-civile/libro-quarto/titolo-ii/>.

²²² PARADISO, M. *Corso Di Istituzioni Di Diritto Privato*. Italy: Giappichelli, 2018. s. 276 – 277.

²²³ Brocardi.it. *Impossibilità definitiva e impossibilità temporanea*. [online]. Publikováno 2003 – 2020. [cit. 4. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.brocardi.it/codice-civile/libro-quarto/titolo-i/capo-iv/sezione-v/art1256.html>.

²²⁴ Odpovídající pojmu *hardship*. Tedy situace, kdy mezi stranami vznikne zvlášť hrubý nepoměr. Více: Altalex. *Coronavirus e inadempimento contrattuale*. [online]. Publikováno 2000 – 2020. [cit. 4. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.altalex.com/documents/news/2020/02/28/coronavirus-e-inadempimento-contrattuale#tre>.

4. 3. 3 Následná nemožnost plnění

Dle italského občanského zákoníku povinnosti ze závazku zanikají v momentě, kdy se plnění stane nemožným (čl. 1256 ICC). Důvody, které k nemožnosti plnění vedly, však nesmí být přičitatelné dlužníkovi.²²⁵ Ustanovení č. 1256 ICC dále odlišuje dočasnou nemožnost plnění od trvalé. V případě dočasné nemožnosti plnění, bude závazek dále po odpadnutí důvodu trvat. Plnil-li dlužník opožděně, nenese za těchto okolností odpovědnost za případné následky zpoždění v plnění.²²⁶ Následky nepůjdou dlužníkovi k tíži jen v případě, že bude plnit ihned po tom, co překážka pomine.²²⁷ Jedná-li se o trvalou nemožnost plnění, jež vznikla na základě objektivní nemožnosti plnit, závazek zanikne.²²⁸ Závazek pro trvalou nemožnost plnění může zaniknout také ze strany věřitele, který v situaci, jež zakládá překážku v plnění, projeví svůj nezájem na dosažení splnění závazku.²²⁹

Dalšími z řady důvodů, kterými může být plnění znemožněno, jsou legislativní nebo správní opatření ve veřejném zájmu.²³⁰ Jako příklad právní nemožnosti plnění (nebo také *factum principis*) je v italské literatuře uvedena situace, kdy zdravotnický (veterinární) orgán vydá opatření, jehož cílem je zabránění šíření moru prasat.²³¹ Situace s pandemií COVID-19 je obdobná. V Itálii došlo k vyhlášení řady bezpečnostních opatření, jejichž účelem bylo zpomalit a zabránit šíření nákazy koronaviru.²³² Tyto okolnosti by však spíše odpovídaly povaze dočasné překážky. V případě zjištění příčinné souvislosti mezi zpožděním dlužníka v plnění a vyhlášenými opatřeními by důsledky zpoždění nešly k tíži dlužníka. V opačném případě by byl povinen uhradit vzniklé škody (čl. 1218 ICC).

²²⁵ TORRENTE, A., SCHLESINGER, P. *Manuelle di diritto privato*. 24. vydání. Italy: Giuffrè, 2019. s. 438 – 441.

²²⁶ ROPPO, V. *Diritto privato*. Italy: Giappichelli, 2016. s. 298 – 299.

²²⁷ Brocardi.it. *Impossibilità definitiva e impossibilità temporanea*. [online]. Publikováno 2003 – 2020. [cit. 4. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.brocardi.it/codice-civile/libro-quarto/titolo-iv/capo-iv/sezione-v/art1256.html>.

²²⁸ TORRENTE, A., SCHLESINGER, P. *Manuelle di diritto privato*. 24. vydání. Italy: Giuffrè, 2019. s. 438 – 441.

²²⁹ IlCodiceCivile.it. *Libro IV – „Delle obbligazioni“* Více viz: [online]. Publikováno 2011. [cit. 4. 4. 2020]. Dostupné z: https://www.ilcodicecivile.it/Libro_IV/Articolo_1256.html.

²³⁰ Altalex. *Coronavirus e inadempimento contrattuale*. [online]. Publikováno 2000 – 2020. [cit. 4. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.altalex.com/documents/news/2020/02/28/coronavirus-e-inadempimento-contrattuale#tre>.

²³¹ TORRENTE, A., SCHLESINGER, P. *Manuelle di diritto privato*. 24. vydání. Italy: Giuffrè, 2019. s. 438 – 441.

²³² Euroskop.cz. *Přehled opatření v zemích EU proti šíření koronaviru*. [online]. Publikováno 3. 4. 2020. [cit. 4. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8953/34626/clanek/prehled-opatreni-v-zemich-eu-proti-sireni-koronaviru/>.

Otázkou také zůstává, zda a od kdy se dočasná překážka může stát překážkou trvalou. V případě opatření omezujícího vycházení pouze na nutné minimum je pravděpodobné, že hovoříme řádově o měsících, kdy tato překážka odpadne. Státy však dále přijímají např. opatření, která zamezují pohybu přes hranice. V případě závazků, jejichž předmětem je kupř. pronájem nemovitosti osobě z cizího státu na základě italské právní úpravy, nelze v tuto chvíli odhadovat, zda se bude jednat o měsíce nebo o roky, po které překážka přetrvá.

K zániku závazku může výjimečně dojít i v případě dočasné nemožnosti plnění. Stane se tak v situaci, kdy už dále nebude možné rozumně a spravedlivě požadovat další plnění dlužníka. V kontextu italského právního řádu enormní obtíž při plnění odpovídá nemožnosti plnění.²³³ Příkladem může být situace extrémního zvýšení nákladů, kterých by bylo k plnění třeba, nebo pokud se plnění stane zbytečným.²³⁴

4. 3. 3. 1 *Judikatura*

Vzhledem k řadě aktuálních omezujících nařízení vlády byl zvolen jako první judikát, který se zabývá situací, v níž je překážka pro nemožnost plnění založena správním aktem. Tomuto judikátu je věnován širší prostor. Italská judikatura je na rozhodnutí zabývající se institutem následné nemožnosti plnění poměrně bohatá. Následně uvedu také několik významných momentů, ze starších rozhodnutí.

- **Cassazione civile, Sez. III, sentenza n. 14915 del 8 giugno 2018**

V tomto sporu proti sobě stojí otec účastníka kurzu (žalující) a společnost Tecnica 2000 S.r.l. (žalovaná). Strany mezi sebou uzavřely smlouvu o účasti na tříletém kurzu, po jehož úspěšném zakončení mohl účastník kurzu získat osvědčení terapeuta v oblasti rehabilitace. Osvědčení je možné postavit na roveň vysokoškolskému titulu v oblasti fyzioterapie, který je nezbytný pro výkon tohoto druhu povolání. Žalující obratem po uzavření smlouvy zaplatila kurzovné za první rok studia. Po třech měsících bylo správním orgánem zrušeno oprávnění

²³³ *Magna difficultas Impossibilitati aequiparatur*. Dále viz: Brocardi.it. *Impossibilità definitiva e impossibilità temporanea*. [online]. Publikováno 2003 – 2020. [cit. 4. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.brocardi.it/codice-civile/libro-quarto/titolo-i/capo-iv/sezione-v/art1256.html> nebo také TORRENTE, A., SCHLESINGER, P. *Manuelle di diritto privato*. 24. vydání. Italy: Giuffrè, 2019. s. 438 – 441.

²³⁴ Brocardi.it. *Impossibilità definitiva e impossibilità temporanea*. [online]. Publikováno 2003 – 2020. [cit. 4. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.brocardi.it/codice-civile/libro-quarto/titolo-i/capo-iv/sezione-v/art1256.html>.

k provozování kurzu a nebylo tak možné kurz dokončit. Účastníkům byla vrácena poměrná část uhrazeného kurzovného.

Vyšlo však najevo, že informace o zrušení oprávnění k provozování kurzu ale předcházela podpisu smlouvy. Žalující se domníval, že se jedná o nedodržení podmínek smlouvy a požadoval, aby byl smluvní vztah ukončen. Dále žádal navrácení kurzovného v plné výši i s úroky a odškodnění. Smírčí soud shledal, že strana poskytovatele nejednala v dobré víře. Vyhověl tedy žalobci v plném rozsahu. Žalovaná společnost proti rozhodnutí využila řádného opravného prostředku.

Odvolací soud však dochází k odlišnému závěru. Uvádí, že v této konkrétní situaci rozhodnutí správního orgánu zakládající dočasnou nemožnost plnění nemůže jít k tíži dlužníka (žalované). Obecně platí zásada, která vylučuje správní akt představující překážku v plnění, jako důvod k vyloučení odpovědnosti, pokud se dlužník nesnažil o jeho zrušení. Odkazuje se přitom následně na rozhodnutí Cassazione civile, sentenza n. 17771 del 16. ottobre 2012. Žalovaná strana se tedy sice stala dočasně neschopna plnit závazek na základě rozhodnutí správního orgánu, který představovalo překážku v plnění, ale domnívala se, že je neoprávněné. Proti tomuto rozhodnutí také podnikla nezbytné kroky a skutečně bylo následně zrušeno. Dále uvádí, že nebylo pochybeno, ani při nedostatečném informování žalující. Proti tomuto rozhodnutí se žalující dovolala.

Dovolací soud došel k závěru, že žalovaná strana v případě povinnosti žalovanou informovat pochybila. Žalovaná strana měla žalující řádně informovat a ponechat rozhodnutí, zda chce uzavřít závazek na ní. Byla porušena zásada autonomie vůle. Toto jednání porušilo smluvní podmínky a žalovaná strana nese odpovědnost. V druhém bodě se soud vyjadřuje k překážce znemožňující plnění způsobené správním aktem. Nesouhlasí s odvolacím soudem a uvádí, že ve zmiňovaném judikátu z roku 2012 se jednalo o situaci, kdy byl termín zrušení správního aktu znám již v době uzavírání závazkového vztahu. V našem konkrétním případě však tomu tak není. V okamžiku uzavření smlouvy nebylo jasné ani předvídatelné, za jak dlouho a pokud vůbec ke zrušení správního aktu dojde. Ke zrušení došlo až za více než dva roky od uzavření smlouvy. Za těchto podmínek se tak plnění stalo zbytečným. Dovolací soud odkazuje na rozhodnutí Cass n. 1950 z roku 1979, v němž je uvedeno, že dlužník není zbaven odpovědnosti, pokud mohl překážku v plnění předvídat. Vzhledem k tomu, že se jedná o překážku, která byla formálně oznámena ještě před podpisem smlouvy,

lze shledat judikát přílehlavým i pro tuto situaci. Dále se soud domnívá, že je překážka v plnění sice dočasná, ale zároveň se domnívá, že je nemyslitelné, aby student čekal dva roky, než bude moci dostudovat.

V následujícím bodě soud konstatuje, že je možné, aby závazek zanikl pro následnou nemožnost plnění ve smyslu čl. 1218 a 1256 ICC z důvodu založení překážky správním aktem. Nicméně je třeba, aby se jednalo o objektivní a nepředvídatelnou skutečnost. Domnívá se, že v tomto případě se nemůže žalovaná odkazovat na zmiňovaný správní akt jako na nepředvídatelnou okolnost a objektivní skutečnost, neboť byla v okamžiku uzavření smlouvy rozumně a snadno předvídatelná. Domnívá se, že je tomu tak přestože byly učiněny kroky, které mohly vést ke zrušení správního aktu. Dále při uzavírání smlouvy musí strany věnovat pozornost také tomu, zda budou schopny závazek v budoucnu plnit. Žalovaná strana nemohla s jistotou vědět, zda rozhodnutí správního orgánu bude v budoucnu zrušeno a zda bude moci dále pokračovat v plnění. Nezrušení správního rozhodnutí by zakládalo nepřekonatelnou překážku. Vzhledem k tomu nese odpovědnost za porušení smlouvy a smlouvu není možné ukončit z důvodu následné nemožnosti plnění. Odvolací soud podle dovolacího soudu nezohlednil výše zmíněný aspekt. Dovolací soud proto rozsudek zrušil a věc byla vrácena odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

- **Cassazione civile, Sez. III, sentenza n. 2691 del 16 marzo 1987**

V tomto případě je konstatováno, že je třeba nemožnost plnění dle čl. 1256 ICC chápat jako absolutní a objektivní. Soud konstatuje, že překážka v plnění musí být definitivní a nesmí existovat příčinná souvislost, která by mohla být přičitatelná vůli dlužníka. K následné nemožnosti plnění může dojít jen v případě, že nebude možné dodat individuálně určenou věc nebo se bude jednat o věc vzácnou. Nemožnost plnění je však vyloučena v případě peněžitého plnění.

- **Cassazione civile, Sez. II, sentenza n. 8249 del 13 agosto 1990**

V tomto případě soud konstatuje, že pokud dlužník svou povinnost neplnil ještě před tím, než nastala okolnost, která by umožňovala zánik závazku pro nemožnost plnění, nemůže se dlužník na tuto okolnost odvolávat.

- **Cassazione civile, Sez. II, sentenza n. 9304 del 9 novembre 1994**

V tomto případě je uzavřena kupní smlouva, jejímž předmětem je prodej a instalace pece. Kupující se rozhodl ukončit závazek pro nemožnost plnění, a to z důvodu neudělení potřebných povolení k rozšíření výroby. Tvrdil, že se plnění stává nepotřebným, jelikož nebude mít možnost pec užívat. Dovolací soud konstatuje, že by závazek zanikl v případě nemožnosti plnění služby (dodání pece), nikoliv při nemožnosti užívání věci věřitelem.

- **Cassazione civile, Sez. Lavoro, sentenza n. 5347 del 29 maggio 1998**

V tomto případě došlo k ujednání závazku fyzickou osobou (zaměstnavatelem) a stavební společností. Předmětem smlouvy bylo zaměstnání stavebního dělníka na stavbě jaderné elektrárny. Následně proběhlo v Itálii referendum o jaderných elektrárnách, práce byly přerušeny a dělník propuštěn. Dovolací soud v tomto případě potvrzuje stanovisko odvolacího soudu, který se domnívá, že zaměstnavatel dále nemusí dělníkovi platit očekávanou odměnu. Nemožnost plnění, která má za následek zánik závazkového vztahu, se vztahuje také na plnění vůči třetím osobám.

- **Cassazione civile, Sez. III, sentenza n. 23618 del 20 dicembre 2004**

V tomto případě byla uzavřena smlouva, jejímž předmětem bylo dodání farmaceutických výrobků. Dovolací soud potvrdil rozsudek odvolacího soudu, který zamítl žádost na náhradu škody podanou výrobcem produktu. Farmaceutická společnost přestala tento produkt odebírat v důsledku nařízení ministerstva zdravotnictví. Toto nařízení způsobilo neobchodovatelnost produktu. Italský dovolací soud se domnívá, že se jedná o skutečnost, kterou nelze dlužníkovi přičítat a závazek tak může dle čl. 1256 ICC zaniknout. Po dlužníkovi nelze požadovat žádné sankce. Jedná se o nepředvídatelnou událost, která nebyla v době uzavírání smlouvy známá.

4. 3. 4 Hardship

V italské právní úpravě je situace tzv. *hardshipu* upravena v ustanovení čl. 1467 ICC. Toto ustanovení se však vztahuje pouze na smlouvy, jejichž předmětem je nepřetržité, periodicky se opakující plnění nebo jsou ujednané na dobu neurčitou. Italská doktrína původně toto ustanovení vztahovala pouze

na dlouhodobé smlouvy, nicméně později jej vztáhla i na smlouvy krátkodobé, dále také na smlouvy, které obsahují ujednání o odkládací podmínce. Ustanovení lze použít v návaznosti na mimořádnou a nepředvídatelnou událost, jejímž důsledkem je nadměrné zatížení při plnění (kupř. ekonomické) jedné ze stran. Naplnění charakteristik mimořádné nepředvídatelné události je v podstatě obdobné doktrinárnímu výkladu dle české právní úpravy. Šíření koronaviru je za mimořádnou a nepředvídatelnou událost považováno, ale rozhodně bude třeba vždy zohlednit okamžik, kdy k uzavření smlouvy došlo.²³⁵

Zatížená strana může v případě neočekávané události, která bude mít na závazkový vztah vliv, požádat o ukončení závazkového vztahu, nebo o spravedlivou změnu podmínek. Opět je třeba prokázat mezi zmiňovanou nepředvídatelnou událostí a nadměrným zatížením strany příčinnou souvislost. Pokud k zatížení došlo ještě před touto událostí, nebude možné aplikovat toto ustanovení. Také pro ukončení závazku dle italské úpravy podle ustanovení upravující situaci *hardshipu* je nezbytné soudní rozhodnutí.²³⁶

4. 3. 5 Možnosti postupu v případě změny okolností způsobenou pandemií COVID-19

V případě změny nebo zániku závazku, podobně jako je tomu v české úpravě, také italská právní úprava upřednostňuje dohodu stran. Postup rozhodující pro zachování nebo jeho zánik bude velice podobný českému. Je třeba, aby se strany snažily překážky odstranit a hledaly možnosti, jak situaci řešit a přijímaly kompromisy. Pokud schůdné řešení nenajdou a bude zjištěno, že překážka trvá, bude možné přistoupit k zániku závazku v důsledku trvalé nemožnosti plnění. Také v italské úpravě představuje následná nemožnost plnění spíše výjimečné řešení. Dle italské úpravy bude shledáno plnění za nemožné také v případě, kdy nastala situace, kterou není možné ani při vynaložení většího úsilí překonat (čl. 1176 ICC). V takovém případě se dokonce nemusí jednat ani o objektivní důvod nemožnosti plnění. Rozhodující bude skutečnost, zda a jaké úsilí může dlužník na změnu situace vynaložit.

²³⁵ MWE, McDermott Will & Emery. *COVID-19 – Legal (current or future) implications on doing business in Italy*. [online]. Publikováno 18. 3. 2020. [cit. 7. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.mwe.com/insights/covid-19-legal-current-or-future-implications-on-doing-business-in-italy/>.

²³⁶ Brocardi.it. *Contratto noc prestazioni corrispettive*. [online]. Publikováno 2003 – 2020. [cit. 7. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.brocardi.it/codice-civile/libro-quarto/titolo-ii/capoxiv/sezione-iii/art1467.html>.

Možností dlužníka jak závazek ukončit je několik. V první řadě může být od závazku osvobozen. Osvobodit lze pouze od závazku, u kterého strana žádající o osvobození prokázala příčinnou souvislost s událostí, kterou nelze přičítat vůli žadatele (čl. 1218 ICC). Podle čl. 91 vládního nařízení „*Cura Italia*“ ze dne 17. 3. 2020 omezující opatření, která byla vytvořena z důvodu nouzové situace pandemie COVID-19 představují situaci, jež může vést k vyloučení odpovědnosti dlužníka dle čl. 1218 ICC.²³⁷ Článek 91 nařízení „*Curia Italia*“ obecně dopadá na situace zpoždění plnění nebo porušení smluvních podmínek, kdy pro období nouzového stavu zakládá mírnější režim.

Dále může vyvstat situace, ve které se plnění stane nemožným a nebude jej možné po dlužníkovi požadovat. Závazek v tomto případě zanikne ukončením smlouvy dle čl. 1463 ICC. V případě, kdy se stane nemožnou pouze část plnění, závazek zanikne z části. Závazek může být, vzhledem k již zaniklé části, přiměřeně tomu změněn. Pokud však věřitel nebude mít o zbylé plnění zájem, může požádat o ukončení závazku (čl. 1464 ICC).²³⁸ Je také možné, aby závazek zanikl z důvodů následné nemožnosti plnění (k tomuto více v kapitole č. 4. 3. 3 *Následná nemožnost plnění*).

V případě, že se dlužník cítí v důsledku opatření vlády nadměrně zatížen, může postupovat dle ustanovení č. 1467 ICC. Toto ustanovení, jak již bylo řečeno, se však vztahuje pouze na smlouvy s nepřetržitým a periodicky se opakujícím plněním nebo ujednané na dobu neurčitou, případně obsahující ujednání o odložení plnění. Strany by se měly opět nejprve pokusit o spravedlivou změnu závazku dohodou, která by opět vytvořila rovnováhu. Nebude-li toto možné, je třeba podat žalobu. Soud dále posoudí situaci a rozhodne, zda závazek zanikne či nikoliv.²³⁹ Soud může v takovém případě v zásadě rozhodnout třemi způsoby. Za první může rozhodnout, že k zániku nedojde. Za druhé u smluv, jejichž předmětem je opakované plnění, závazek ukončí ke dni rozhodnutí, tedy s účinky *ex nunc*. Poskytnuté plnění nebude

²³⁷ Governo Italiano Presidenza del Consiglio dei Ministri. *Decreto-legge 17 marzo 2020. Misure di potenziamento del Servizio sanitario nazionale e di sostegno economico per famiglie, lavoratori e imprese connesse all'emergenza epidemiologica da COVID-19*. [online]. Publikováno 18. 3. 2020. [cit. 5. 4. 2020]. Dostupné z: <http://www.governo.it/it/articolo/decreto-legge-17-marzo-2020/14333>. Ve formátu PDF dostupné z: http://www.governo.it/sites/new.governo.it/files/documenti/documenti/Notizie-allegati/covid-19/decreto_20200317.pdf.

²³⁸ PARADISO, M. *Corso Di Istituzioni Di Diritto Privato*. Italy: Giappichelli, 2018. s. 455 – 456.

²³⁹ Brocardi.it. *Contratto nec prestazioni corrispettive*. [online]. Publikováno 2003 – 2020. [cit. 7. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.brocardi.it/codice-civile/libro-quarto/titolo-ii/capoxiv/sezione-iii/art1467.html>.

vraceno a závazek tedy zanikne pouze z části. Za třetí u smluv s odloženým plněním zanikne závazek celý s účinky *ex tunc*.²⁴⁰

4. 4 Shrnutí

V době psaní této diplomové práce se stále nacházíme v období, kdy svět bojuje s pandemií koronaviru a zatím není přesně jasné, kdy a jak tento stav skončí. Už teď však je jasné, že se budeme s důsledky toho, co koronavirus způsobil potýkat ještě dlouho po tom, co pandemie odezní. Jaký však bude dopad na závazkové vztahy?

Otázka, zda lze pandemii COVID-19 považovat za vyšší moc, není rozhodně tak snadná a jednoznačná, jak by se na první pohled mohlo znát. Domnívám se, že bychom v první řadě měli oddělovat dvě rozdílné situace – vznik a šíření viru a vyhlášení pandemie, příp. stavu nouze apod. Vznik a primární šíření viru samozřejmě představuje stav, který je nepředvídatelný a neodvratitelný. Co se týče šíření viru v Evropě, je spíše otázkou polemiky, zda a do jaké míry bylo možné této situaci zabránit. Druhá ze zmíněných situací – vyhlášení pandemie, stavu nouze apod. – představuje právní jednání, které v návaznosti na okolnosti bylo možné objektivně a dokonce nevyhnutelně předpokládat. Samozřejmě nebylo možné předpokládat přesný vývoj okolností, ale z řady dostupných informací bylo zřejmé, jakým směrem se s nejvyšší pravděpodobností budou události dále ubírat. Čím déle se nákaza šířila, tím spíše byl stav více předpokladatelný a méně odvratitelný. Předvídatelnost nebo nepředvídatelnost je rozhodně závislá na době, ke které budeme vznik závazku vztahovat. Vzhledem k tomu, že se jedná o neurčitý právní pojem, nelze ho vykládat jednotně pro všechny závazky, ale bude třeba vždy individuálně posoudit konkrétní situaci.

Na pandemii COVID-19 a na restriktivní opatření je třeba hledět jako na časový úsek, který má začátek a konec. Z ustanovení § 2006 odst. 1 ObčZ vyplývá, že závazek pro následnou nemožnost plnění nezaniká, pokud jej je možné plnit za ztížených podmínek, s většími náklady, prostřednictvím jiné osoby nebo až po určené době. Tudíž nemožnost plnění musí přetrvávat i po ukončení pandemického či nouzového stavu, aby závazek mohl zaniknout. Domnívám se, že rozhodující bude také délka trvání jednotlivých opatření.

²⁴⁰ Brocardi.it. *Contratto noc prestazioni corrispettive*. [online]. Publikováno 2003 – 2020. [cit. 7. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.brocardi.it/codice-civile/libro-quarto/titolo-ii/capoxiv/sezione-iii/art1467.html>.

Nicméně lze přirozeně předpokládat, že dříve nebo později tato překážka pomine, tudíž by i za této pro všechny bezesporu náročné situace měl zánik závazku z důvodu následné nemožnosti plnění stále představovat něco zcela výjimečného. Ve světle zásady dobrých mravů by se naopak strany měly zachovat vůči sobě vstřícně, předcházet škodám a řádně se informovat, tak aby bylo možné dosáhnout splnění závazku, ke kterému se zavázaly. Toho mohou docílit kupř. určením doby dočasné nemožnosti plnění apod. Nebude-li dlužník škodám předcházet a bez zbytečného odkladu informovat věřitele, že se splnění dluhu stalo nemožným, je povinen mu vzniklou škodu nahradit (§ 2008 ObčZ).

Ani v případě provedení díla vázaného na určité datum a čas (např. divadelní představení, na které si divák zakoupil lístky) není možné, aby závazek zanikl pro následnou nemožnost plnění, neboť je možné jej plnit dodatečně.

Domnívám se, že v případě Itálie – spíše než k zániku by mělo dojít k přezkoumání závazkových vztahů a případně k jejich úpravě, tak, aby byla nastolena rovnováha. Italská úprava je podobná tuzemské právní úpravě.

Z italské judikatury vyplývá, že v důsledku přijatých opatření v odůvodněných případech k zániku závazku pro nemožnost plnění dojít může. Domnívám se, že aktuální stav v Itálii sice představuje dočasnou překážku, nicméně velice zásadní, a zatím není možné odhadnout, kdy a jak tato situace skončí, tudíž může být důvodem k zániku některých závazků. Italské vláda ve svém nařízení zaujímá stanovisko, kterým potvrzuje, že tamní situace naplňuje charakteristiky uvedené v čl. 1218 ICC, na základě kterých je možné vyloučit dlužníka z odpovědnosti za zpoždění plnění nebo porušení smluvních podmínek, či na základě kterých je dokonce možné závazek ukončit. Toto však neznamená plošné ukončování závazkových vztahů. Vždy bude třeba prokazovat konkrétní spojitost vzniklé situace s pandemickou situací. Italská doktrína v zásadě dochází k velice podobným závěrům jako česká. Například není možné se na událost pandemie odvolávat, pokud dlužník již neplnil před jejím vypuknutím. Dále je nutné zmínit, že důvodem zániku závazku nemůže být neupotřebení věci věřitelem. Závazek může zaniknout pro nemožnost plnění, nikoliv z důvodu, kdy se pro věřitele stane plnění v důsledku pandemie zbytečným. Takovým příkladem by bylo právě ono dodání pece restauraci, která ovšem není po dobu stanovenou opatřeními v provozu a nemůže se v ní péct. Překážkou v plnění by byla nemožnost dodání pece, pramenící například z nemožnosti pec vyrobit, protože na základě opatření nespadá tato výroba do výčtu povolených činností v době

karantény. V případě, že nařízení přímo způsobí neobchodovatelnost jakéhokoli produktu, nelze za nezáměrem nadále odebrat produkt požadovat sankce. Na několika místech z judikatury vyplývá, že vládní nařízení naplňují znaky objektivní okolnosti podle čl. 1256 ICC.

Závěr

Ve své diplomové práci jsem se zaměřila na *jiné způsoby zániku závazků*. Jedná se o poměrně rozsáhlou materii, která je stále aktuální, využívaná a nabízí řadu úskalí. Jak jsem již dříve uvedla, vzhledem k povaze a rozsahu práce není možné problematiku vyčerpát. Soustředila jsem se mj. na obecný nástin problematiky závazkových vztahů. Díky dodržení stanovené struktury bylo možné se také šíře zabývat poměrně konkrétními aspekty jednotlivých institutů.

Zaměřila jsem se mimo jiné otázkou institutu započtení, která řeší „nejisté“ a „neurčité“ pohledávky. Dva výše zmiňované neurčité právní pojmy jsou pro české právo novinkou. Nutno zmínit, že kromě historické právní úpravy nelze při jejich výkladu čerpat ani ze zahraničních zdrojů. Obsah těchto pojmů tak zůstává předmětem odborných diskuzí. Česká doktrína dochází k závěru, že je není třeba oddělovat. Domnívám se, že by oddělení a individuální vymezení těchto pojmů mohlo poskytnout lepší představu o jejich obsahu. Toto by možná zefektivnilo a usnadnilo soudům práci při rozhodování o tom, která z pohledávek je a která není způsobilá započtení dle § 1987 odst. 2 ObčZ. V této pasáži, kromě jiného, poskytuji další možný náhled na to, jakým způsobem je možné přistupovat k výkladu a aplikaci ustanovení § 1987 odst. 2 ObčZ. Dílčí závěry, ke kterým docházím, tak mohou být inspirací, pro současnou aplikační praxi. Mohou představovat další směr, jakým je možné se při výkladu tohoto ustanovení do budoucna ubírat.

Jak jsem již v práci uvedla, účelem smluv v zásadě je, aby byly dodržovány, resp. plněny a splněny. To je cíl, ke kterému by vše mělo směřovat. Z poměrně bohatého rozboru judikatury však vyplývá, že rozmanitost situací, které mohou nastat, je opravdu pestrá. A tak splnění nemusí být vždy zdárně docíleno. Naopak lze říci, že je přirozené v rámci možností reagovat na nově vyvstalé skutečnosti a pokusit se najít nové a schůdnější řešení. Jedním z takových případů je i ustanovení § 2000 ObčZ, které upravuje tzv. šňěrovací smlouvy. Vzhledem k tomu, že toto ustanovení významným způsobem prolamuje zásadu *pacta sunt servanda*, je nutné k němu přistupovat s jistou zdrženlivostí a obezřetností. I toto ustanovení je nové a jednotný názor na jeho výklad se stále utváří. Riziko se změnou okolností u smluv na dobu delší než 10 let nebo na dobu neurčito bude existovat vždy. Výklad tohoto ustanovení tak může být dosti subjektivizován podle úhlu pohledu té které strany. Na základě zkoumané

judikatury se tak domnívám, že je zatím aplikace tohoto ustanovení zcela výjimečnou záležitostí. Současně shledávám toto ustanovení jako velice praktické. Domnívám se, že je důležité, aby v případě dlouhodobých smluv měly strany možnost nechat závazek přezkoumat soudem, pokud dospějí k závěru, že se okolnosti změnilly natolik, že závazek již neslouží k zamýšlenému účelu a způsobuje – s trochou nadsázky – více škody, než užitku. Nemyslím si, že cílem každého závazku je za každou cenu slepě následovat ujednání ve smlouvě a nehledět na okolnosti. Někdy je naopak třeba hledat schůdná řešení a dělat kompromisy, samozřejmě v situacích, kdy je to možné, a které k tomu vybízejí. Přestože se toto ustanovení využívá zatím jen sporadicky, je dobře, že nám občanský zákoník v případě vážných důvodů nebo podstatné změny okolností takové řešení umožňuje.

Následně jsem se také zaměřila na aktuální stanoviska Nejvyššího soudu, která se zabývají odstoupením od smlouvy z důvodu porušení ujednání podstatným způsobem. Z judikatury opět vyplývá, že je těžké tyto skutečnosti obecně pojmenovat. Podařilo se mi však nalézt i obecnější závěry, které přibližují obsah tohoto neurčitého právního pojmu. Podle nich mohu na základě zkoumané judikatury shrnout, že porušení podstatným způsobem bude takové jednání, které znemožní užívat věc k účelu, ke kterému je určena. Pokud někdo před předáním věci druhé straně věc takto poškodí, naplní skutkovou podstatu tohoto pojmu. V takovém případě bude třeba, pokud se bude jednat o věc genericky určenou, nahradit věc jinou věcí, nebo od smlouvy odstoupit. Z dalšího zkoumání vyplynulo, že v případě nedostatečné nebo nesprávné konkretizace věci, kdy se zjistí, že nebylo jednáno v souladu s vůlí jednajících osob, se bude jednat o situaci, pro kterou by bylo možné z těchto důvodů od smlouvy odstoupit. V souvislosti s ustanovením § 2002 odst. 2 ObčZ tak dospívám k závěru, že soud samozřejmě posuzuje vždy konkrétní situaci, nicméně ohledně obsahu tohoto ustanovení je vytvořena jasnější představa než u předchozích dvou zmiňovaných ustanovení.

Kromě nových pojmů a ustanovení jsem se zabývala také dalšími, které se v občanskoprávní úpravě objevovaly již před účinností aktuálního občanského zákoníku. Judikatura k institutu následné nemožnosti plnění poskytovala přehled některých rozhodnutí za období delší než dvacet let. Z těchto materiálů tak bylo možné dovodit některá stanoviska, která se již ustálila. Z řady rozhodnutí vyplývá, že zánik závazku pro následnou nemožnost plnění musí být skutečně důvodný a

dochází k němu až po vyčerpání alternativ, které umožňují v závazku setrvat, čímž představuje jisté *ultima ratio*. Nejprve je tedy vždy třeba hledat řešení, za pomoci kterého by bylo plnění možné zajistit jinak. V případě smlouvy o dílo má zhotovitel dokonce povinnost zajistit náhradní plnění, pokud sám není schopen i nadále plnit.

S institutem následné nemožnosti plnění dále souvisí i tzv. hospodářská nemožnost plnění. V judikatuře však nelze zatím najít dostatečný konsenzus, jak na tuto situaci nahlížet. Profesor Bělohávek se touto problematikou zabýval z hlediska pracovního práva a nárůstu minimální mzdy, kdy může toto plnění zaměstnavatele nepřiměřeně ekonomicky zatěžovat. Osobně se domnívám, že pod tíhou současné situace mohou být případy hospodářské nemožnosti stále častější a je tak namístě se tímto problémem do budoucna blíže zabývat.

Přínosem a záměrem mé práce má být mj. poskytnutí pohledu z hlediska aplikační praxe soudů, vzhledem k bohatému prostoru, který byl zkoumáním judikatury a dovozování závěrů věnován. Domnívám se, že se jedná o nosné téma s řadou nezodpovězených otázek. Z tohoto důvodu se hodlám touto problematikou zabývat i nadále.

V neposlední řadě jsem věnovala prostor také nově vyvstalé okolnosti – pandemii COVID-19. V nově vzniklé kapitole jsem se snažila nastínit, jakým způsobem tato událost do závazkových vztahů zasáhne. Zabývala jsem se nejprve závazkovými vztahy v České a následně v Italské republice. Tento cizí stát jsem zvolila, neboť Itálie je jedním z nejpostiženějších států v důsledku pandemie. U obou států shodně docházím k tomu, že pandemie a opatření, ke kterým došlo, v obecném slova smyslu nepředstavují důvod pro zánik závazku, pokud s nimi nebude v konkrétním případě prokázána příčinná souvislost. Šíření virového onemocnění a zavedení opatření sice naplňují charakteristiky *vis maior*, ale kupř. podmínka nepředvídatelnosti je poměrně relativní. Domnívám se, že bude třeba situaci vždy posuzovat individuálně s ohledem na dobu, kdy byl závazek uzavírán. Dále z dostupných zdrojů usuzuji, že v případě institutu vyšší moci ani jedna z právních úprav neposkytuje přesnou definici tohoto pojmu. Přesto tento pojem chápeme velice podobně a také judikatura v tomto případě poskytuje značnou oporu. Obě úpravy shodně upřednostňují dohodu stran a případnou změnu závazku před jeho soudním ukončením. Je třeba také zmínit, že obě úpravy nepovažují za nemožnost plnění situaci, kdy je dlužník bez finančních prostředků. Výše uvedené podobnosti vyplývají především z historického kontextu. V tuto

chvíli mohu shrnout, že situace, kterou koronavirus způsobil, do závazkových vztahů již zasáhla. Ovšem to jakým způsobem ještě zasáhne a jak extrémní důsledky to budou, si nyní netroufám odhadovat. Myslím si však, že už nyní je jasné, že situace poskytla velice nosné téma, které bude rezonovat odbornou i laickou veřejností ještě řadu let.

Aktuální situace u nás a ve světě ukazuje, že se skutečně pokoušíme v souvislosti se závazkovými vztahy a nepředpokládanou změnou okolností kompromisy hledat. Společnost ochromena pandemií koronaviru je poměrně solidární. Sama jsem zaznamenala, jakým způsobem reagují někteří věřitelé na nemožnost plnění dlužníků, se kterými mají uzavřené smlouvy a kteří vlivem okolností přijdou o příjmy. Celá řada firem, resp. smluvních stran, udělala velice vstřícné kroky. Na závěr si tedy dovolím shrnout: Smlouvy je nutné dodržovat. Pravidla jsou důležitá. Ale lidskost a trocha dobré vůle je něco, na co bychom neměli zapomínat.

Resumé

This diploma thesis provides a basic insight into the issue of extinction obligations. In the first part, the author focused on the principles of the law of obligations, definition of related terms, legal enshrining and, in general, the origin, change and termination of the obligation. Subsequently, the thesis deals in general with the extinction of obligations. Furthermore, the author focused on selected ways of some of the other manners of extinction of obligations. These institutes are analyzed in more detail – set-off, withdrawal from contract, termination of an obligation and subsequent impossibility of performance. For the sake of clarity in reading the texts, the individual institutes are prepared according to the same outline - general introduction, admissibility, realization, effects and the final subchapter. In this subchapter, the thesis deals with some specifics that can be mentioned in connection with the institute and also how the institutes are used in their interpretation and application in specific situations. The thesis highlights some of the pitfalls of application practice. In addition to outlining the problem, the author tries in some cases to find a solution or to evaluate the current situation and the development of the problem in the future.

Partial outcomes of this thesis include the effort to provide a way of interpreting the terms "uncertain" and "indeterminate" in connection with the institute of set-off. The author focuses on the interpretation and application of the provisions of the article 1987 paragraph 2 of the Civil Code. The first input is a general introduction to the institute of set-off. It also informs about another alternative way of interpreting and application the provisions. It draws on available case law, commentary literature and expert articles. The author concludes that the indeterminate legal terms "uncertain" and "indeterminate" can be separated both linguistically and legally. According to the author, their interpretation and application should also take into account the specific type of proceedings in which the set-off should take place (eg finding, execution). It considers that a more precise definition and separation of terms could bring simplification in interpretation and application. Furthermore, the author deals with the difference between positive and negative findings of "certainty" and "determination". It concludes that a positive finding is more important than a negative one in terms of effects. This passage can provide various aspects that can

contribute to clarifying and stabilizing the interpretation of the indeterminate legal terms mentioned.

The issue of so-called lacing contracts (art. 2000 of the Civil Code) is also dealt with in connection with the institute of termination of an obligation. The author concludes that there is no clear consensus on the interpretation of this provision in the professional community. It considers that some reserve and caution must be exercised in the application, as this provision significantly breaks the principle of *pacta sunt servanda*. On the other hand, this provision is very practical. Contracts should not aim to 'blindly follow' them, notwithstanding the circumstances. It considers it important that, in the case of long-term contracts, the parties have the possibility to have the undertaking reviewed by the court if they consider that the circumstances have changed to such an extent that the undertaking no longer serves the intended purpose. Of course, there will always be a risk of change in circumstances for contracts of more than 10 years or for an indefinite period. It considers that, although this provision has been used only sporadically so far, it is good that the Civil Code allows such a solution in the event of serious reasons or substantial changes in circumstances.

Furthermore, the author deals with the current opinions of the Supreme Court, which deal with withdrawal from the contract due to breach of the arrangement in a substantial way. On the basis of the case-law, it concludes, inter alia, that the breach will in principle be such conduct that makes it impossible to use the case for the purpose for which it is intended.

The author also deals with terms that appeared in the civil law before the effective Civil Code. The case-law on the institute of subsequent impossibility of performance provided an overview of some decisions over a period of more than 20 years. It was thus possible to draw some clear conclusions from these materials. It is apparent from a number of decisions that the extinction of an obligation for the consequent impossibility of performance must indeed be justified and occurs only after exhaustion of alternatives that allow the obligation to remain, thus representing a certain *ultima ratio*. First, it is always necessary to look for a solution through which the performance could be ensured differently. In the case of a contract for work, the contractor is even obliged to provide substitute performance if he is unable to continue to perform himself. The author mentions in the context of the institute of subsequent impossibility of performance also the so-called economic impossibility of performance. It considers that, given the

current situation, cases of economic impossibility may become more and more frequent and it is therefore necessary to look into this problem in the future.

The benefit and intention of the thesis is to provide a view from the point of view of the application practice of the courts, given the rich space that was devoted to the examination of case law and the conclusion of conclusions. Obviously, the issue of commitments is still a topical and key issue.

The current situation, when the world is crippled by a coronavirus pandemic, clearly shows that these circumstances translate into obligations, for example, into their changes or extinction. The author decided to include a chapter dealing with this issue above the original framework of her thesis. In addition to the Czech legislation, it also deals with the impact on obligations in Italy. The author draws both from the Italian legislation and from case law and other sources. This chapter deals in more detail with the concept of force majeure and the situation of change in circumstances that may cause a particularly gross disparity between the parties. It finds a number of similarities between the adjustments. The author also devotes space to practical options for dealing with changes in circumstances that may arise as a result of the COVID-19 pandemic. It concludes that the measures rather fulfill *vis maior* characteristics. It considers that the condition of unpredictability is relatively relative. The situation needs to be assessed on a case-by-case basis, taking into account the period at which the contract was made and looking for a causal link between it and the obligation. She also points out that both the Czech and Italian doctrines imply that if a debtor fails to fulfill an obligation because of a lack of finances, it is not a fact which leads to the extinction of the obligation due to the impossibility of performance.

Resumé

Tato práce poskytuje základní vhled do problematiky zániku závazků. V první části se autorka zaměřila na zásady závazkového práva, vymezení souvisejících pojmů, právní zakotvení a dále v obecné rovině na vznik, změnu a zánik závazku. Následně se práce zabývá v obecné rovině zánikem závazků. Dále se autorka zaměřila na vybrané způsoby zániku závazků. Podrobněji jsou rozebrány tyto instituty – započtení, odstoupení od smlouvy, výpověď a následná nemožnost plnění. Jednotlivé instituty jsou, pro přehlednost při čtení textu, zpracovány podle stejné osnovy – obecný úvod, přípustnost, realizace, účinky a závěrečná podkapitola. V této podkapitole se práce zabývá některými specifiky, která se v souvislosti s institutem nabízejí zmínit a také tím, jakým způsobem je v konkrétních situacích s instituty pracováno při jejich výkladu a aplikaci. Práce upozorňuje na některá úskalí, která přináší aplikační praxe. Kromě nastínění problému se autorka pokouší v některých případech nalézt řešení nebo zhodnotit současnou situaci a vývoj problému do budoucna.

K dílčím výstupům této práce patří snaha o poskytnutí způsobu výkladu pojmů „nejistý“ a „neurčitý“ v souvislosti s institutem započtení. Autorka se zaměřuje na výklad a aplikaci ustanovení § 1987 odst. 2 občanského zákoníku. Prvním vstupem je obecný úvod k institutu započtení. Dále informuje o dalším alternativním způsobu, s jehož pomocí lze k výkladu a aplikaci ustanovení přistupovat. Čerpá přitom z dostupné judikatury, komentářové literatury a odborných článků. Autorka dochází k závěru, že lze neurčité právní pojmy „nejistý“ a „neurčitý“ oddělit po jazykové stránce i po stránce právní. Při jejich výkladu a aplikaci by měl být podle autorky také zohledněn konkrétní druh řízení, ve kterém má k započtení dojít (kupř. nalézací, exekuční). Domnívá se, že by přesnější vymezení a oddělení pojmů mohlo přinést zjednodušení při výkladu a aplikaci. Dále se autorka zabývá rozdílem mezi pozitivním a negativním zjištěním „jistoty“ a „určitosti“. Dochází k závěru, že pozitivní zjištění má z hlediska účinků větší význam než negativní. Tato pasáž může poskytovat různé aspekty, které mohou přispět k ujasnění a ustálení výkladu zmiňovaných neurčitých právních pojmů.

Dále je řešena v souvislosti s institutem výpovědi problematika tzv. šňerovacích smluv (§ 2000 ObčZ). Autorka dospívá k názoru, že na výklad tohoto ustanovení není v odborné obci jednoznačný konsenzus. Domnívá se, že při

aplikaci je nutné postupovat s jistou zdrženlivostí a obezřetností, protože toto ustanovení významným způsobem prolamuje zásadu *pacta sunt servanda*. Naproti tomu shledává toto ustanovení velice praktickým. Cílem smluv by nemělo být jejich „slepé následování“ s nezřetelem na okolnosti. Domnívá se, že je důležité, aby v případě dlouhodobých smluv měly strany možnost nechat závazek přezkoumat soudem, pokud se budou domnívat, že se okolnosti změnilly natolik, že závazek již neslouží k zamýšlenému účelu. Samozřejmě riziko změny okolností u smluv na dobu delší než 10 let nebo na dobu neurčito bude existovat vždy. Domnívá se, že přestože se toto ustanovení využívá zatím jen sporadicky, je dobře, že nám občanský zákoník v případě vážných důvodů nebo podstatné změny okolností takové řešení umožňuje.

Dále se autorka zabývá aktuálními stanovisky Nejvyššího soudu, která se zabývají odstoupením od smlouvy z důvodu porušení ujednání podstatným způsobem. Na základě judikatury shrnuje mj., že porušení podstatným způsobem bude takové jednání, které znemožní užívat věc k účelu, ke kterému je určena.

Autorka se také zabývá pojmy, které se v občanskoprávní úpravě objevovaly již před účinností aktuálního občanského zákoníku. Judikatura k institutu následné nemožnosti plnění poskytovala přehled některých rozhodnutí za období delší dvaceti let. Z těchto materiálů tak bylo možné dovodit některé jasnější závěry. Z řady rozhodnutí vyplývá, že zánik závazku pro následnou nemožnost plnění musí být skutečně důvodný a dochází k němu až po vyčerpání alternativ, které umožňují v závazku setrvat, čímž představuje jisté *ultima ratio*. Nejprve je vždy nutné hledat řešení, prostřednictvím kterého by bylo plnění možné zajistit jinak. V případě smlouvy o dílo má zhotovitel dokonce povinnost zajistit náhradní plnění, pokud sám není schopen i nadále plnit. Autorka zmiňuje v souvislosti institutu následné nemožnosti plnění také tzv. hospodářskou nemožnost plnění. Domnívá se, že pod tíhou současné situace mohou být případy hospodářské nemožnosti stále častější a je tak namístě se tímto problémem do budoucna blíže zabývat.

Přínosem a záměrem práce je poskytnutí pohledu z hlediska aplikační praxe soudů, vzhledem k bohatému prostoru, který byl zkoumání judikatury a dovozování závěrů věnován. Je evidentní, že problematika závazků je stále aktuální a nosné téma. Současná situace, kdy je svět ochromen pandemií koronaviru, jasně ukazuje, že se tyto okolnosti promítají do závazkových vztahů, kupř. do jejich změn či zániku. Autorka se rozhodla zařadit nad původní rámeček

práce kapitoly zabývající se touto problematikou. Kromě české úpravy se zabývá také dopady na závazkové vztahy v Itálii. Autorka čerpá, jak z italské právní úpravy, tak i z judikatury a dalších zdrojů. V této kapitole se podrobněji věnuje institutu vyšší moci a situaci změny okolností, která může způsobit zvláště hrubý nepoměr stran. Mezi úpravami shledává řadu podobností. Autorka také věnuje prostor praktickým možnostem postupu v případě změny okolností, které mohou v důsledku pandemie COVID-19 nastat. Dochází k závěru, že opatření spíše naplňují charakteristiky *vis maior*. Domnívá se, že podmínka nepředvídatelnosti je poměrně relativní. Situaci je třeba posuzovat individuálně s ohledem na dobu, kdy byl závazek uzavírán a hledat mezi ní a závazkovým vztahem příčinnou souvislost. Kromě dalšího také upozorňuje, že jak z české tak italské doktríny vyplývá, že pokud dlužník neplní závazek z důvodu nedostatku financí, nejedná se o skutečnost, která vede k zániku závazku pro nemožnost plnění.

Riassunto

La presente tesi offre una visione principale sulla problematica di estinzione delle obbligazioni. Nella sua prima parte, l'autrice si è concentrata su principi delle obbligazioni, definizione della terminologia legata, riferimenti legislativi ed altresì, dal punto di vista generale, su costituzione, modifica e estinzione dell'obbligazione. La tesi si dedica successivamente, dal punto di vista generale, all'estinzione delle obbligazioni. Inoltre, l'autrice si è focalizzata su modi particolari di estinzione delle obbligazioni. Vengono analizzati in dettaglio gli istituti seguenti: compensazione, risoluzione di un'obbligazione, recesso dal contratto e impossibilità definitiva della prestazione. Per mantenere la chiara schematicità del testo, i singoli istituti sono trattati nella stessa struttura: premessa, ammissibilità, realizzazione, effetti e sottocapitolo di conclusione. Quest'ultimo sottocapitolo esamina alcuni lati specifici degni di essere menzionati in relazione al rispettivo istituto, nonché i modi usati per interpretare e applicare l'istituto in situazione concreta. La tesi sottolinea alcune difficoltà che si riscontrano nelle applicazioni. Oltre ad abbozzare il problema, l'autrice tenta, in alcuni casi, di trovarne soluzione o di valutare la situazione attuale nonché l'evoluzione del problema in futuro.

Le uscite parziali della presente tesi cercano di fornire una forma di definizione dei termini "incerto" e "indeterminato" relativamente all'istituto di compensazione. L'autrice si focalizza su interpretazione ed applicazione del disposto dell'art. 1987 comma 2 del Codice civile. La prima entrata consiste in premessa generale all'istituto di compensazione. Di seguito informa su un altro modo alternativo il quale può essere utilizzato per interpretare ed applicare il disposto in questione. Come risorse sono stati usati: giurisprudenza disponibile, commenti e articoli specializzati. L'autrice giunge alla conclusione che i due termini giuridici vaghi "incerto" e "indeterminato" possono essere disgiunti sia dal punto di vista linguistico sia da quello giuridico. Secondo il suo parere, nell'interpretare ed applicare i termini dovrebbe essere preso in considerazione anche il tipo concreto del processo nell'ambito del quale la compensazione deve essere eseguita (a.e. processo di cognizione, di esecuzione). L'autrice ritiene che una definizione più precisa e la disgiunzione dei termini possa rendere l'interpretazione ed applicazione più semplice. In più, l'autrice si dedica alla differenza tra l'accertamento positivo e negativo di "certezza" e "determinatezza".

Giunge alla conclusione che l'accertamento positivo assume, dal punto di vista degli effetti, una maggiore importanza rispetto a quello negativo. La parte menzionata può fornire svariati aspetti che possono aiutare a chiarire e definire l'interpretazione di quei due termini giuridici vaghi.

Di seguito viene altresì analizzata, in connessione con l'istituto del recesso, la problematica dei cosiddetti "contratti di legatura" (art. 2000 del Codice civile). L'autrice giunge all'opinione che i giuristi non trovano consenso per quanto riguarda l'interpretazione del disposto in questione. Ritiene che nell'applicare il disposto sia necessario essere alquanto riservati e provvidi, poiché il disposto stesso modifica in modo considerevole il principio *pacta sunt servanda*. Dal lato opposto, l'autrice trova il disposto assai pratico. I contratti non dovrebbero essere seguiti "in modo cieco" senza riguardo alle circostanze. Ritiene importante che nei casi di contratti a lungo termine le parti debbano avere la possibilità di far rivedere l'obbligazione dal giudice qualora le circostanze siano cambiate in tale misura che l'obbligazione stessa non serve più allo scopo previsto. Naturalmente, il rischio di variazione delle circostanze per i contratti conclusi a tempo superiore di 10 anni o a tempo indeterminato esisterà sempre. L'autrice ritiene utile che il Codice civile ci offra una possibilità del genere nel caso di motivi gravi o di cambiamento sostanziale delle circostanze, nonostante il fatto che il disposto in questione viene intanto applicato solo in modo sporadico.

Inoltre, la tesi si dedica ai pareri attuali della Corte suprema il cui oggetto è il recesso dal contratto per violazione sostanziale delle pattuizioni. Riassume tra l'altro, in base alla giurisprudenza, che la violazione sostanziale consiste in tale comportamento che impossibilita di usare il bene allo scopo previsto.

L'autrice si focalizza anche sui termini che la disciplina del diritto civile riconosceva già prima dell'efficacia del Codice civile attuale. La giurisprudenza relativa all'istituto di impossibilità definitiva di prestazione offre una panoramica di alcuni provvedimenti per il periodo superiore a venti anni. Dai materiali citati è stato pertanto possibile dedurre alcune conclusioni più chiare. Da una serie di provvedimenti risulta che l'estinzione dell'obbligazione a causa di impossibilità definitiva deve essere realmente giustificata e che avviene solo previo esaurimento delle alternative che permettono di continuare l'obbligazione in questione, ciò rappresenta un certo *ultima ratio*. In principio è sempre necessario cercare una soluzione che potrebbe garantire l'adempimento in un altro modo. Nel caso di contratto d'appalto, l'appaltatore è perfino obbligato a provvedere

all'adempimento sostitutivo qualora lui stesso non sia capace di continuare la prestazione. In connessione con l'istituto di impossibilità definitiva, l'autrice menziona anche la cosiddetta impossibilità economica di prestazione. Ritiene che con riguardo alla situazione attuale i casi di impossibilità economica saranno più frequenti, e quindi occorrerà occuparsi più del problema in futuro.

Il beneficio e l'intenzione della tesi è offrire un prospetto dal punto di vista dell'applicazione da giudici, con riguardo a un ricco spazio dedicato all'esame della giurisprudenza e alla deduzione delle conclusioni. È ovvio che la problematica delle obbligazioni rimane un argomento sempre attuale e cardinale.

La situazione reale con il mondo paralizzato dalla pandemia del coronavirus testimonia chiaramente che queste circostanze vengono proiettate nelle obbligazioni, a.e. nelle loro modifiche o estinzioni. L'autrice ha deciso di inserire nella tesi, oltre l'ambito originale, anche un capitolo dedicato alla problematica accennata. Oltre alla disciplina ceca, vede anche impatti sulle obbligazioni nei confronti d'Italia. L'autrice sfrutta le risorse sia della normativa giuridica italiana sia della giurisprudenza, e altre. In questo capitolo viene trattato più in dettaglio l'istituto di forza maggiore e il cambiamento delle circostanze che può causare un rapporto particolarmente sproporzionato delle parti. Trova una serie di somiglianze tra le due normative. L'autrice dedica anche uno spazio alle possibilità pratiche di procedere in caso di circostanze cambiate che potranno sopravvenire in conseguenza della pandemia COVID-19. Giunge alla conclusione che le misure corrispondono piuttosto alle caratteristiche di *vis maior*, Ritiene che la condizione di imprevedibilità sia assai relativa. Ogni situazione deve essere valutata in modo individuale rispettando il tempo per il quale l'obbligazione è stata conclusa cercando il nesso causale tra il tempo e l'obbligazione stessa. Oltre altro richiama l'attenzione al fatto che sia dalla dottrina ceca sia da quella italiana risulta che qualora il debitore non adempia l'obbligazione per il motivo di mancanza di fondi, non si tratta del fatto risultante in estinzione dell'obbligazione per impossibilità sopravvenuta.

Klíčová slova

Název diplomové práce:

Jiné způsoby zániku závazků

Další názvy:

Other manners of extinction of obligations

Altri modi di estinzione gli obbligazioni

Klíčová slova:

Závazkové vztahy, zánik závazku, započtení, výpověď, odstoupení od smlouvy, následná nemožnost plnění, koronavirus a jeho právní důsledky, vyšší moc, hardship

Key words:

Obligation, extinction of obligations, set-off, withdrawal from contract, termination of an obligation, subsequent impossibility of performance, the coronavirus and its legal consequences, force majeure, hardship

Parole chiavi:

Obbligazioni, estinzione dell'obbligazione, compensazione, risoluzione di un'obbligazione, recesso dal contratto, impossibilità definitiva dell'adempimento, coronavirus e conseguenze giuridiche di esso, forza maggiore, eccessiva onerosità

Zdroje

Prameny

České

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz

Zákon č. 182/2006 Sb., zákon o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů (insolvenční zákon)

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Usnesení Vlády České republiky ze dne 12. března 2020 č. 194

Cizojazyčné

Regio decreto č. 262 ze dne 16. 3. 1942, Codice civile

Decreto-legge 17 marzo 2020 (Vládní nařízení „Cura Italia“ ze dne 17. 3. 2020.)

Literatura

Česká

HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*, 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 1481 s. ISBN 978-80-7400-059-1

HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 – 2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 1344 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-535-0

JÄGER, Marek. *Zánik závazků započtením: současný právní stav a změny v novém soukromém právu*. Praha: Linde Praha, 2013. 383 s. Praktická právní příručka. ISBN 978-80-7201-906-9

LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 – 654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 2400 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9

LAVICKÝ, Petr, PODRAZIL, Petr, PETR, Pavel a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 – 654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. 2400s. ISBN978-80-7400-529-9

LAVICKÝ, Petr, POLIŠENSKÁ, Petra. *Zánik závazků*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015. 280 s. Judikatura k rekonstrukci. ISBN 978-80-7478-907-6

RABAN, Přemysl a kol. *Občanské právo hmotné: závazkové právo*. 1. vyd. Brno: Václav Klemm, 2014. 528 s. ISBN 978-80-87713-11-2

SVEJKOVSKÝ, J., KABELKOVÁ, E., VYCHOPĚŇ, M. a kol. *Vzory smluv, petitů a základních listin dle nového občanského zákoníku*. 2., upravené a rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. 746 s. ISBN 978-80-7400-648-7

ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V. (§ 1721 až 2520)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 1700 s. ISBN 978-80-7478-369-2

TINTĚRA, Tomáš, PODRAZIL, Petr a PETR, Pavel. *Základy závazkového práva*. 1. díl. 1. vydání. Praha: Leges, 2016. 288 s. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-124-3

PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. 3352 s. ISBN 978-80-7400-747-7

Cizojazyčná

PARADISO, M. *Corso Di Istituzioni Di Diritto Privato*. 833 s. Italy: Giappichelli, 2018. ISBN 9788892177444

ROPPO, V. *Dirritto privato*. 1025 s. Italy: Giappichelli, 2016. ISBN 9788892160996

TORRENTE, A., SCHLESINGER, P. *Manuelle di diritto privato*. 24. vydání. 1540 s. Italy: Giuffrè, 2019. ISBN 8828809795

Odborné články

BÁNYAIOVÁ, A. *Diskutované otázky zániku závazků v občanském zákoníku*. Bulletin advokacie. 6/2018. s. 21

BĚLOHLÁVEK, A. J., *Vliv nárůstu minimální mzdy na závazkové vztahy (klauzule rebus sic stantibus, princip pacta sunt servanda a další okolnosti ve světle změn podmínek v úpravě minimální mzdy z pohledu smluvního práva)*. Právní rozhledy. 13-14/2019. s. 457

HANDLAR, J. *Nový občanský zákoník – nenaplněná východiska*. Právní rozhledy. 2010. 23. s. 844

HANDLAR, J., *Účinky započtení a jejich úprava v občanském zákoníku*. Právní rozhledy. 13 – 14/2018. s. 480

JÄGER, M., *Vybrané otázky zániku závazků započtením*. Právní rozhledy. 6/2009. s. 191

JOSKOVÁ, L. *Ukončení dlouhodobých smluvních závazků obchodní společnosti v likvidaci*. Obchodněprávní revue. 9/2017. s. 246

SVOBODA, K. *Možnosti prokazování tzv. obstrukční námitky započtení*. Soudní rozhledy. 2019. 4. s. 112

ŠILHÁN, J. *Započtení pohledávky „nejisté nebo neurčité“*. Právní rozhledy. 2018. 22. s. 763

ŠTENGLOVÁ, I. *Odstoupení od smlouvy o dílo*. Právní rozhledy. 1/2017. s. 1

ZUKLÍNOVÁ, M. *Podmínka a doložení času*. Právní prostor [online]. Publikováno 24. 6. 2015. [cit. 2. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/rekodifikace/komentar-k-548>

Judikatura

Česká

Nález Ústavního soudu ze dne 10. 11. 1998, sp. zn. I. ÚS 229/98

Nález Ústavního soudu ze dne 3. 12. 1997, sp. zn. II. ÚS 209/96

Nález Ústavního soudu ze dne 30. 11. 2001, sp. zn. IV. ÚS 182/01

Nález Ústavního soudu ze dne 5. 11. 1997, sp. zn. II. ÚS 159/97

Nález Ústavního soudu ze dne 10. 11. 1998, sp. zn. I. ÚS 229/98

Nález Ústavního soudu ze dne 16. 10. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 78/06

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 2. 3. 1931, sp. zn. Rv I 187/30

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2002, sp. zn. 33 Odo 868/2001

Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 3. 4. 2018, sp. zn. 47 Co 40/2018

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2018, sp. zn. 29 Cdo 2601/2016

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 4. 1997, sp. zn. 2 Cdon 65/96

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2010, sp. zn. 21 Cdo 3433/2008

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 11. 2017, sp. zn. Cdo 3724/2017

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2000, sp. zn. 22 Cdo 1374/98

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 6. 1998, sp. zn. 2 Cdon 1506/96

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 2. 2019, 26 Cdo 4795/2017

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 11. 2018, sp. zn. 26 Cdo 1379/2018

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2004, sp. zn. 29 Odo 211/2002

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2009, sp. zn. 33 Cdo 1787/2007

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2012, sp. zn. 32 Cdo 3334/2010

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2019, sp. zn. 23 Cdo 3359/2018

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 7. 2011, sp. zn. 32 Cdo 1567/2011

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. 22 Cdo 155/2018

Rozsudek nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2010, sp. zn. 32 Cdo 750/2009

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2010, sp. zn. 32 Cdo 750/2009

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2010, sp. zn. 32 Cdo 3551/2009

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2008, sp. zn. 32 Odo 1498/2006

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2009, sp. zn. 23 Cdo 4092/2007

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 9. 2002, sp. zn. 22 Cdo 2794/2000

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2006, sp. zn. 32 Odo 1143/2004

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 29 Cdo 61/2017

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2010, sp. zn. 23 Cdo 2942/2009

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 1. 2008, Sp. zn. 29 Odo 805/2006

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2010, sp. zn. 26 Cdo 78/2010

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 10. 2018, sp. zn. 28 Cdo 5711/2017

Rozsudek Okresního soudu v Havlíčkově Brodě ze dne 16. 5. 2017, sp. zn. 8 C 42/2017

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2019, sp. zn. 20 Cdo 4713/2018

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2008, sp. zn. 29 Odo 805/2006

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2010, sp. zn. 33 Cdo 3035/2009

Usnesení Ústavního soudu ze dne 29. 10. 2019, III. ÚS 2770/19

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 10. 1994, sp. zn. 5 Cmo 76/94

LAVICKÝ, Petr, POLIŠENSKÁ, Petra. *Zánik závazků*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015. 280 s. Judikatura k rekodifikaci. ISBN 978-80-7478-907-6.:

NS 2 Cdon 235/97, SoJ 158/1998, s. 217 – 218

VS Praha 5 Cmo 418/96, PPP 7-8/97, s. 34, s. 218 – 219

VS Praha 5 Cmo 76/94, R 50/1996, s. 188 – 189

Cizojazyčná

Cassazine civile, Sez. II, senteza n. 8249 del 13 agosto 1990

Cassazione civile, senteza n. 17771 del 16. ottobre 2012

Cassazione civile, senteza n. 1950 del 1979

Cassazione civile, Sez. II, senteza n. 9304 sel 9 novembre 1994

Cassazione civile, Sez. III, senteza n. 14915 del 8 giugno 2018

Cassazione civile, Sez. III, senteza n. 23618 del 20 dicembre 2004

Cassazione civile, Sez. III, senteza n. 2691 del 16 marzo 1987

Cassazione civile, Sez. Lavoro, senteza n. 5347 del 29 maggio 1998

Jiné zdroje

České

ABZ slovník českých synonym. [online]. Publikováno 2008 – 2020. [cit. 2. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.slovník-synonym.cz/web.php/slovo/neurcity>

ABZ slovník českých synonym. [online]. Publikováno 2008 – 2020. [cit. 2. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.slovník-synonym.cz/web.php/slovo/nejisty>

Akademie věd České republiky. Ústav pro jazyk český. *Internetová jazyková příručka (IJP)*. [online]. Publikováno 2008 – 2020. [cit. 2. 2. 2020]. Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=nebo#bref1>

Akademie věd České republiky. Ústav pro jazyk český. *Internetová jazyková příručka (IJP)*. [online]. Publikováno 2008 – 2020. [cit. 2. 2. 2020]. Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=neur%C4%8Dit%C3%BD>

Akademie věd České republiky. Ústav pro jazyk český. *Internetová jazyková příručka (IJP)*. [online]. Publikováno 2008 – 2020. [cit. 2. 2. 2020]. Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=nejist%C3%BD>

ČT24. *Bez práce a bez výplaty. Ocelárny rozdaly výpovědi i zaměstnancům v ochranné lhůtě*. [online]. Publikováno 7. 4. 2020. [cit. 7. 4. 2020]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/regiony/3073282-bez-prace-a-bez-vyplaty-ocelarny-rozdaly-vypovedi-i-zamestnancum-v-ochranne-lhute>

ČT24. *Číňané kvůli koronaviru narychlo budují nemocnici. Aerolinky nabízejí storna vybraných letů*. [online]. Publikováno 24. 1. 2020. [cit. 29. 3. 2020]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3037573-koronavirus-ma-v-cine-uz-25-obeti-urady-tam-eviduji-celkem-830-pripadu-nakazeni>

ČT24. *Světové akcie prožívají rozsáhlý propad. Srázejí je obavy z koronaviru*. [online]. Aktualizováno 28. 3. 2020. [cit. 7. 4. 2020]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/3055112-svetove-akcie-prozivaji-rozsahly-propad-srazeji-je-obavy-z-koronaviru>

Euroskop.cz. *Přehled opatření v zemích EU proti šíření koronaviru*. [online]. Publikováno 3. 4. 2020. [cit. 4. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8953/34626/clanek/prehled-opatreni-v-zemich-eu-proti-sireni-koronaviru/>

iDNES.CZ. *Světová zdravotnická organizace vyhlásila globální pandemii koronaviru*. [online]. Publikováno 11. 3. 2020. [cit. 29. 3. 2020]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/who-svetova-mezinarodni-organizace-koronavirus-pandemie.A200311_173500_zahranicni_bro

Komenda M., Karolyi M., Bulhart V., Žofka J., Brauner T., Hak J., Jarkovský J., Mužík J., Blaha M., Kubát J., Klimeš D., Langhammer P., Daňková Š., Májek O., Bartůňková M., Dušek L. COVID-19: Přehled aktuální situace v ČR. *Onemocnění aktuálně* [online]. Praha: Ministerstvo zdravotnictví ČR, 2020 [cit. 29. 3. 2020].

Dostupné z: <https://onemocneni-aktualne.mzcr.cz/covid-19>. Vývoj: společné pracoviště ÚZIS ČR a IBA LF MU. ISSN 2694-9423

Ministerstvo zdravotnictví České republiky. *Onemocnění aktuálně. COVID-19: Přehled aktuální situace v ČR*. [online]. Aktualizováno 29. 3. 2020. [cit. 29. 3. 2020]. Dostupné z: <https://onemocneni-aktualne.mzcr.cz/covid-19>

Ministerstvo zdravotnictví České republiky. *Státy světa s vysokým rizikem přenosu nákazy*. [online]. Publikováno 2020. [cit. 29. 3. 2020]. Dostupné z: <https://koronavirus.mzcr.cz/staty-sveta-s-vysokym-rizikem-prenosu-nakazy/>

Moravskoslezský deník.cz. *PRÁVNÍ PORADNA: Jak je to se závazky ve stavu nouze?*. [online]. Publikováno 22. 3. 2020. [cit. 2. 4. 2020]. Dostupné z: <https://moravskoslezsky.denik.cz/poradna-podnikani/pravni-poradna-jak-je-to-se-zavazky-ve-stavu-nouze-20200322.html>

Novinky.cz. *Koronavirus už škrtí evropskou ekonomiku. Počet nezaměstnaných v Rakousku vyskočil o 66 procent*. [online]. Publikováno 2. 4. 2020. [cit. 7. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/ekonomika/clanek/koronavirus-uraduje-prudky-narust-nezamestnanych-v-rakousku-spanelsku-ci-usa-40319104>

PEYTON legal. *Neplnění smluvních závazků jako možný důsledek epidemie koronaviru (COVID-19)*. [online]. Publikováno 19. 3. 2020. [cit. 2. 4. 2020]. Dostupné z: https://www.peytonlegal.cz/neplneni-smluv-koronavirus/#_ftn1

Trestní oznámení dostupné online v PDF verzi: https://www.davidzahumensky.cz/wp-content/uploads/2020/04/200306-oznameni_fin.pdf

Vláda České republiky. *Vyhlášení nouzového stavu – co aktuálně platí*. [online]. Aktualizováno 26. 3. 2020. [cit. 29. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/vyhlaseni-nouzoveho-stavu-180234/> Usnesení dostupné ve formátu PDF z: <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Usneseni-vlady-k-vyhlaseni-nouzoveho-stavu.pdf>

Cizojazyčné

Altalex. *Coronavirus e inadempimento contrattuale*. [online]. Publikováno 2000 – 2020. [cit. 4. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.altalex.com/documents/news/2020/02/28/coronavirus-e-inadempimento-contrattuale#tre>

Brocardi.it. *Contratto noc prestazioni corrispettive*. [online]. Publikováno 2003 – 2020. [cit. 7. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.brocardi.it/codice-civile/libro-quarto/titolo-ii/capo-xiv/sezione-iii/art1467.html>

Brocardi.it. *Dei contratti in generale*. [online]. Publikováno 2003 – 2020. [cit. 4. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.brocardi.it/codice-civile/libro-quarto/titolo-ii/>

Brocardi.it. *Delle obbligazioni in generale*. [online]. Publikováno 2003 – 2020. [cit. 4. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.brocardi.it/codice-civile/libro-quarto/titolo-i/>

Brocardi.it. *Impossibilità definitiva e impossibilità temporanea*. [online]. Publikováno 2003 – 2020. [cit. 4. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.brocardi.it/codice-civile/libro-quarto/titolo-i/capo-iv/sezione-v/art1256.html>

Governo Italiano Presidenza del Consiglio dei Ministri. Decreto-legge 17 marzo 2020. Misure di potenziamento del Servizio sanitario nazionale e di sostegno economico per famiglie, lavoratori e imprese connesse all'emergenza epidemiologica da COVID-19. [online]. Publikováno 18. 3. 2020. [cit. 5. 3. 2020]. Dostupné z: <http://www.governo.it/it/articolo/decreto-legge-17-marzo-2020/14333>. Ve formátu PDF dostupné z: http://www.governo.it/sites/new.governo.it/files/documenti/documenti/Notizie-allegati/covid-19/decreto_20200317.pdf

IlCodiceCivile.it. *Cos'è il codice civile italiano?* [online]. Publikováno 2011. [cit. 4. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.ilcodicecivile.it/>

IlCodiceCivile.it. *Libro IV – „Delle obbligazioni“* Vice viz: [online]. Publikováno 2011. [cit. 4. 4. 2020]. Dostupné z: https://www.ilcodicecivile.it/Libro_IV/Articolo_1256.html

MWE. McDermott Will & Emery. *COVID-19 – Legal (current or future) implications on doing business in Italy*. [online]. Publikováno 18. 3. 2020. [cit. 7. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.mwe.com/insights/covid-19-legal-current-or-future-implications-on-doing-business-in-italy/>

MWE. McDermott Will & Emery. *COVID-19 – New wave of restrictive measures to face outbreak in Italy – shutdown of non-strategic production*. [online]. Publikováno 23. 3. 2020. [cit. 4. 4. 2020]. Dostupné z <https://www.mwe.com/insights/new-wave-of-restrictive-measures-to-face-covid-19-outbreak-in-italy-shutdown-of-non-strategic-production/>

World Health Organization. *Naming the coronavirus disease (COVID-19) and the virus that causes it*. [online]. Publikováno 2020. [cit. 29. 3. 2020]. Dostupné z: [https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/technical-guidance/naming-the-coronavirus-disease-\(covid-2019\)-and-the-virus-that-causes-it](https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/technical-guidance/naming-the-coronavirus-disease-(covid-2019)-and-the-virus-that-causes-it)

World Health Organization. *WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 – 11 March 2020*. [online]. Publikováno 11. 3. 2020. [cit. 29. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.who.int/dg/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020>

Přílohy – vzory smluv a petitů

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Vzor smlouvy: Jednostranný zápočet (§ 1982 a násl. ObčZ)

Příloha č. 2 – Vzor smlouvy: Dohoda o započtení (§ 1982 a násl. ObčZ)

Příloha č. 3 – Vzor smlouvy: Odstoupení od smlouvy (§ 2001 a násl. ObčZ)

Příloha č. 4 – Vzor petitu: Odstoupení od smlouvy (§ 2001 a násl. ObčZ)

Příloha č. 5 – Vzor smlouvy: Výpověď závazku (§ 1998 ObčZ)

Příloha č. 6 – Vzor petitu: Výpověď závazku (§ 2000 ObčZ)

Příloha č. 7 – Vzor smlouvy: Žádost o obnovené jednání o smlouvě (§ 1765 ObčZ)

Příloha č. 1 – Vzor smlouvy: Jednostranný zápočet (§ 1982 a násl. ObčZ)¹

*Vážený pan
František Horní
bytem Horní 555
222 00 Horní Dolní*

V Plzni dne 3. 3. 2014

JEDNOSTRANNÝ ZÁPOČET

Vážený pane Horní,

sděluji Vám, že z titulu kupní smlouvy uzavřené mezi námi dne 1. 2. 2014 mám vůči Vám pohledávku ve výši 100 000 Kč. Z titulu smlouvy o zápůjčce peněz ze dne 1. 3. 2014 máte vůči mně pohledávku ve výši 100 000 Kč.

S ohledem na tuto skutečnost započítávám dle § 1982 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, naše vzájemné pohledávky. Tímto započtením se obě naše vzájemné pohledávky ruší v celém rozsahu.

Sděluji výše uvedené a jsem s pozdravem

*Kateřina Dolní
bytem Dolní 222
555 00 Dolní Horní*

¹ SVEJKOVSKÝ, J., KABELKOVÁ, E., VYCHOPEŇ, M. a kol. *Vzory smluv, petitů a zakládacích listin dle nového občanského zákoníku. 2., upravené a rozšířené vydání.* Praha: C. H. Beck, 2017. 746 s. ISBN 978-80-7400-648-7. s. 465 – 467.

**DOHODA O ZAPOČTENÍ POHLEDÁVEK
dle § 1982 a násl. zákona č. 89/2012 Sb.,
občanský zákoník**

*František Horní, nar. 17. 5. 1987, bytem Horní 555, 222 00 Horní Dolní
(dále jako „František“)*

a

Kateřina Dolní, nar. 16. 6. 1989, bytem Dolní 222, 555 00 Dolní Horní

(dále jako „Kateřina“)

uzavřeli tuto dohodu o započtení pohledávek (dále jen „dohodu“)

- I. František má vůči Kateřině pohledávku z titulu kupní smlouvy ze dne 1. 2. 2014 ve výši 100 000 Kč.
Kateřina má vůči Františkovi pohledávku z titulu smlouvy o zápůjčce peněz ze dne 1. 3. 2014 ve výši 100 000 Kč.*
- II. Smluvní strany této dohody ke dni podpisu této dohody započítávají své vzájemné pohledávky uvedené v čl. I této dohody. Započtením se obě tyto pohledávky ruší v celém rozsahu.*
- III. Po provedeném započtení dle čl. II této dohody, smluvní strany výslovně prohlašují, že jejich vzájemné pohledávky vyplývající ze smluv uvedených v čl. I této dohody, jsou zcela vypořádány a žádná ze smluvních stran nebude po druhé smluvní straně požadovat jakékoliv další plnění z titulu smluv uvedených v čl. I.*
- IV. Smluvní strany shodně prohlašují, že si tuto dohodu před podpisem přečetly, že byla podepsána podle jejich pravé a svobodné vůle a nikoliv v tísní a za nápadně nevýhodných podmínek. S obsahem dohody souhlasí a na důkaz toho dohodu opatřují svými vlastnoručními podpisy.*

V Horní Dolní dne 3. 3. 2014

František Horní

Kateřina Dolní

^{II} SVEJKOVSKÝ, J., KABELKOVÁ, E., VYCHOPENĚ, M. a kol. *Vzory smluv, petitů a zakládacích listin dle nového občanského zákoníku. 2., upravené a rozšířené vydání.* Praha: C. H. Beck, 2017. 746 s. ISBN 978-80-7400-648-7. s. 465 – 467.

Příloha č. 3 – Vzor smlouvy: Odstoupení od smlouvy (§ 2001 a násl. ObčZ)^{III}

*Jan Novák
bytem V Kopci 1
150 00 Praha 5*

**ODSTOUPENÍ OD SMLOUVY
dle § 2001 a násl. zákona č. 89/2012 Sb.,
občanský zákoník (dále jen „ObčZ“)**

Vážený pane Nováku,

dne 3. 5. 2014 byla mezi Vámi a mnou, Jaromírem Mladým, nar. 4. 7. 1967, bytem U Divadla 3, 120 00 Praha 2, uzavřena kupní smlouva, jejímž předmětem je prodej klimatizační jednotky značky XY, model Z v hodnotě 45 000 Kč.

Vzhledem k tomu, že jste dle § 2002 odst. 2 ObčZ porušil smlouvu podstatným způsobem, a to tak, že jste na výzvy ze dne 7. 5. 2014 a 19. 5. 2014 odmítl bezdůvodně dodat předmět koupě, přestože jste se k tomu ve smlouvě zavázal, odstupuji tímto od smlouvy ke dni doručení tohoto dopisu.

Zároveň Vás vyzývám k vrácení částky 45 000 Kč.

Nevrátíte-li částku 45 000 Kč do 5 dnů od doručení tohoto odstoupení, obrátím se na věcně a místně příslušný soud.

V Praze dne 28. 5. 2014

Jaromír Mladý

^{III} SVEJKOVSKÝ, J., KABELKOVÁ, E., VYCHOPENĚ, M. a kol. *Vzory smluv, petičů a zakládacích listin dle nového občanského zákoníku. 2., upravené a rozšířené vydání.* Praha: C. H. Beck, 2017. 746 s. ISBN 978-80-7400-648-7. s. 474 – 475.

Příloha č. 4 – Vzor petitu: Odstoupení od smlouvy (§ 2001 a násl. ObčZ)^{IV}

Navrhuje se vynesení tohoto

rozsudku:

- I. Žalovaný je povinen vydat žalobci částku ve výši 45 000 Kč, a to do 3 dnů od právní moci rozsudku.*
- II. Žalovaný je povinen zaplatit žalobci náklady řízení, a to do 3 dnů od právní moci rozsudku k rukám právního zástupce žalobce.*

^{IV} SVEJKOVSKÝ, J., KABELKOVÁ, E., VYCHOPENĚ, M. a kol. *Vzory smluv, petitů a základacích listin dle nového občanského zákoníku. 2., upravené a rozšířené vydání.* Praha: C. H. Beck, 2017. 746 s. ISBN 978-80-7400-648-7. s. 474 – 475.)

Příloha č. 5 – Vzor smlouvy: Výpověď závazku (§ 1998 ObčZ)^V

Vážený pane Sládku,

tímto s odkazem na čl. 6. 2 Smlouvy o dodávkách dětských plyšových hraček uzavřené mezi mnou jako odběratelem a Vámi jako dodavatelem dne 31. 5. 2014 (dále jen „smlouva“) vypovídám tuto smlouvu.

Dle čl. 6. 3 smlouvy činí délka výpovědní doby dva měsíce a výpovědní doba počíná běžet prvním dnem měsíce následujícího po měsíci, ve kterém byla písemná výpověď doručena druhé smluvní straně. Uplynutím výpovědní doby účinnost smlouvy končí.

S pozdravem

V Dobrušce dne 17. 4. 2017

Ludmila Kolařová, IČO 777888999

^VSVEJKOVSKÝ, J., KABELKOVÁ, E., VYCHOPENĚ, M. a kol. *Vzory smluv, petičů a základacích listin dle nového občanského zákoníku. 2., upravené a rozšířené vydání.* Praha: C. H. Beck, 2017. 746 s. ISBN 978-80-7400-648-7. s. 471.

Příloha č. 6 – Vzor petitu: Výpověď závazku (§ 2000 ObčZ)^{VI}

Navrhuje se vydání tohoto

rozsudku:

- i. Smlouva o dodávkách teplých jídel uzavřená dne 22. 5. 2014 mezi Helenou Jindřichovou, nar. 30. 6. 1979, bytem Ke Lhotě 8, 507 32 Kopidlno, a Radkem Bromem, nar. 19. 11. 1942, bytem Lesní 2, 507 32 Kopidlno, se uplynutím 15 dnů od právní moci tohoto rozsudku ruší.*
- ii. Žalovaný je povinen žalobci nahradit náklady řízení do patnácti dnů od právní moci tohoto rozsudku k rukám právního zástupce žalobce.*

^{VI} SVEJKOVSKÝ, J., KABELKOVÁ, E., VYCHOPENĚ, M. a kol. *Vzory smluv, petitů a zakládacích listin dle nového občanského zákoníku. 2., upravené a rozšířené vydání.* Praha: C. H. Beck, 2017. 746 s. ISBN 978-80-7400-648-7. s. 473.

Příloha č. 7 Vzor smlouvy: Žádost o obnovení jednání o smlouvě (§ 1765 ObčZ)^{VII}

*Vážený pan
Lumír Novák
bytem Lumírkova 105
150 00 Praha 5*

V Praze dne 11. 2. 2014

ŽÁDOST O OBNOVENÍ JEDNÁNÍ O SMLOUVĚ

*Vážený pane Nováku,
dne 2. 2. 2014 jsme uzavřeli kupní smlouvu. Předmětem této kupní smlouvy byl Váš závazek odevzdat mi věc (AUDI A5 v kupní smlouvě blíže specifikované) a umožnit mi nabýt vlastnické právo k ní do 14 dnů od podpisu této kupní smlouvy, a můj závazek, věc převzít a zaplatit Vám kupní cenu v den odevzdání této věci.*

Dne 10. 2. 2014 jste mi písemně sdělil, že jste s tímto vozidlem značky AUDI A5 havaroval a to se stalo nepojízdným, ale opravitelným. Vzhledem k tomu, že tímto došlo ke změně okolností tak podstatné, že tato změna založila v právech a povinnostech stran zvláště hrubý nepoměr neúměrným snížením hodnoty předmětu plnění, žádám Vás tímto, abychom obnovili jednání o smlouvě nejpozději do 15. 2. 2014.

Předmětem jednání by byla obnova rovnováhy práv a povinností plynoucí ze shora uvedené kupní smlouvy, tedy zejména obnova práva umožnit mi nabýt vlastnické právo k vozidlu AUDI A5 ve stavu specifikovaném v kupní smlouvě, a můj závazek, věc převzít a zaplatit Vám kupní cenu v den odevzdání této věci.

Nebude-li v uvedené lhůtě vyhověno mým zákonným nárokům, podám žalobu k soudu.

S pozdravem

Vítězslav Útlý

^{VII} SVEJKOVSKÝ, J., KABELKOVÁ, E., VYCHOPENĚ, M. a kol. *Vzory smluv, petičů a zakládacích listin dle nového občanského zákoníku. 2., upravené a rozšířené vydání.* Praha: C. H. Beck, 2017. 746 s. ISBN 978-80-7400-648-7. s. 402 – 403.